

III.
M. 39130
h

am
C.

29130, III, M, L.

1870 III 10 10

39130 III M h.

Ljubezen in junaštva
strahopetnega praporščaka

ooo

≡≡≡ ROMAN ≡≡≡

[M. Malovrh]

K. k. Studienbibliothek Laibach

V LJUBLJANI 1910

NARODNA KNJIGARNA

030092833

I.

V nizki, a prostorni sobi starega poslopja v Florjanskih ulicah so sedeli okrog velike mize štirje mladi možje. Pušili so iz dolgih pip, da je bila soba vsa v dimu in pridno praznili vrče rujnega vina, ki so stali pred njimi. Soba je bila skromno opremljena samo z najpotrebnejšim pohištvom in edini okras belih sten je bila slikovito razvrščena zbirka musket in samokresov, mečev in handžarjev, ki je visela nad posteljo.

V odprtem kaminu je plapolal velik ogenj, čigar plamen je razsvetljeval vso sobo.

V tej sobi je stanoval praporščak kirasirskega eskadrona Andrej Čerin, odkar je bilo to vojaštvo premeščeno od meje beneške republike v Ljubljano. Čerin je bil mlad mož, visoke rasti in prikupne zunanosti, a dasi mu je pestra vojaška obleka odlično pristojala in povzdigovala lepoto njegovega obraza in popolnost

njegove rasti, vendar ni imel nič vojaškega na sebi. Njegovi tovariši so mu v šali radi očitali, da ima nekaj ženskega na sebi, dasi je najlepši mož kirasirskega polka. A kadar jih je Andrej Čerin pozivljaj, naj vendar povedo, kaj je na njem ženskega, mu niso vedeli nič drugega reči, kakor da ni robot in da imajo njegove velike oči mehak in plah izraz.

»Ti ne boš nikdar prelival krvi,« so tovariši končavali take pogovore, »tebi bi še slabo postalo, če bi moral sovražniku razklati glavo.«

Ta dan pa pri Čerinu zbrani prijatelji niso govorili o lastnostih svojega tovariša, ki so ga vsi radi imeli in ga le dražili z očitanjem ženskega značaja. Zbrali so se bili pri Čerinu, da poskusijo plemenito vipavsko kapljico, ki jo je bil gostitelj pripehljal s seboj od svojega obiska pri sorodnikih in prijateljih na Notranjskem. Med popivanjem pa so govorili o nevarnosti, ki je nenadoma nastala državi na turški meji.

»Moj stric mi je že pred več dnevi pisal iz Gradca, da je nova vojna s Turki neizogibna,« je pripovedoval kapitan Bosizio, šele petdeset let star, a že ves siv mož. »In moj stric je svetnik pri vojaški komori in je gotovo natančno poučen. Recite torej kar hočete, vojna bo in bo, in jaz

se od srca veselim, če bodo tudi naš polk poklicali na bojišče.

Kapitan Bosizio je bil trmoglav človek, s katerim se ni dalo govoriti. Kar si je vtepel v glavo, tega se je držal in od tega ni odnehal nikdar. Bil je hraber in neveden. Zlobni jeziki so govorili, da nima nič pameti in le samo voljo. A delali so mu krivico. Čitanje in pisanje mu je res delalo težave, in da je zemlja okrogla, tega bi mu ne bili dopovedali vsi zvezdogledi sveta, a sicer je bil bistroumen, in v vojaških zadevah iznajdljiv in bogat življenskih izkušenj, kajti vojskoval se je pod princem Evgenom Savojskim proti Francozom in proti Turkom, na Italijanskem in na Nemškem in na Nizozemskem.

»Turki so bili vendar v bitki pri Zenti tako poraženi, da se še dolgo let ne bodo upali začeti nove vojne,« se je skromno oglasil najmlajši med navzočnimi, poročnik Gall, ki je bil šele eno leto oficir in se je med svojimi tovariši navadno odlikoval po posebni molčečnosti.

»Glejte ga! Gall se je oglasil,« se je zakrohotal Bosizio. »Navadno je tako težko spraviti iz njega kako besedo, kakor da bi moral za vsako plačati pristojbino. Zdaj pa hoče mene učiti, mene, ki sem že trideset

let oficir! Fant, kaj vam je prišlo na um?»

Zasmehljivo robantanje kapitana Bosizia je spravilo poročnika Galla v zadrego. Težko je zajemal sapo.

»Oprostite, gospod kapitan,« je jecljal, »dovolil sem si le ponoviti, kar ste mi še pred dobrim tednom sami povedali.«

»Ta-ta-ta — sami povedali,« se je norčeval Bosizio. »Pred dobrim tednom še sam nisem ničesar vedel. Če sem res tako govoril, kakor pravi Gall, potem sem neumno govoril. Sedaj pa imam pismo svojega strica, ki je svetnik pri vojaški komori v Gradcu in kar moj stric piše, to je resnica. Turki so prelomili leta 1699. v Karlovcih sklenjeni mir, vdrli so čez mejo in ropajo in požigajo po Južnem Ogrskem in po Slavoniji. Cesar je že pisal princu Evghenu, naj zapusti Nizozemsko in naj se vrne na Dunaj, da prevzame poveljstvo armade, ki pojde proti Turkom.«

»Ker smo zdaj v letu 1715., so si torej Turki v šestnajstih letih toliko pomagali, da se upajo začeti novo vojno,« je menil Čerin. »Gre se torej za navadno računsko zmoto.«

»Nič — zmoto,« je ugovarjal Bosizio. »Neumnost sem storil, ko sem rekel, da si Turki v petdesetih letih ne bodo opomogli in zdaj bodi dovolj

tega. Rajši naj nam pove Čerin, kaj je kaj novega na Notranjskem, na Vipavskem in na Goriškem, saj veste, da sem Goričan in me vse zanima, kar se tam godi.«

Izpraznili so vrče, vžigali nove pipe in ko je bilo zopet dovolj vina na mizi, je začel Čerin pripovedovati o svojem obisku pri očetu in o svojih izletih k sorodnikom in znancem. Pravil je zanimive in nezanimive stvari, o porokah in smrtnih slučajih, o nesrečah in o pravadah in o letini.

»Zadnjih pet dni sem se mudil na gradiču pod Postojno,« je nekako skrivnostno zaključil svoje pripovedovanje. »Odkar sem bil prvič tamkaj, me je vedno vleklo tja. Svoj dopust sem porabil koj prve dni, da sem se zopet tam oglasil. In potem sem šel še večkrat tja in vedno raje in naposled sem ostal tamkaj kar pet dni in ni mi žal, o, ni mi žal.«

Rekel je to s takim izrazom zadovoljstva in sreče, da so se njegovi tovariši spogledali.

»Kaj nam pa mislite reči s tem namigavanjem?« je vprašal poročnik Snój, ki je doslej molče slonel na svojem mehkem stolu in zamišljeno gledal v strop.

»Nič drugega, kakor da sem na tistem gradiču našel dekle, ki postane moja žena,« je rekel Čerin.

Vsi so se zganili, zakaj nihče ni tega pričakoval. Nekaj trenutkov je viadala v sobi tihota, da se je natančno slišalo sopljenje vsakega posameznika.

»Mnogo sreče, prijatelj, mnogo sreče,« je izpregovoril Snój in dvignil svoj vrč. »Trčimo na zdravje neveste in ženina.«

Krepko so zadoneli vrči. Prijatelji so segli Čerinu v roke in s tem je bilo čestitanje opravljeno. Nekam kratko in prisiljeno se je Čerinu pač zdelo, a bil je vendar zadovoljen, zakaj mislil je, da je njegovo naznanilo zbrane tovariše tako presenetilo, da jim je kar sapo zaprlo.

»Vidim, da sem vam povedal novico, ki je nihče ni pričakoval,« je Čerin menil smehljaje. »Še vprašali me niste, kdo da je moja nevesta.«

»Saj je res,« se je oglasil kapitan Bosizio. »Ali jo poznamo?«

»Vsi jo poznate,« je rekel Čerin. »Ko smo od beneške meje jezdili v Ljubljano, smo se tamkaj ustavili. Snój je bil v hiši znan in nas je vpe-ljal.«

»Leonora Gornikova?« so vsi v eni sapi vzkliknili, a potem sta samo Bosizio in Gall dvignila svoje vrče in trčila novič s Čerinom. Snój je molče vstal s svojega sedeža. Bil je ves bled in prepadel in da bi tovarišem

to zakril, je stopil k oknu in gledal na mračno, megleno ulico.

»Leonora Gornikova,« se je čudii kapitan Bosizio. »Leonora Gornikova,« je ponavljal, kakor bi govoril sam s seboj in je skrivaj pogledal k oknu, kjer je stal Snój. »Krasno dekle, vredno najboljšega moža, kar jih zemlja nosi.«

Mladega Galla je Čerinova zaroka prav posebno zanimala. To pa iz jako samoljubnega nagiba. Cilj njegovega stremljenja je bil, da bi prišel na Čerinovo mesto. Ničesar ni tako želel, kakor da bi Čerin postal kapitan, kajti vedel je, da v tem slučaju postane namesto njega čuvar in spremljevalec zastave, praporščak ne samo po imenu, marveč v dejanju.

»Dovolite, gospod kamerad,« je vprašal previdno, »ali se bodo vsled vaše poroke kaj izpremenile vaše razmere?«

Čerin se je dobrohotno nasmehnil. Poznal je Gallovo hrepenenje in uganil, kaj bi brezbrki mladenič rad vedel.

»Vi ste pač hoteli vprašati, če ostanem oficir, ali se odpovem svojemu patentu,« je rekel ljubeznivo. »Tega pa, ljubi prijatelj, sedaj še sam ne vem. Moj oče seveda želi, da ostanem vojak. To je naravno. Saj

je sam služil več kot štirideset let cesarju in se odlikoval v mnogih bitkah. Tudi jaz sam želim ostati vojak. Ljubim svoj stan in dela mi veselje. Pa še nekaj govori za to, da ostanem vojak. Premoženje mojega očeta je jako skromno in vojaška služba mi je vsled tega potrebna. Na drugi strani pa moram imeti ozire na svojo nevesto. Kaj bo ta z možem, ki je danes tukaj, jutri tam? A kar prihaja posebno v poštev, je to, da je moj bodoči tast že star in bolehen. Edini sin mu je pred leti umrl, nikogar ni ma razen Leonore. Posestva njegova so velika in mu dajo mnogo opravkov, tudi ima veliko kupčijo s senom in z lesom. Potreben je pomoči in podpore in ni mu zameriti, da želi, naj sleče cesarsko suktnjo in prevzamem njegovo posestvo in njegovo kupčijo. Če ne dobi takega zeta, pojde celo premoženje kmalu v nič.«

»Pa še to pristavite, da kot kupčevalec vojakov sploh ne mara,« je s trdim glasom rekel Bosizio. »Sicer je bil prijazen z nami, ko smo bili njegovi gostje, ali jaz sem vendar spoznal, da nas ne mara.«

»Iz česa ste to spoznali?« je vprašal Čerin. »Saj je mogoče, da stari Gornik vojakov ne ljubi, ali dobra duša je in nam je postregel, kar je najbolje mogel.«

»Ugovarjam, ugovarjam odločno,« se je razkoračil Bosizio. »Postregel nam je dobro. Jedi so bile izvrstne in vino je bilo izvrstno. Toda stari Gornik se je v pogovoru z menoj izdal, da ima mnogo starega pikolita — pokusiti nam ga pa ni dal. Če ima pri nas kdo pikolit, pa ga gostu ne da pokusiti, je to dokaz, da gosta kljub navidezni prijaznosti ne mara.«

Dasi je Bosizio govoril popolnoma resno, sta se mu Čerin in Gall vendar na glas smejala in ga s tem tako razljutila, da je začel na dolgo in na široko popisovati goriške navade in predpise gostoljubnosti s posebnim ozirom na pikolit.

Snoj je ves čas nepremično stal pri oknu in gledal na temno cesto. Slišal je pač glasove svojih tovarišev, slišal tudi vsako posamično besedo, a ni ne vedel, ne poslušal, kaj govore. Rad bi bil odšel, a tako, da bi tovariši ne zapazili njegovega odhoda, kajti bal se je vsakega vprašanja, kaj da mu je. Pripravljen je bil žrtvovati svojo tiho, a gorečo ljubezen do Leonore, ali hudo mu je bilo pri srcu in njegova duša je bilo žalosti polna.

Čemu naj bi tovarišem izdal tajnost svoje sedaj brezupne ljubezni in jim razkril rano svojega srca? Zavedal se je, da bi med njim in med

Čerinom moralo prenehati dobro in iskreno prijateljstvo, čim bi prišla na dan popolna resnica, čim bi se razvedelo, da si je Čerin pridobil dekle, ki je je ljubil tudi Snój. Zato je hotel Snój tiho zapustiti družbo prijateljev in je le čakal za to ugodne prilike.

Čerinu, Bosiziu in Gallu je pa med brezskrbnimi, zdaj resnimi, zdaj šaljivimi pogovori hitro mineval čas. Ko sta se Bosizio in Gall začela pripravljati za odhod, prav tedaj je vstopil v sobo Čerinov sluga in prinesel pismo.

»Kdo je to prinesel?« je vprašal Čerin.

»Javljam pokorno — neka grda ženska. Rekla je, naj vam to pismo takoj izročim, ker je važno, odgovora pa da ni nič.«

»Dobro,« je dejal Čerin in začel počasi odpirati tako nepričakovano došlo pismo. Sluga se je obrnil in je odšel iz sobe in ž njim vred je s tihi mi koraki in brez slovesa odšel tudi Snój. Nihče ni tega zapazil, kajti Bosizio in Gall sta le gledala Čerina in pismo, ki je je držal v rokah in oba sta se čudila, da je Čerin naenkrat tako molčeč.

Čerin si je primaknil stol h kaminu in se nagnil, da bi dobljeno pismo čital pri svitu plamena. Bosi-

zio ga je gledal kakor jastreb. Niti najmanjša stvarca ni ušla njegovemu ostremu pogledu, a vprašal ni ničesar in se sploh ni ganil.

Čerin je prečital pismo dvakrat in trikrat. Od plamena v kaminu je bil njegov obraz ves rdeč in ni bilo na njem spoznati nobene izpremembe. A roka, v kateri je držal pismo, je rahlo drhtela in ko je pismo raztrgal in kosce vrgel v ogenj, je tiho, bolesto zazvdihnil, tako tiho, da tega Gall niti slišal ni, pač pa Bosizio.

Nastala je dolga mučna tihota. Čerin je čutil, da bi Bosizio in Gall rada vedela, kdo mu je pisal, a rekel ni ničesar. Tedaj je zapazil, da Snoja ni več v sobi.

»Kaj je Snoj odšel?« je vprašal.
»Kar brez slovesa . . .?«

Šele zdaj sta tudi Bosizio in Gall zapazila Snojevo odsotnost.

»Najbrž je odšel takrat, kakor sluga,« je menil Bosizio. »Saj je pa tudi že pozno in je čas, da greva tudi midva z Gallom spat.«

Vstal je naglo in Gall je sledil njegovemu izgledu. Čerin ga je zadržal.

»Predno gresta, vama dam pokusiti še pikolita,« se je zasmeljal, a njegov smeh je bil prisiljen in videlo se mu je, da trepečejo v njem vsi živci. »Kdor ima pikolit, a ga ne ponudi,

ta pokaže s tem, da svojih gostov ne mara. Ali ni tako?»

»Da,« je kratko in skoro odurno rekel kapitan Bosizio, a kakor bi mu bilo žal te odurnosti, je prijazno dostavil: »Mi se pa imamo radi kot dobri kameradje tudi brez pikolita.«

Toda Čerin ni tovarišev pustil oditi, dokler niso izpraznili male posode starega, plemenitega pikolita, ki ga je bil pripeljal s seboj z očetovega posestva. Dasi so trkali in si napijali, so si bili vendar vsi trije svesti, da ni med njimi več tiste prisrčnosti, ki je vladala prej.

Bila je že noč, ko sta Bosizio in Gall zapustila Čerina in stopila na cesto, po kateri se je vlačila gosta megla. Komaj so se hišna vrata za njima zaprla, je Bosizio s trdo roko prijel Galla in ga potegnil k sebi.

»Ali stanuje žena polkovnika Lamberga še v Gospodski ulici?» je šepetaje vprašal Bosizio.

»Da,« je nekako prestrašeno potrdil Gall.

»Ali ste vi, Gall, kaj radovedni? Jaz za svojo osebo sem časi jako radoveden. Na primer sedaj. Če dobi namreč dober prijatelj pismo, v katerem je izrecno zapisano, naj kapitanu Bosiziu pove to in to, dobri prijatelj pa tega ne stori, potem je kapitan Bosizio radoveden, kakor najra-

dovednejša babnica. Ali me razumete, prijatelj Gall? O, moje oko me nikdar ne goljufa in jaz znam časih tudi prav dobro čitati, posebno če mi je pisava tako znana, kakor pisava polkovnika Lamberga. In ker je polkovnik Lamberg sedaj v Gradcu, kjer je vojaška komora in je tamkaj bržkone izvedel jako zanimive stvari; in ker je pisal, naj se te zanimive stvari meni povedo, a povedane mi niso bile, je moja radovednost gotovo opravičena in utemeljena. In zato vas povabim, pojdite z menoj do polkovnikove žene.«

»Pozno je že, gospod kapitan . . .«

»Pozno! Kaj to meni mar! In če bi moral hišna vrata vlomiti in napraviti v hiši tako klanje, kakor Herodeževi hlapci med betlehemskimi otroki — z Lambergovo ženo moram še nocoj govoriti.«

»Ali — gospod kapitan, saj vendar ne boste ničesar zamudili, če počakate do jutri,« je pohlevno svaril Gall.

»Ljuba nedolžna duša, kaj mi govorite. Človek ne sme nikdar odlašati in čakati! Ko bi bil jaz v različnih bitkah odlašal rabiti svoje orožje in čakal, da zamahne sovražnik, bi že davno ne imel več svoje glave. Ne, nič ne bom čakal do jutri.

Kar je Lamberg sporočil Čerinu, s katerim je v sorodu, to je gotovo sporočil tudi svoji ženi in to hočem izvedeti še danes, takoj.«

Ne da bi čakal na daljne ugovore mladega Galla, ga je prijel pod pazduho in ga skoro siloma vlekel s seboj po temnih ulicah na drugo stran Ljubljane, kjer je v Gospoških ulicah stanoval takratni zapovednik ljubljanske posadke, polkovnik baron Lamberg.

II.

Že davno so bile ugasle zadnje luči v mestu, ko je poročnik Snoj še vedno nemirno begal po zapuščenih mestnih ulicah. Zatopljen je bil v svoje misli, da ni vedel, kam ga noge neso. Vedno in vedno mu je prihajal pred oči prijazen gradič blizu sivega Nanosa in živo se je spominjal, kako je bilo tedaj, ko ga je slučaj zanesel tja in je spoznal Leonoro Gornikovo. Neizbrisen je bil vtisk, ki ga je Leonora nanj napravila in čim bolj jo je spoznal, toliko gorečnejša je bila njegova ljubezen do nje. In zdaj je bila zanj izgubljena.

Vso noč je begal po mestu in njega bližnji okolici, a vihar v njegovem srcu se ni polegel. Ko se je začelo daniti, je pohitel v vojašnico in si dal osedlati konja ter zdirjal ž njim v vlažni jutranji zrak, ven iz mesta, po Dolenjski cesti, ne vedoč kam, kakor bi upal, da na iskrem vrancu uteče svojim bolestim in da med ježo izgubi spomin na doživelo izgubo.

Šele čez mnogo ur se je vrnil domov. Konj je komaj sopel in je hodil počasi, ter skoro omahoval, tako je bil od dolgega in naglega teka utrujen. Snoj pa tega še zapazil ni. Mehanično je vzpodbadal konja z ostrogami, ne meneč se, če ga uboga ali ne.

Šele glasen pozdrav je Snoja prebudil iz njegovih sanj. Ozrl se je na stran, od koder je prišel klic in zagledal Čerina.

»Odkod prihajaš?« je vprašal brez zanimanja in dasi je vedel, da prihaja Čerin z Grada.

»Na zapovedništvu sem bil,« je odgovoril Čerin. »Prosil sem za odpust iz armade.«

»Danes?« se je začudil Snoj. »Že zdaj? In ravno zdaj, ko bomo morda poklicani na vojno?«

»Ah — kdo misli na vojno,« se je prisiljeno smejal Čerin. »Samo Bosizio, drug nihče, Bosizio bo pa še v grobu o vojnah sanjal. Kolikrat so Turki že prišli čez mejo in ropali in požigali, a zaradi tega vendar ni bilo vojne in tudi zdaj je ne bo, gotovo ne.«

Snoj ni ničesar odgovoril. Čerin je čutil, da mu ne verjame, a vzlic temu ni nadaljeval s svojim dopovedovanjem.

Molče sta nadaljevala pot v mesto. Čerin je korakal poleg Snojeve-

ga konja. Rad bi bil začel vesel pogovor, kakor je bil običajen med tovariši, a ni mu prišlo na misel, kaj bi rekel.

Po dolgem molku je naenkrat Snoj ustavil konja.

»Kdaj si se odločil, izstopiti iz armade?« je vprašal s poudarkom.

»Odločil sem se še snoči, morda si preslišal, da smo že snoči o tem govorili.«

»Da, da, zdaj se spominjam,« je kar vesel in nekako pomirjen rekel Snoj. »Že ko si začel pripovedovati, da si se zaročil, si to omenil. Da, da. Žal mi je pa, da ne pojdeva skupaj dol na Ogrsko, ali v Slavonijo. Ej, to ti bo veselo bojevanje in pod princem Evgenom slavna zmaga.«

»Tudi meni bo žal, da ne bom mogel iti s tovariši v boj, če bo sploh prišlo do vojne,« je dejal Čerin, a poznalo se mu je na glasu, da ni tako mislil, kakor je govoril.

»Ali ostaneš v Ljubljani?«

»Ne! Kaj bi tukaj? Najprej običnem nevesto in potem ostanem do poroke pri očetu.«

»Kdaj misliš oditi?«

»Še danes.«

»Tako kmalu? Torej se niti primerno ne bomo mogli posloviti od tebe?«

»Ah, saj pridem še večkrat v Ljubljano.«

»A morda nas ne bo več tu; kdo ve, če ne bo vojne.«

»Ne bo je, ne bo,« je zatrjeval Čerin. »In — veš kaj, ko bom poročen, pridi me obiskat, mene in Leonoro bo od srca veselilo.«

»Da — da,« je zamišljen odgovoril Snoj, »če bo mogoče — hvala ti na povabilu — če pridem živ in zdrav iz vojne, te gotovo obiščem. Živ in zdrav! Pa nikar ne misli, da se boja in vojne bojim! Ne! Z veseljem pojdem v boj.« In nekako melanholično je dostavil: »Lepa smrt v boju je več vredna, kakor nekaj let klavrnega životarenja.«

Prišla sta bila do vojašnice in Snoj je skočil s konja. Oba sta čutila, da si nimata ničesar več povedati in da je prišla ura slovesa. Segla sta si v roke.

»Zdravstuj prijatelj,« je mehko rekel Čerin, »in nikar me ne pozabi.«

»Želim ti vso srečo in tvojemu zakonu blagoslov z neba,« je resno odgovoril Snoj.

Še enkrat sta si stisnila roke in se potem naglo razšla, tako naglo, kakor bi bežala drug pred drugim.

Čerin se je odpravil na svoje stanovanje, Snoj je ostal v vojašnici ves dan, ker se je bal, da bi morda zopet srečal Čerina.

A prav, ko je po izvršenih opravih legel na seno, da bi se odpočil in če mogoče nekoliko prespal, sta ga prišla kapitan Bosizio in poročnik Gall klicat na zaupen pogovor.

Čerin je med tem uredil vse svoje stvari in jih izročil prevozniku, da jih pošlje na dom njegovega očeta, poslovil se je od svojih predpostavljencev in potem zapustil Ljubljano. Hitel je, kakor da mu gori pod nogami, kakor da komaj čaka, da zapusti mestno obzidje, kakor da bi se koga bal. Še predno je bilo poldne, je na svojem konju odjezdil iz mesta in v divjem diru ubral pot na Notranjsko. Neusmiljeno je priganjal konja, da so vasi kar švigale mimo njega, podil je žival, kakor bi ne mogel učkati, kdaj dospe na svoj cilj in ko je končno ležala Postojna za njim, pred njim pa veličastni Nanos, je veselo zavriskal in zamahnil s klobukom, vedoč, da ni več daleč do Gornikovega gradiča.

Tema je že objemala zemljo, ko je jezdec na upehanem konju došel do male vode. Na griču je videl nizek stolp ubožne cerkvice, pod gričem so v večji razdalji stale kmetske kočice, sredi vmes pa je vodila pot do gradiča, ki je bil še ves razsvetljen.

Čerin je zadnjikrat vzpodbodel konja. Zveneli so udarci podkev ob

kamenito cesto, da se je slišalo daleč naokrog in nekaj trenutkov pozneje se je Čerin ustavil pred gradičem. Naglo je skočil s konja in ne meneč se za zvesto, od dirjanja vso znojno žival, je pohitel v hišo.

A že mu je prišla nasproti Leonora. Slišala je konjsko peketanje in slutila, kdo da je prišel.

Leonora je bilo krepko, zdravo dekletce, jasnih lic in velikih izrazitih oči. Njen obraz je žarel veselja in ko je zagledala Čerina, ga je z obema rokama objela in ga poljubila.

»Moj ljubi fant!« To je bilo vse, kar mu je rekla v pozdrav, potem ga je prijela za roko in ga peljala v veliko sobo, kjer je bila družina zbrana pri večerji.

In v tej dobrovoljni družbi med temi prostodušnimi ljudmi je Andrej Čerin pozabil vse skrbi prejšnjega večera in tega dne, pozabil prijatelje in znance, pozabil vse trpljenje in celo pretečo vojno s Turki in bil samo srečen, kakor da je našel varno zavetje pred viharji življenja.

Še srečnejša, kakor on sam, pa je bila Leonora, saj ji je prinesel veselo vest, da je več ne zapusti, da je za vedno slekel cesarsko suknjo in da ostane pri njej do konca dni.

Naslednjega dne je Čerin zarna vstal. Bil je lep dan in z veseljem

v srcu se je izprehajal po poljanah in gozdih. Ustavljajal je kmetske ljudi na potu in jih izpraševal s prijateljskim zanimanjem o razmerah, čigava je ta hiša in čigava je ona njiva. Gledal je okrog sebe in opazoval svet in ljudi s tisto ljubeznijo, kakor jo ima samo posestnik za svojo grudo. Ne da bi se tega zavedal, se je čutil že lastnika gradiča in k njemu spadajočega sveta.

Ko se je naposled vračal proti gradiču, mu je prihitela Leonora nasproti. Bila je vsa razgreta, kakor da se je zgodilo kaj posebnega.

»Neki vojak je prijezdil iz Ljubljane in vprašal zate,« mu je hitela pripovedovat. »Nekaj ti je prinesel, a pravi, da mora to tebi samemu izročiti.«

»Vojak?« se je začudil Čerin in postalo mu je nekam tesno pri srcu. »Kaj neki je prinesel?«

Leonora se je oklenila Čerino ve roke in stiskaje se k njemu je korakala ž njim proti gradiču.

»Prinesel je veliko novico,« je pripovedovala. »Pomisli, tvoj polk mora na Ogrsko. Včeraj je prišlo povelje, da mora takoj odriniti. Princ Evgen zbira veliko armado, da jo pelje proti Turkom, ki so vdrli na Ogrsko. To ti bo sedaj žal, da si se odpovedal vojaškemu stanu in vrnil

patent! Namesto, da bi si pridobival časti in slave na bojnem polju, boš pa ti, moj lepi oficir, les meril in seno tehtal. Oh, škoda, da to povelje ni prišlo prej, predno si ti odstopil.«

Začuden je obstal Čerin in plaho je pogledal svojo nevesto.

»Kako si vendar vsa drugačna od drugih deklet,« je dejal z nekim rahlim očitanjem. »Vsaka druga nevesta bi bila vesela, da ženinu ni treba iti na vojsko, tebi je pa menda še žal, da ostanem pri tebi. Otrok nedolžni, ti pač ne veš, kako strašna in grozovita je vojska in še posebno z divjimi Turki.«

»Vojska mora biti res strašna,« je zamišljena govorila Leonora. »Slišala sem že mnogo o vojski in lahko si predstavljam vse njene grozote. A vendar mi je žal, da ne greš tudi ti v boj. Že dostikrat sem si sama očitala, da sem tako različna od drugih žensk, a spremeniti se pač ne morem. Jaz bi bila srečna in ponosna, če bi vedela, da braniš tudi ti cesarstvo pred sovražnimi Turki. Vem, da bi se proslavil na bojnem polju. In vidiš, če bi te zadela nesreča — če bi se ti več ne vrnil — jaz bi se sicer nikoli ne omožila in bi do svoje smrti žalovala po tebi, a rekla bi si: Umrl je smrt junakov, ki je najlepša.«

Čerin je drhtel po vsem životu in njegov blede obraz je izdajal, s kako težo so padle te iskrene besede na njegovo srce.

»Ti bi morala pesmi zlagati,« se je prisiljeno šalil. »Poetičen talent imaš.«

Njegove zadnje besede so bile izrečene tako trpko, da je naglo dvignila glavo in mu pogledala v obraz, ki je bil čudno prepadel. Ni si mogla tolmačiti tega, a vprašati ni več mogla ničesar, kajti prišla sta bila do gradiča, pred katerim je stal osedlan vojaški konj.

»Vojak je v veži — dala sem mu zajtrk, ker se mora takoj vrniti.«

Čerin je izpustil Leonorino roko in s trdimi koraki je vstopil v prostorno vežo, kjer je za mizo sedel kirasirski vojak. Ko je vojak zagledal Čerina, je planil pokonci in se postavil vojaško pred bivšega praporščaka.

»Javljam pokorno — da imam izročiti to - le pošiljatev.«

Pri teh besedah je vzel iz torbe majhen zavoj in ga izročil Čerinu.

»Kdo pošilja to?«

»Javljam pokorno — gospod kapitan vitez Bosizio.«

»In kaj je še naročil?«

»Ničesar drugega, kakor da se moram nemudoma vrniti.«

Čerin je segel v žep in je molče dal vojaku srebrnik. Nekako bojazljivo je vzel vojak ta dar. Poznal je Čerina že dolgo, a še nikdar ga ni videl tako zlovoljnega in malobesednega. Čerin pa je z zavojem v roki šel mimo vojaka, ne da bi mu v slovo rekel kako besedico in s težkimi koraki stopil v bližnjo sobo. Vrgel je zavoj na bližnjo mizo in ga ogledoval nezaupno, kakor bi se ga bal odpreti.

Tedaj je vstopila Leonora v sobo. Videč zavoj na mizi, se je preširno zasmejala.

»Zdaj pa le vidim, kako ti je žal, da moraš ostati doma in ne pojdeš na vojsko. Še zadnjega pozdrava svojih prijateljev ne maraš pogledati.«

Stopila je k mizi in vzela zavoj v roko.

»Kako lahek je ta zavoj,« se je čudila. »Tako je lahek, kakor bi bil prazen.«

Naglo so njeni prsti razvezali vrvico in odstranili ovoj, pod katerim je bila mala škatljica.

»Evo — poglej, kaj ti pošiljajo prijatelji. Tudi jaz sem radovedna.

Čerin je vzel škatljico in jo odprl. V istem trenutku mu je padla iz rok, opotekel se je in padel na stol.

»Kaj ti je?« je prestrašena zaklicala Leonora in hitela okrog mize

k Čerinu. A prišedša do njega je obstala, kakor bi bila okamenela, se z obema rokama prijela za glavo in v blaznem strahu gledala na tla.

Na tleh, Čerinu pred nogama, je ležal popisan kos papirja in v njem so bili zataknjeni trije konci pavovih peres. V sedemnajstem in osemnajstem stoletju je v avstrijski armadi veljalo pavovo pero za znamenje strahopetnosti in je pomenilo najhujše žaljenje in izraz zaničevanja, če se je oficirju ali vojaku vrglo ali poslalo ali za klobuk vtaknilo pavovo pero.

Leonora je na prvi pogled uganila, kaj pomenijo na tleh ležeči konci pavovih peres. Nagnila se je k tlom in pobrala iz škatljice padli listek s pavovimi peresi.

»Kapitan vitez Bosizio, praporščak pl. Gall, poročnik pl. Snoj,« je čitala Leonora na glas. Samo ta imena so bila zapisana na listku.

Stopila je k Čerinu, mu položila roko na ramo in s trdim glasom vprašala:

»Ali si zaslužil, da so ti poslali to znamenje? Ali si zaslužil to očitanje?«

Čerin se je zganil, dvignil je glavo, pogledal Leonori v oči in potem razločno rekel:

»Da.«

Niti trenotek ni mislil tajiti, niti na misel mu ni prišlo, da bi se kakorkoli opravičeval. Čutil je, da se je zdaj zgodilo, kar se je toliko časa bal, da se enkrat zgodi.

A dasi je bil jasno in odločno izrekel svoj »da,« mu Leonora vendar ni hotela verjeti.

»Andrej,« mu je rekla, »jaz ti ne verjamem .Ti bi ne vzdržal mojega pogleda, ti bi me ne mogel tako gledati, kakor me gledaš sedaj, ko bi bila resnica, kar si mi potrdil.«

»Pa je vendar resnica,« je vdano dihnil Čerin.

Molče je gledala Leonora listek, ki ga je držala v rokah.

»Trije konci pavovih peres,« je končno zavzdihnila. »Kako neskončno srečna sem bila še včeraj in danes imam od svoje sreče samo še tri konce pavovih peres.«

S trdom zadržana in pritajena čustva so jo prevzela in začela je ihteti, a premagala se je hitro. Otrla je solze in zadušila svojo boleost.

»Povej, zakaj so ti poslali ta peresa, to strašno znamenje?«

Vprašala je to že zopet z mirnim glasom. Vse na njej je kazalo, da hoče vedeti popolno resnico.

In Čerin ji ni ničesar prikril in ničesar utajil.

»Polkovnik Lamberg, bratranec moje pokojne matere, mi je sporočil iz Gradca, da bo tudi naš polk poklican na Ogrsko na vojno proti Turkom. Naročil mi je, naj to povem eskadronskemu poveljniku. Jaz pa sem to prikril Bosiziu in vsem drugim. Nisem hotel v vojno. Ko sem dobil Lambergovo obvestilo, sem takoj sklenil, da izstopim iz armade in storil sem to koj drugi dan. Takrat ni še nihče vedel, da bo polk poklican na vojno, samo jaz sem to vedel. Mislil sem, da ne bo nihče uganil pravega vzroka mojemu odstopu, a kakor zdaj vidim, so izvedeli vse in me obsodili.«

»To je vse?« je vprašala Leonora.

»Vse in mislim, da je dovolj.«

»Ni dovolj,« je ugovarjala Leonora. »Domenila sva se, da med nama ne sme biti nikoli nobenega nesporazumljenja. Povej, zakaj si izstopil iz armade in iz kakšnega vzroka nisi hotel v vojno.«

»Ne morem ubijati. Ne morem in ne morem. Še na lov nikoli nisem šel, ker tudi živali ne morem videti ranjene ali umirajoče. Vem, da tak človek ni sposoben za vojaka, a saj nisem iz lastnega nagiba postal oficir. Moj oče je star vojak, bojeval se je v mnogih bitkah in me je prisi-

lil, da sem postal vojak. Skrival sem vedno svoj strah pred krvjo. Kame-
radje so me dostikrat dražili, da sem
ženskega značaja, a sodili so me na-
pačno, kakor me bo sodil tudi moj
oče. Ne bojim se ne muk, ne smrti,
samo ubijanja se bojim. Svojemu
očetu tega ne morem razložiti, ker
vem, da bi me ne razumel, a ti, Leo-
nora . . .«

»Jaz sem taka, kakor tvoj oče,«
ga je prekinila Leonora, »in tudi jaz
te ne razumem.«

Položila je konce pavovih peres
na mizo.

»Še nekaj mi povej! Ali si mor-
da name mislil, ko si odložil svoj pa-
tent. Ali pa bi bil to storil tudi v slu-
čaju, ko bi ne bil moj ženin?«

»V vsakem slučaju, Leonora, v
vsakem slučaju.«

»In vse to bi mi bil priknil, ko
bi ne bila slučajno prišla v sobo,
predno si mogel pavova peresa od-
straniti,« je rekla s trpkim očitanjem
in začela s prsta snemati tenak
prstan. »Ne morem drugače — vze-
mi svoj zaročni prstan nazaj.«

Še nikdar se ni Čerin tako zave-
dal, kako neskončno ljubi Leonoro,
kakor sedaj, ko je videl, da je zanj
izgubljena. A molče je vzel prstan,
ki mu ga je dala, in molče ji je dal
prstan, ki ga je imel na svoji roki.

Šla je mimo njega proti vratom. Prišedši mimo omare, je zagledala šopek suhih cvetlic, ki so stale tam v vazi, med te cvetlice pa je bilo vtaknjenih nekaj pavovih peres. Ne da bi vedela, kaj stori, je iztrgala eno teh peres in je vrgla na mizo.

»In vzemi še to,« je rekla neusmiljeno in odšla iz sobe.

Čerin se ni ganil. Nepremično je stal na svojem mestu in z neskončno žalostjo gledal pestra očesa pavovih peres.

»Zdaj so štirje,« je mrmral v brezmejnem obupanju in s tresočo se roko spravljal konce pavovih peres v svojo listnico. »Zdaj so štirje,« so šepetale njegove ustne in s šibečimi se koleni je zapustil sobo in hišo.

Malo časa pozneje se je zaslišalo peketanje konjskih kopit. Leonora, ki je jokala v svoji sobi, je planila k oknu, obupno je zaklicala: »Andrej, ostani, Andrej,« a bilo je že prepozno. Čerin je ni več slišal in je odjezdil v svet.

III.

V jasni noči, ko je Ljubljana že spala, sta se na Mestnem trgu srečala dva človeka. Eden je imel leseno nogo, vsled česar se je daleč slišal njegov korak. Ti udarci z leseno nogo so provzročili, da je od nasprotne strani prihajajoči človek dvignil glavo, tako da mu je mož z leseno nogo videl v obraz.

»Čerin — kaj ste res vi?«

»Da, jaz, gospod major.«

Mož z leseno nogo, major Žun, je Čerinu segel v roko in mu jo krepko stisnil.

»Kako sem vesel, da vas vidim,« je dejal major. »Slišal sem, da ste izstopili iz armade in da ste ženin Leonore Gornikove, ki je po moji sodbi najlepše in najljubeznivejše dekle, kar jih je kdaj živelo med Ljubljano in med Trstom. Čestitam vam od srca.«

»Nimate na čem, gospod major,« je odgovoril Čerin. »Leonora Gornikova ni moja nevesta.«

»Kako da ne? Saj mi je sama povedala, da sta se zaročila. Komaj štirinajst dni je tega, kar sem bil do-
li. In vsa srečna je bila.«

»Da, da,« je menil Čerin, »bila je moja nevesta, a dala mi je slovo.«
In naglo je dostavil: »Po moji krivdi, po moji lastni krivdi se je zgodilo in kar je Leonora storila, je prav storila.«

Major Žun je nekaj trenutkov v silnem začudenju gledal Čerinu v upadli obraz, potem ga je prijel pod pazduho in je energično, skoraj zapovedujoče rekel:

»Prijatelj — zdaj pojdete z menoj, doma imam dobro kapljico in tam mi boste povedali, kaj se je zgodilo. Pravico imam do tega. Na Nizozemskem sem vašemu očetu rešil življenje in to mi daje pravico in mi nalaga dolžnost, da sem tudi njegovemu sinu prijatelj. Ta bi bila lepa, da bi se razšla dva človeka, kakor ste vi in Leonora, ki sta kakor ustvarjena drug za drugega.«

Čerin je nekaj časa ugovarjal, toda major ga ni izpustil in ga skoro vlekel s saboj, godrnjaje neprestano: »ta bi bila lepa, ta bi bila lepa.«

Major Žun še ni bil petdeset let star. Že v mladih letih se je odlikoval v različnih bitkah. Kot kapitan se je udeležil vojne na Nizozemskem,

kjer mu je krogla odbila nogo. Za svojo hrabrost je bil na bojišču imenovan pač za majorja, a moral je zapustiti vojaško službo. Od tedaj je živel v Ljubljani, je pa rad in pogostoma obiskoval prijatelje in znance na Notranjskem, kjer je bil doma in kjer je imel sorodnike.

V svojem skromnem, vojaško preprostem stanovanju je Čerinu najprej postregel z vinom in ga potem začel siliti, naj pove, zakaj sta se z Leonoro razšla. Ker pa Čerin ni hotel povedati, kaj se je zgodilo, ga je začel loviti z različnimi vprašanji in ga končno pripravil do tega, da mu je vse povedal.

Čerin je bil pripravljen, da ga bo stari vojak obsodil, kakor so ga obsodili njegovi tovariši in celo Leonora. A major Žun ni izrekel nobene ostre besede. Dolgo časa je molče sedel na svojem stolu in gledal v tla, medtem ko je s svojimi koščenimi prsti po mizi bobnal vojaško koračnico. Bobnal je vse hitreje in hitreje in naposled zabobnal znamenje »naskok«.

»Kdo ve vse za to stvar,« je vprašal z odločnim glasom.

»Bosizio, Gall in Snoj, ki so mi poslali znamenja brezčastnega strahopetstva.«

»Ti bodo molčali, že ker jim je za čast njihovega polka. In Leonora bo tudi molčala.«

»Tudi oče ve, kaj se je zgodilo.«

»Vaš oče?« se je začudil major. »Kdo neki je imel pogum, staremu levu to povedati?«

»Jaz sam,« je dejal Čerin, »a prijetno ni bilo.«

V nemem občudovanju je major gledal Čerina, predno je prišel do sape.

»Ni bilo prijetno, ste rekli,« je zaklical končno. »Andrej, jaz vas ne razumem. Za vojno niste imeli poguma dovolj, a kje ste dobili pogum, da ste stopili s tako novico svojemu očetu pred oči. Jaz ga poznam, starega junaka, in čudim se, da ste še živi.«

»Tudi to je samo slučaj. Oče je name ustrelil, a me ni zadel.«

Majorju je padla kupica iz rok. Slutil je, da se je stari vojak dejanjsko lotil svojega sina, a da bi bil nanj ustrelil, tega vendar ni mislil. Toda iz tega, kar mu je bil Čerin povedal, je spoznal, da na kako posredovanje ni mogel več misliti. In jasno mu je bilo tudi, da jih sploh ni besedi, ki bi mogle poravnati nasprotje med očetom in med ženinom in nevesto.

»Kaj mislite storiti?« je čez dolgo časa zopet izpregovoril major Zun.

»Še sam ne vem,« je odgovoril Čerin. »Zavedam se, da sem človek brez časti. Ta zavest me bo vodila pri vseh mojih sklepih. Za zdaj sem tu v Ljubljani. Oče mi je vrgel doto moje matere pred noge; ni mnogo, a za nekaj časa bo zadostovalo. Zdaj razmišljam in ugibam, kaj naj storim. Sklenil sem doslej le to, da pojdem doli v Slavonijo, ali na Ogrsko.«

»Saj tam bo vojna,« je vzkliknil major. »Kaj hočete tam?«

»Ne vem,« je mirno rekel Čerin. »Doli pojdem in dolgo me ne bo nazaj ali celo nikdar.«

Čerin je segel v žep in je vzel iz listnice štiri konce pavovih peres.

»Vi ste ta peresa shranili?« je strme zaklical major.

»Seveda,« se je nasmehnil Čerin. »Noč in dan so moje misli pri teh peresih. Če bdim, me žgo na srcu, če spim, se mi prikazujejo v sanjah.«

Primaknil je svoj stol bliže majorjevemu in rekel polglasno, kakor bi se bal, da ga kdo sliši:

»Ali ni morda mogoče, da bi nastale okoliščine, v katerih bi Bosizio, Gall in Snój ta peresa vzeli nazaj? Mislím si, da pride človek lahko v nevarnosti, ko mu je treba rešitelja. Zato pojdem dol na južno Ogrsko ali v Slavonijo. Morda mi bo sreča mila, in če bi vsi trije vzeli svoja peresa

nazaj, o potem . . . potem bo morda tudi Leonora vzela svoje . . .«

»Kaj mislite, da bo Leonora na vas čakala,« je dejal Žun. »Po moji sodbi vas bo skušala čim preje pozabiti in snubcev ima vedno dovolj.«

»Na to ne mislim, da bi name čakala,« je resignirano izjavil Čerin, »ali moje življenje nima nobene vrednosti zame, če ne dosežem, da vzame Leonora svoje pero nazaj.«

Major Žun je bil prepričan, da je Čerinov namen brezupen. Zavedal se je, da bi moral Čerin izvršiti prave čudeže, če naj bi njegovi bivši tovariši preklicali storjeno mu sramoto, a kje in kako naj dobi priliko, kaj takega storiti.

Čerin je uganil, kake misli roje majorju po glavi.

»Moj namen se vam zdi pač blazen, kaj ne?« je vprašal z bolestnim usmevom na svojih brezkrvnih ustnicah. »Uvidevam sam, da ima ta načrt nekaj blaznega na sebi in malo, malo je upanja, da bi se mi posrečil le v najmanjši meri. A poskusiti hočem svojo srečo na vsak način.«

Žun je pritrjevalno kimal, kajti priznaval je, da Čerinu ni odprta nobena druga pot. Naenkrat se je zganil, kakor da mu je nekaj posebnega prišlo na misel.

»Vi hočete na Ogrsko iti, doli na prihodnja bojišča,« je vzkliknil. »Ali se zavedate, s kakimi velikanskimi nevarnostimi je to združeno? Turkov se bo nateplo kakor listja in trave, razbojniških čet je vse polno, da ni nihče varen pred njimi, v avstrijski armadi se pa ne smete prikazati, saj bi vas smatrali za vohuna. Ali ste že mislili na vse to?«

»Nič,« je ravnodušno odgovoril Čerin. »Čemu naj bi na to mislil, ko si itak ne morem pomagati.«

Majorju Žunu je zažarel obraz notranjega zadovoljstva.

»Pa vam bom vsaj nekoliko pomagal jaz,« je rekel ponosno. »S Turki in z razbojniki seveda nimam nobenih zvez, a da boste varni pred avstrijskimi vojaki, to vam preskrbim. Slušajte! Ali poznate feldmaršala grofa Gvidona Starhemberga, bratranca velikega vojskovodje, ki je s tako čudovito hrabrostjo branil Dunaj pred Turki toliko časa, da je poljski kralj Sobieski prinesel pomoč?«

»Po imenu ga poznam,« je menil Čerin, »a kaj naj imam jaz s feldmaršalom grofom Starhembergom?«

»Feldmaršal je v Ljubljani,« je rekel major, »že več mesecev je tu, a nihče tega ne ve.«

»To vendar ni mogoče,« je vzkliknil Čerin.

»Mogoče, mogoče,« je zatrjeval Žun. »Saj sem sam bil že večkrat pri njem. V komendi nemškega viteškega reda stanuje.«

Zdaj je major Žun primaknil svoj stol k Čerinovemu.

»Poznam Starhemberga že dvajset let. V vojni proti Francozom je zapovedoval avstrijski armadi na Tirolskem in jaz sem bil takrat eden njegovih pobočnikov. Ko je odšel kot zapovednik avstrijske armade na Špansko, sva se ločila, zakaj moj polk je bil poklican na Nizozemsko. Dasi je že več let tega, me je vendar spoznal na prvi pogled, ko me je zagledal pred Križevniško cerkvijo.

»Kaj pa dela v Ljubljani,« je radovedno vprašal Čerin.

»Jezo kuha,« se je smejal Žun. »Starhemberg je na Španskem izvojeval velike zmage, a po odhodu nadvojvode Karla, ko je ostal kot podkralj sam v Barceloni, mu niso poslali nič vojaštva več. Ker se vsled slabosti svoje armade ni mogel vzdržati, se je na angleških ladjah z vojaštvom vred prepeljal v Genovo. Od tedaj sta s cesarjem v hudem navskrižju. Starhemberg neče in neče na Dunaj, dasi mu je cesarica Elizabeta šele pred par dnevi pisala jako ljubeznivo pismo. Ostati hoče v Ljubljani, naravno pa je, da je v zvezi z

vseni mogočniki in zlasti njegov brat, general Maksimilijan grof Starhemberg, mu vedno poroča o vseh važnejših dogodkih. Tudi o vojnih pripravah zoper Turke je natančno podučen.«

Zatrnilo, da je feldmaršal Starhemberg natančno podučen o vojnih pripravah zoper Turke, je Čerina bolj zanimalo, kakor vse drugo pripovedovanje zgovornega majorja. In Žuna ni bilo treba dolgo prositi, da je vse povedal, kar mu je bilo znano.

»Vojna bo gotovo, ljuta in krvava vojna,« je pripovedoval Žun. »Turki so jo začeli najprej proti beneški republiki. Hoteč ji vzeti, kar je še grškega ozemlja v njeni oblasti, so jo napadli od različnih strani in dosegli so uspehe. Pijani prelite krvi in hoteč zadobiti zopet Ogrsko, so izzvali cesarja na žaljiv način, češ, da je prelomil karlovški mir, ker je z beneško republiko sklenil alijanco. Veliki vezir Ali paša je izdal oklic, v katerem pravi, da je cesar najhujši vseh sovražnikov, kar jih ima Turčija in da je treba njegovo moč za vsako ceno zlomiti. Vojna še ni napovedana, a začela se je že. Princ Evgen je svojo armado dobro pripravil in si izbral najboljše generale. Tudi Gvidona Starhemberga je povabil, a ta je odklonil. 75.000 mož bo

zbral princ Evgen pri Petrovaradinu, vodja infanterije bo feldmaršal Heiser, vodja konjenikov felmaršal Palffy, pod njimi pa bodo stali generali grof Mercy, Maksimilijan Starhemberg, princ Bevern, baron Efergenyi in Battée. Mogočna armada bo to, ali če bo mogla kljubovati Turkom, to je drugo vprašanje. Veliki vezir Ali paša bo sam vodil turško armado in verodostojna poročila pravijo, da bo imel nad 150.000 mož na razpolago. To je vzrok, da so zdaj poklicali na Ogrsko tudi naše polke in tudi kirasirje, pri katerih ste vi služili.«

Žun je vedel pazljivo poslušajočemu Čerinu povedati še mnogo zanimivih posamičnosti o vojnih pripravah proti Turkom. Govoril je z vnemo starega vojaka in je semintja s palico jezno udaril po svoji leseni nogi, zakaj, žal mu je bilo, da mora ostati doma za pečjo in da se ne more udeležiti vojne, obetajoče krvave boje, slavo in bogat plen. Šele, ko je bil že dvakrat in trikrat ponovil vse, kar je vedel, se je tudi spomnil, kaj je bil Čerinu obljudil.

»Glejte, skoraj bi bil pozabil, čemu sem vam začel pripovedovati o Starhembergu,« je dejal Žun. »Pa je že tako: kadar začno stari vojaki govoriti o bojih, pozabijo na vse dru-

go. Poslušajte torej mojo misel. Če vam je prav, pojdem k feldmaršalu Starhembergu in ga prosim, naj vam da priporočilno pismo na svojega brata, grofa Maksimilijana. Veste, tako pismo z velikim pečatom. Tako pismo vam lahko mnogo koristi in vas lahko obvaruje velikih nevarnosti.«

»Tako pismo bi seveda rad imel,« je menil Čerin. »Ali rajši grem brez takega pisma, kakor da bi kdo izvedel za mojo nesrečo.«

»Nič se ne bojte! Starhemberg me pozna in mi zaupa in dobil bom pismo od njega, ne da bi mu bilo treba praviti, kdo da ste in čemu ga rabite.

»Da, to vas prosim,« je rekel Čerin, »ne povejte sploh nikomur, ne kaj nameravam in ne kam sem šel. Če bi me čez tri leta ne bilo nazaj, potem povejte mojemu očetu, kaj sem poskusil.«

»In — Leonori?« je vprašal major.

»Njej ne smete ničesar povedati! Dajte mi svojo častno besedo, da mi izpolnite to prošnjo.«

»Dam vam jo,« je slovesno izjavil major in podal Čerinu roko. »Po pismo pa pridite jutri zvečer.«

IV.

Armada princa Evgena je bila zbrana pri Futaku, ko je koncem meseca julija leta 1716. prišla v taborišče vest, da so Turki zgradili most čez Savo in da je njih armada začela prodirati v Srem. Veliki vezir Ali paša je bil na čelu te armade, ki so jo avstrijski vohuni cenili nad 200.000 mož, in jo je peljal čez Panovce na Slankamen in od tod na Sremske Karlovce, kjer je na ugodno ležeči višavi utaboril svojo vojsko. Po turškem običaju so bili okrog tabora postavljeni vozovi in utrjeni tako, da je tabor tvoril pravo trdnjavo.

Pred turško vojsko je bežalo kristjansko prebivalstvo, za turško vojsko pa so plameni gorečih vasi in selišč oznanjevali, da so Turki že začeli ropati in požigati.

Dva dni po utaborjenju Turkov je med cvetočimi vinogradi Fruške gore jezdil majhen oddelek kirasirjev. Dvajset mož z dvema oficirjema

je jezdilo počasi in se na potu vsak čas ustavljajo, kajti pred njimi sta jezdila v primerni razdalji še dva kirasirja.

»Tako rekognosciranje je najmučnejše,« je rekel poročnik Snoj. »Ljubši mi je odkrit boj.«

»Tudi meni je bojevanje ljubše kakor tako zasledovanje,« je odgovoril kapitan Bosizio. »Sicer imenujejo to častno nalogo in dokaz posebnega zaupanja, a jaz bi se bil prav rad zahvalil za oboje.«

»Prokleta težko nalogo so vam dali,« je zopet izpregovoril Snoj. »Grof Palffy je šel z 900 kirasirji in dragonci in s 400 huzarji od Petrovardina rekognoscirat. Pravili so mi, da mu je princ Evgen naročil, naj se ogne vsakemu spopadu, a zdi se mi, da to ne bo lahko.«

Kapitan Bosizio je imel na jeziku krepko besedo, ko je naenkrat v daljavi pred seboj zagledal vojaka, ki sta tvorila prednjo stražo in se vračala zdaj v divjem diru. Ustavil je konja in njegovemu izgledu je sledil ves oddelek.

Kmalu sta vojaka dospela do kapitana in mu sporočila, da se bliža od juga večji oddelek trških konjenikov.

»Iz daljave, tam od Karlovcev sem, se sliši tudi streljanje in kmet-

je, ki se skrivajo po vinogradih, pravijo, da mora biti tam bitka.«

»V lepo past smo zašli,« je dejal kapitan Bosizio. »Spreдай bitka, na strani pa turški konjeniki. Kdor bo iz te pasti odnesel glavo, gre lahko na Trsat na božjo pot.«

Pokrepčal se je z izdatnim požirkom sremske rakije, kajti ljubil je »žestoka pića«, kakor so Sremci imenovali žganje in prav posebno še v trenutkih nevarnosti.

»Dečki moji,« je potem zaklical vojakom, »zdaj je čas, da pokažete, če ste junaki, ali če ste šleve. Za naše glave gre. Če nas Turki zajamejo, nam bodo glave porezali, če pa poskusimo bojno srečo, utegnemo vendar uteči. Udarimo naprej, morda nas Turki od juga ne dohite, a če se združimo s tovariši, smo rešeni.«

Odredil je, kar je bilo potrebno, zlasti da morajo vsi vojaki jezdit ločeno, potem pa se postavil na čelo celi vrsti, zavihtel svojo sabljo in z mogočnim glasom ukazal: »naprej!«

V divjem diru se je zapodila četa čez poljane in griče. Ni preteklo pol ure, in že je na južni strani le nekaj streljajev daleč zapazila četa turške konjenike. Komaj so ti zapazili sovražno četo, so se zapodili za njo. Konji Bosiziove čete so bili od dolge ježe že utrujeni in tudi zaradi

težkih oklopov vojakov niso mogli tako hiteti kakor brzonogi turški konji. Vzlic vsemu priganjanju so kirasirji videli, da se jim Turki vse bolj bližajo. Vse razločnejše se je slišalo kričanje turških vojakov in kmalu se je slišalo tudi žvižganje krogel. Turki so bili prišli že tako blizu, da so njih krogelje dosegle kirasirje,

Še močnejše streljanje pa se je slišalo izza Karlovcev. Tam je 20.000 turških konjenikov naskočilo oddelek, ki ga je vodil grof Palfy. Vnela se je bila ljuta bitka. Turki so neprestano ponavljali svoje naskoke. Palfyju sta bila med bitko ustreljena dva konja, več generalov in polkovnikov je bilo ranjenih, mnogo vojaštva je padlo, a končno se je Palfyju vendar posrečilo, da se je izvil strahovitemu objemu turških čet in se umaknil na Petrovaradin.

Med tem umikanjem je pridrvel Bosizio s svojo četico, a prekasno. Ni se mogel združiti več s Palfyjevim konjeniki, kajti vmes so bili Palfyja zasledujoči Turki, od zadaj pa so mu sledili turški konjeniki.

Bosizio je dvignil sabljo, in ko so bili zbrani njegovi kirasirji okrog njega, jim je kratko rekel:

»Izgubljeni smo, a storimo junaško smrt. Za menoj — hura!«

In »hura« je zadonelo in z zadnjimi silami so se kirasirji zapodili naravnost med Turke, ki so bili pred njimi, mala četica med ogromno množico. S tisto besnostjo, ki jo vzbudi samo gotovost smrti, so kirasirji sekali med Turke, vsem naprej kapitan Bosizio, divjali so tako strahovito, da je med turškimi četami nastal nered. Tedaj pa so Palffyjevi dragonci pritisnili od nasprotne strani in Turki, misleč, da so napade ni od dveh strani, da so jim cesarski prišli za hrbet, so se začeli umikati. Naenkrat je bil Bosizio s svojim od delkom sredi med dragonci — četa njegova je bila rešena. Predno so Turki spoznali pravi položaj, so se dragonci z Bosiziovo četo že umaknili.

Šele zdaj je Bosizio zapazil, da njegova četa ni več polnoštevilna.

»Kje je Snoj?« je vprašal in se prestrašen ozrl po svojih vojaki h. »Ravnokar sem ga še videl.«

Vojaki so obstali in se ozirali. Snoja ni bilo nikjer. Vzlic zopetnemu približevanju Turkov so se vrnili na bojišče in v naglici pregledali ranjence in mrlič e, a med njimi ni bilo Snoja.

»Ujet je — siromak,« je zazvdihnil Bosizio. »Ni mogoče drugače, kakor da so ga premagali in odpeljali seboj.«

S povešeno glavo se je vrnil Bosizio s svojimi vojaki k dragoncem in odjezdil ž njimi v Petrovardin.

Med pojezdom grofa Palffyja je princ Evgen odpravil svojo armado čez Donavo in jo zbral okrog Petrovaradina, kjer so bili še ohranjeni nasipi izza zadnje vojne s Turki. V območju topov petrovaradinske trdnjave, a zunaj utrdb in nasipov, je bilo utaborjeno kmetsko ljudstvo, ki je od vseh strani pribežalo semkaj pred Turki in s strahom in trepetom čakalo, kakšen bo konec bojov in vojne. V ubožnih, le za silo zadostujočih šotorih ali pa kar pod milim nebom na golih tleh, se je tu gnetlo več tisoč ljudi, ki so trpeli toliko bolj, ker jim je primanjkovalo tudi najpotrebnejših zdravil. Trpeli so molče in molče umirali.

Ta množica je seveda kmalu izvedela od vojakov, kakšen uspeh je imel pojezd grofa Palffyja in izvedela je tudi, koliko ranjenih vojakov je padlo v roke Turkom, ki so jih odpekljali v svoje taborišče. Zlasti je vojaštvo žalovalo, da je hrabri podmaršal grof Breuner zapadel tej usodi. Čula pa so se tudi še druga imena padlih ali pogrešanih oficirjev in vojakov, in med njimi tudi ime kirasirskega poročnika Snoja.

Nihče ni teh pogovorov in poročil poslušal s toliko pozornostjo, kakor mlad, kmečko oblečen človek. Najpreje se je mudil v obližju vojakov, ki so izza nasipov prihajali med begune, ali pa so bili na delu pri popravljanju in kopanju nasipov in ker je umel nemški, je tudi največ izvedel.

Ko se je naredila noč, si je mladi človek izbral samotno ležišče na skrajni meji begunskega taborišča. Zaril se je v grmovje, se zavil v kožuh in od tamkaj opazoval straže, ki so bile razpostavljene.

Bila je mehka poletna noč, začetkom meseca avgusta. Iz pripovedovanja vojakov je bil mladi mož posnel, da se začne čez nekaj dni veliko bojevanje s Turki, ki so se vse bolj približevali petrovaradinski trdnjavi. To ga je napotilo, da se je odločil brez odlašanja, izvršiti svoj načrt. Zakaj v slavonsko kmečko nošo oblečeni fant ni bil nihče drugi, kakor bivši praporščak Andrej Čerin.

Ko je v taborišču begunov zavladal mir, ko so se slišali samo še klici straž, se je Čerin dvignil s svojega ležišča in se splazil izza grmovja. Noč je bila temna in vsled tega mu je bilo mogoče, da je zapustil svoje skrivališče, ne da bi ga bile vojaške straže zapazile. Previdno se

skrivajoč, je taval naprej v smeri, od koder so bili prišli Palffyjevi konjeniki iz boja s Turki.

Kmalu je zagledal pred sabo turškega konjenika, ki je stal na straži. Obrnjen je bil proti taboru cesarskega vojaštva, ki je bilo oddaljeno le še kake pol ure hoda, a opravljal je svojo službo malomarno. Vedel je pač, da varuje le tiste vojake, ki so na bojišču iskali ranjencev in pokopavali mrliče. Čerin je napravil velik ovinek, da se ogne konjeniku in je srečno prišel na bojišče.

Turški vojaki so bili šele ponoči začeli na razprostranem bojišču iskati ranjence in pokopavati mrliče. Posvečali so svojo pozornost najprej cesarskim vojakom, kajti pri teh jim je bilo pričakovati kolikor toliko plena. Vsakemu so izpraznili vse žepce in mu vzeli, kar je imelo le količkaj vrednosti; če je bil še živ, so ga usmrtili in vrgli v izkopane jame.

Čerin se je priplazil do soteske, kjer je ležala gruča cesarskih in turških vojakov. Iz pripovedovanja vojakov v taboru je vedel, da je bil tod težko ranjen podpolkovnik baron Ow in da je ta soteska najbolj oddaljena od turškega taborišča. Vojakopokopovalci so bili daleč od njega, in nič se mu ni bilo bati, da bi ga tukaj presenetili.

Preiskal je najprej vsakega tu ležečega vojaka, cesarskega in turškega, in je videl, da je en sam turški vojak še živ. Temu je obvezal rano in mu dal piti. Potem je naglo slekel dva mrtva Turka in njiju trupli zakopal v jamo, ki jo je v hitrici izkopal z mečem, katere so imeli mrličiči pri sebi. Oblekel je potem obe turški obleki drugo vrh druge in si privezal turban ter opasal turški meč. Zdaj se ni več bal presenečenja, kajti vedel je, da je v turški armadi na tisoče pomohamedanjenih Srbov in Bolgarov, ki ne znajo turškega jezika, in ga torej ni bilo strah, da bi ga v temi spoznali kot kristjana.

Po vojaškem običaju tistega časa je potem preiskal mrličiče in vzel, kar je dobil pri njih. Plen je bil prav reven. Pri cesarskih vojakihi je dobil vsaj nekaj denarja, pri turških pa niti denarja. Pač pa je dobil pri enem turških mrličičev zlato žensko zapestnico, okrašeno z dragimi kamenji, in star prepoten pergament, na katerem je visel velik pečat. Obleka in orožje tega mrličiča je kazalo, da je moral mož biti turški oficir, njegov zeleni turban pa je pričal, da je bil že opravil romanje v Meko.

Čerin je bil popolnoma miren in hladnokrven in je mogel vsled tega trezno preudariti najmanjšo okol-

ščino. Na vse je mislil in na vse je pazil, in ko je končal svoje delo, je imel zavest, da je vse dobro uredil. Vzel je torej ranjenega Turka na ramo in ga s počasnimi koraki nesel tja, kjer so pravi turški vojaki iskali ranjence in pokopavali mrliče.

Nihče se ni zanj zmenil in nihče ga ni nič vprašal. Videč, da nosijo vojaki posamične ranjence v taborišče, je šel za njimi. Vedel je, da je njegovo življenje v največji nevarnosti, da je izgubljen, če ga spoznajo, a to ga ni čisto nič vznemirjalo.

Neovirano je prišel Čerin z drugimi vojaki vred mimo straž in med nasipi do glavnega taborišča, okrog katerega so bili postavljeni in utrjeni vozovi. Sredi taborišča je na griču stal velik krasen šotor, pred katerim je gorela grmada. Pred šotorom je stala velika zelena zastava, stale so tamkaj straže in čakali oficirji v sijajnih oblekah. Čerin je uganil, da prebiva v tem šotoru veliki vezir in zapovednik turške armade, Damad Ali paša.

Vojaki, katerim je sledil Čerin, pa niso šli čez grič, nego med šotori in pred šotori ležečimi vojaki tik ob vozovih do prostora, ki je bil ograjen in s plamenicami razsvetljen. Ko je Čerin vstopil v ta prostor, je takoj spoznal, da je tukaj bolniški oddelek

turškega tabora. V ozadju tega prostora so stali dolgi šotori, pred njimi pa nekake mize, na katere so vojaki polagali prinesene ranjence, ki so jih židovski zdravniki preiskovali in obvezovali.

Čerin se je zavedal, kako silno težaven je njegov položaj in kako velikanska je nevarnost za njegovo življenje. Tabor je obsegal nekaj tisoč šotorov in vojaki so bili razdeljeni po oddelkih. A Čerin ni slutil, kateremu oddelku je pripadal mož, čigar obleko je imel na sebi, nemo-goče je bilo, da bi se ponoči orijentiral v taborišču in še bolj nemogoče, da bi našel pot do Snoja. Šele zdaj, ko je imel pred očmi težave, ki mu jih je premagati, je začel slutiti, da je njegovo početje brezupno.

Oddal je prinesenega ranjenca zdravnikom in stopil na stran. Pogledal je na nebo in videl, da se je začelo jasnit. Komaj dve uri je še imel, da izvede svoj načrt, a niti sanjalo se mu ni, kaj bi storil.

Videč, da se nihče zanj ne zmeni, se je odmaknil od miz, ki so jih razsvetljevale plamenice, proti šotorom bolnikov. Spoznal je, da bi bil med bolniki in ranjenci še najbolj varen. Njegova obleka je bila krvava od ranjenca, ki ga je prinesel v tabor, in v slučaju potrebe bi si lahko še sam

prizadel kako rano, samo da bi mogel ostati v bolniškem oddelku.

Naglo je stopil v šotor, ki ga je razsvetljevala ena sama plamenica. Ranjenci in bolniki so ležali na slamni vsevprek. Eni so ječali, drugi glasno na pomoč klicali, zopet drugi so kleli v vseh mogočnih jezikih.

Čerin se je skrnil za zaveso, s katero je bil zagrnjen vhod, da bi premotril šotor in si izbral najpripravnejše ležišče. Pazno je poslušal vsak klic in vsako izgovorjeno besedo ter se naposled vlegel na konec šotora, od koder je bil slišal pogovor v slovenskem jeziku.

Ležeč med ranjenci je Čerin pazil, če bi iz pogovorov mogel posneti, kje imajo Turki svoje jetnike, obenem pa je tudi posvečal svojo pozornost streljanju petrovaradinskih topov. Iz tega streljanja je sklepal, da se pripravljajo cesarski na bitko, ter da pod varstvom topov razpostavljajo svoje čete. Turški topovi dolgo časa niso odgovarjali. Čerin je sodil, da zaradi tega ne, ker so bili cesarski nasipi preveč oddaljeni, saj turški topovi niso tako daleč nesli, kakor petrovaradinski. Ko pa je v taborišču nastal mogočen šum in so se zaslišali glasovi trombe in ko so se naposled začeli oglašati tudi turški topovi, tedaj je vedel, da se je ce-

sarska armada začela bližati turškim nasipom in da se začena bitka.

V bolniškem oddelku turškega tabora je streljanje provzročilo veliko vznemirjenost. Vse več ranjenecv se je dvigalo z ležišč in šlo iz šotora poizvedovat kako in kaj. Vesti, ki so jih prinašali, so še povečevale vznemirjenost. Kdor se je le mogel pregibati, je vstal in je šel iz šotora, da raz vozove okrog taborišča opazuje bojevanje.

Petrovaradinska bitka se je bila začela. Prvi naskok je vodil princ Württemberg. Srečno je zavzel eno turško baterijo, a ko so prikorakali cesarski pešaki, so se turški konjeniki zapodili nanje z najljutejšo silo in jih začeli razganjati.

V turškem taboru je zavladalo nepopisno veselje, ponehal pa je tudi vsak red. Vse je bilo zbrano na vozovih okrog taborišča in vpilo in vrisvalo, za bolnike in ranjence se ni nihče več zmenil.

Tedaj si je Čerin obvezal desno roko z različnimi cunjami, ki so ležale v njegovi bližini in je zapustil bolniški šotor. Taborišče je bilo skoro zapuščeno, vse vojaštvo je bilo zunaj za nasipi, v taborišču so ostale le najpotrebnejše osebe. Na griču sredi taborišča je pred šotorom velikega vezirja plapolala zelena zastava.

Sredi velike skupine oficirjev in vojakov je sedel na belem konju Ali paša in je vodil bitko.

Naglo je izginil Čerin med šotori. Hodil je hitro, kakor bi imel kako opravilo, da bi ga kdo ne ustavil in iskal, kje imajo Turki svoje jetnike. Obšel je malone ves tabor, a nikjer ni našel sledu.

Bitka se je med tem popolnoma razvila in divje kričanje z vozov in razburjenost, ki je vladala med oficirji in vojaki, zbranimi okrog Ali paše, je razodevala Čerinu, da zmaguje cesarska armada. Povzpел se je na ograjo vozov in je od tamkaj pregledal vse bojišče. Videl je, kako se morajo turški konjeniki umikati pred cesarskimi kirasirji, videl je da je cesarska infanterija že zavzela prve turške nasipe in da pritiskajo cesarski konjeniki od desne in od leve na Turke. Uganil je, da utegne bitka vzeti slab konec za Turke in zato je naglo zapustil svoje opazovališče in nadaljeval iskanje jetnikov.

A zopet se je trudil zaman. Obletel je novič ves tabor, stikal in iskal, a nikjer ni našel sledu. Naposled se je vrnil k bolniškemu šotoru z obupom v srcu, da je njegov trud zaman.

Vse besnejše kričanje na vozeh je vzbudilo njegovo radovednost. No-

vič se je povspel na ograjo in je videl na prvi pogled, da so Turki poraženi in da beže pred cesarskimi. Prav takrat je Ali paša spodbodel svojega konja in zdirjal iz taborišča ven. Besno je vihtel svoj meč in sekal po lastnih vojaki, da bi jih pognal nazaj v boj, a naenkrat je omahnil na konju in padel z njega. Krogla ga je zadela v glavo in čez njegovo truplo, moreč svoje lastne voditelje, je turško vojaštvo pred cesarsko armado bežalo proti taboru.

Čerin je skočil z ograje. Uvidel je, da mora zdaj skrbeti za svojo lastno varnost. Hotel so je zopet skriti v šotoru za ranjence. Obrnil se je tja in obstal. Pred njim sta dva turška vojaka privlekla v uniformo cesarskega generala oblečenega moža iz šotora, ki je stal poleg onega, kjer je bilo Čerinovo skrivališče.

Čerin je pustil vojaka naprej. Sodil je, da je jetnik grof Breuner in da ga hočejo Turki vzeti na beg seboj. A ko sta bila vojaka mimo njega, je planil v šotor. Tamkaj so ležali zvezani cesarski oficirji in vojaki, ki so bili prišli v jetništvo Turkov in med njimi je ležal z obvezano glavo Snój.

Na prvi pogled ga je Čerin spoznal. Slekkel je kar mogoče naglo turško obleko in jo vrgel Snoju, vrv,

s katero je bil zvezan na rokah in na nogah, pa je prerezal.

»Hitro — hitro,« mu je ukazal in obenem hitel drugim jetnikom prerezati vrvi.

»Pomagajte si, če si morete,« to je bilo vse, kar je Čerin rekel jetnikom, zakaj slutil je, da jih bodo Turki vse poklali, predno zapuste tabor, a turških oblek jim ni mogel preskrbeti.

Snoj je kar mogoče hitro vrgel turško obleko nase. Čerin mu je mig-nil in šel je za njim iz šotor. A njima so sledili tudi vsi drugi jetniki, ki so mislili samo na svojo rešitev in niso bili v stanu spoznati, da gredo v svojo pogubo. Čerin in Snój sta srečno pribežala do bolniškega šotor, na druge jetnike, ki so jih Turki spoznali po obleki, pa so planili turški vojaki in jih premagali. A niso jih več spravili v šotor. Vlekli so jih na grič, kjer je plapolala zelena zastava in tam so jih obglavili, kakor že poprej grofa Breunerja.

Med tem je cesarska armada do-bojevala popolno zmago. Turška voj-ska se je v blaznem begu razkropila na vse strani, vojaštvo iz taborišča je pobegnilo, zapustivši tam celo zeleno zastavo prorokovo in vse ranjence, ki si niso mogli sami pomagati.

Ko je Čerin spoznal, da zanj in za Snoja ni več nevarnosti, je šel zo-

pet iz šotoru. Videl je, da je zapuščen, da Turki beže in da prihajajo cesarski vojaki v tabor. Tedaj je Snoju velel, naj zopet sleče turško uniformo, da ga bodo zmagovalci spoznali kot cesarskega oficirja, potem pa je izginil za šotori.

Zmaga cesarske armade je bila velikanska. Blizu 6000 Turkov je obležalo na bojišču. 156 zastav in 172 topov so cesarski vzeli Turkom, povrh pa več tisoč konj in mnogo velblodov. Z razvitimi zastavami ob zvokih tromb in bobnov so prikorkali in prijezdili cesarski vojaki v turški tabor, na čelu jim princ Evgen.

Pred šotorom padlega velikega vezirja so ležala trupla obglavljenih cesarskih vojakov, ki so bili kot ranjenci prišli Turkom v roke, med njimi truplo generala grofa Breunerja. Pred temi žrtvami je princ Evgen dvignil svoj meč in prisegel, da bo te umore nad Turki strahovito maščeval.

Ko je bila urejena in zbrana vsa armada, pa je princ Evgen dal dovoljenje, da smejo vojaki opleniti turško taborišče. Sebi je pridržal šotor velikega vezirja, v katerem je našel veliko bogastvo. Vse drugo je prepustil armadi.

V.

V mali zaduhli krčmi na Starem trgu v Ljubljani je bila zbrana vesela družba starejših in mlajših oficirjev in je z velikim zanimanjem poslušala pripovedovanje poročnika Snoja o njegovih doživljajih v vojni proti Turkom.

Snoj je bil šele pred nekaj dnevi dospel v Ljubljano. Rana, ki jo je zadobil v boju, je bila tako težka, da je več tednov še ležal v bolnici petrovaradinske trdnjave. Potem pa so ga poslali domov, da se tam popravi in okreпча, med tem, ko je armada princa Evgena oblegala Temešvar, najvažnejšo turško postojanko na ogrskem ozemlju.

»Mehmed aga, paša v Temešvaru,« je pripovedoval Snój, »je imel samo 18.000 mož na razpolaganje, a hrabro je odbijal vse ljute napade cesarske armade. Šest tisoč mož je v teh bojih izgubil, a končno se je moral vdati. 17. oktobra je s posadko zapustil Temešvar, ki je bil celih

164 let v turških rokah. S tem je prišel ves Banat v avstrijske roke in so Turki vrženi čez Donavo in Savo. Za letos je vojne konec, a prihodnje leto, tako je princ Evgen sporočil armadi, se bo nadaljevala, in sicer toliko časa, da pride Belgrad v cesarsko oblast.«

»In naši kirasirji?« so vpraševali zbrani oficirji. »Ali ostanejo na Ogrskem ali pridejo domov?«

»Ne bo jih še domov,« je odgovoril Snój. »Sami so prosili, da ostanejo še doli, ker se hočejo udeležiti pojezda na Rumunsko. Cesarski zapovednik v Temešvaru, grof Mercy, se pripravlja na ta pojezd, da reši prebivalstvo strašnega tiranstva kneza Nikolaja Maurokordata. Ta vladar Valahije je zaveznik Turkov, ki pa mu zdaj ne morejo priti na pomoč. Cesarska armada bo zavzela Bukarešt in Maurokordata odstavila. Kdo bi se čudil, da se hočejo naši vojaki udeležiti tega pojezda, ki jim obeta mnogo slave in mnogo blaga.«

Med takimi in enakimi pogovori je mineval ta večer. Največkrat se je seveda povrnil na Snojevo čudesno rešitev v turškem taboru. Ta rešitev je zaradi svojega skrivnostnega značaja vse najbolj zanimala. Kdo je tisti turški vojak, ki je Snoja otel go-

tove smrti, a potem izginil brez sledu? Zakaj je rešil ravno Snoja in ne kakega drugega jetnika? Toda Snoj ni mogel na taka in enaka vprašanja nobenega odgovora dati.

»Nekam znan se mi je zdel obraz tistega turškega vojaka, ki me je rešil, a saj ga nisem utegnil niti dobro pogledati, tako hitro se je vse vršilo.«

To je bilo vse, kar je vedel Snoj povedati o svojem rešilcu, sicer pa je mislil, da ga je tisti turški vojak rešil le slučajno in morda celo samo vsled zmote, ter da je nameraval rešiti generala grofa Breunerja.

Snoj je nameraval ostati ves čas svojega dopusta v Ljubljani. Staršev in bližnjih sorodnikov ni imel, prijateljev, ki so ga vabili na svoje domačije v raznih krajih po deželi, pa ni hotel nadlegovati. Mikalo ga je samo na Notranjsko, a tja že celo ni hotel iti, vedoč, da bi se odprle vse rane njegovega srca, če bi prišel zopet v dotiko z Leonoro.

Zanimala ga je pa Leonora bolj ko vse drugo v domovini, in ko je nekega dne slučajno srečal vdovelo gospo Jerajevo, ki je bila v daljnem sorodstvu z Godnikovimi, se ji je takoj pridružil in ji proti svoji navadi obširno pripovedoval o svojih doživljajih v vojni, dasi vsa Ljubljana ni govorila o ničemer drugem, kakor

o teh doživljajih. Ustregel je pa radovednosti zgovorne ženice, ker je pričakoval, da izve od nje vse, kar je hotel vedeti o Leonori. Res mu tudi niti vprašati ni bilo treba. Ko je končal svoje pripovedovanje in zadovoljivo odgovoril na najrazličnejša vprašanja gospe Jerajeve, tako da je bila vojna docela izčrpana, se je sredi ulice ustavila gospa in globoko zajela sapo.

»Ali še kaj mislite na Gornikovo Leonoro?« ga je vprašala in ga s tem tako presenetila, da ni Snoj ničesar odgovoril. »Veste, prav huda sem bila, ko sem slišala, da ste se umaknili Čerinu. Moja želja je bila vedno, da bi se bila vzela Vi in Leonora. A kako ste me prevarali v mojih nadah.«

»Leonora je kot Čerinova žena gotovo srečna in je že davno pozabila name,« je menil Snoj. »Kako se godi Leonori in njenemu možu?«

Gospa Jerajeva je samega začudenja z obema rokama zamahnila po zraku.

»Kaj pa govorite? Kaj se Vam sanja, ali pa ničesar ne veste,« je kričala na Snoja. »Leonora se ni omožila, ne s Čerinom, ne s kom drugim. Živa duša ne ve, kaj se je zgodilo. Čerin je izginil in nihče ne ve ne zakaj, ne kam. Leonora bo že

nekaj vedela, toda iz nje ni spraviti nobene besede.«

V nemem strmenju je poslušal Snoj to pripovedovanje.

»In nihče ne ve, kam je Čerin izginil?« je končno vprašal, »nihče, ali je še živ, ali je umrl?«

»Nihče,« je odgovorila gospa Jerajeva. »Kvečjemu če bi kaj vedel stari major Žun, ki ga je Čerin obiskal, predno je izginil.«

»Tako, tako.«

»Da, tako, tako in nič drugače,« se je razhudila gospa Jerajeva. »Čerin je najbrž izginil, da bi mu ne bilo treba Leonore vzeti. Godnikove je namreč zadela velika nesreča. Gorelo je pri njih. Zgorela je ogromna množina sena in lesa, in tudi gradič je požar hudo poškodoval. Gornikovi so prišli ob vse. Stari je dal zemljišča, ki so mu ostala, v najem, in zdaj živi z Leonoro v majhni hiši pri Razdrtem in čaka na smrt. Gotovo je to Čerin izvedel in je vsled tega izginil. Ko sem jaz dobila obvestilo o požaru, sem šla Čerina iskat. Mislila sem, da bi Gornikovim lahko v tej nesreči kako pomagal. A odpoval je prav tisti dan, ko sem ga šla iskat, komaj nekaj ur pred mojim prihodom.«

»Uboga Leonora...« je mrmral Snoj, kakor bi govoril sam s seboj.

Toda gospa Jerajeva je dobro razumela njegov vzdih.

»Če jo imate še kaj radi, obiščite jo,« je izjavila energična vdova. »In če se vzameta, ne bo tega nihče tako vesel, kakor jaz.«

Gospa Jerajeva se je pripravila na daljši razgovor o tem njenem ženitovanjskem projektu. Toda čakala je veliko in prav neprijetno razočaranje. Snój naenkrat ni imel nič več časa za gospo Jerajevo. Vsi poskusi podjetne vdove, nadaljevati začeto poglavje, so se ponesrečili. Snój ni kraktomalo nič več odgovoril, nego se naglo poslovil ter gospo Jerajevo pustil sredi ceste samo. Glasno godrnjaje je gospa nadaljevala svojo pot, v srcu pa delala načrte in naklepe, kako bi Snoja in Leonoro vendarle skupaj spravila.

Med tem je pa Snój z dolgimi koraki naravnost hitel na stanovanje majorja Žuna. V njegovi notranjosti je divjal vihar. Če je Čerin res zapustil Leonoro in če jo je celo zapustil zaradi nesreče, vsled katere je obubožala, potem ni bilo nobene ovire več, da bi se sam ne mogel zopet približati dekletu, kateremu je bilo vdano njegovo srce.

Major Žun je bil na svojem stanovanju. Ležal je na stari zofi, tolkel s palico, ob katero se je navadno opi-

ral, po svoji leseni nogi, in se ljutil, da mora čepeti v Ljubljani, med tem, ko so njegovi tovariši v vojni. Ta dan je bil posebno slabe volje. Slišal je bil namreč, da se je Snoj vrnil z bojišča, in ljutil se je, da ga mladi oficir še vedno ni obiskal in da je svoje vojne doživljaje povedal vsem prej kakor njemu.

Ko je Snoj vstopil v sobo, se je majorju lice razjasnilo. Kar planil je s svoje zofe in hitel Snoju z razprostrtima rokama nasproti.

»Snoj — dečko — junak — pojdi na moje srce!«

Tako je kričal major Žun na ves glas in Snoja objemal ter ga stiskal k sebi.

»Sedi — pij — in govori,« mu je končno velel. »Vse hočem vedeti, prav natančno mi moraš vse povedati. Saj si lahko misliš, da sem radoveden.«

Naj se je Snoj tudi ustavljal, moral je vendar vnovič povedati vse, kar je vedel o vojni proti Turkom in o svojih lastnih doživljajih. Sicer mu je to ponavljanje že predsedalo, toda major ni nehal. Zanimal se je za vsako najmanjšo stvarco. Celo narisati je moral Snoj, kako so stali posamični oddelki v bitkah, in ves turški tabor, a major še ni bil zadovoljen in je vedno kaj novega vprašal.

Še natančnejši pa je bil major pri izpraševanju o Snojevi čudesni rešitvi. Vprašal je za sto in sto stvari, na katere mu Snoj ni mogel dati odgovora, a vendar ni nehal. Major je bil pri tem izpraševanju očitvidno razvnet in razburjen, kar si je Snoj tolmačil kot izraz posebne naklonjenosti starega oficirja do njegove osebe.

Naposled je bilo to pripovedovanje vendar končano, in zdaj je Snoj vprašal za Čerina. Majorjev obraz se je hipoma vresnil in sicer tako zgovorni mož je postal malo-beseden.

»Čerin? Nič ne vem, kje da je,« je bil ves odgovor, ki ga je dal na Snojevo vprašanje.

»Pravijo, da ste bili vi, gospod major, zadnji človek, s katerim je v Ljubljani govoril.«

»Zadnji? Mogoče, da sem bil zadnji, mogoče da ne.«

»Pravijo, da je vam gotovo povedal, kam je odšel in zakaj je odšel.«

»Pravijo? E, ljudje pravijo marsikaj!«

Kadar je major Žun ponavljal besede kakega vpraševalca, tedaj, to so vedeli vsi, neče z barvo na dan. Tudi Snoj je takoj vedel, pri čem da je.

»Nikar ne mislite, da vprašujem iz gole radovednosti,« je rekel majorju. »Ni mi mar, kam je Čerin šel in kaj počenja. Rad bi pa nekaj drugega vedel, če se je res razročil z Leonoro Gornikovo in zakaj se je razročil. Ali mi morete na to dati odgovor?«

»Odgovor? Ne!«

Snoj je postal nepotrpežljiv; kajti prepričan je bil, da major vse ve, a da neče ničesar povedati.

»A to ste vendar slišali, da sta se Čerin in Leonora razročila!«

»Slišal? Da, slišal sem.«

»Ljudje govore grdo o Čerinu,« je zopet povzel Snój. »Dolže ga, da je Leonoro zapustil, ker je ogenj uničil premoženje njenega očeta.«

Major se je zganil. Udaril je zopet z vso silo po svoji leseni nogi in potem srdito zaklical:

»Ne! To ni res! Meni sicer nič ni mar, zakaj sta se Čerin in Gornikova Leonora razšla, a zaradi premoženja se nista razročila. Čerin sploh ni vedel, da je pri Gornikovih gorelo, ko je zapustil Ljubljano.«

Nastal je molk. Snój je gledal v strop, major pa je tolkel po svoji leseni nogi in gledal skozi okno.

»Dovolite, da vas kakor očetovskega prijatelja vprašam za svet,« je končno izpregovoril Snój. »Morda

vam je znano, da sem bil jaz pri Gornikovih prej znan, kakor Čerin in drugi tovariši. Od prvega dne, ko sem spoznal Leonoro, sem jo ljubil . . .«

»Vi tudi?« se je začudil major.

»Da! Od prvega dne sem jo ljubil in imel sem poštene namene. Videl sem pa, da je Leonora svojo ljubezen naklonila Čerinu in zato sem se molče umaknil. Sedaj pa, ko se govori, da sta se Čerin in Leonora razšla, bi jaz rad vedel, če je Leonora resnično in popolnoma svobodna in če se ji smem zdaj kot pošten človek zopet približati, ne da bi mi mogel Čerin očitati, da sem izrabil njegovo odsotnost in ga izpodrinil. Odgovorite mi samo na to: ali smem, ali ne smem?«

Major je naslonil glavo na zid in gledal dolgo časa kakor zamaknjen v zrak. V duhu je videl od krvi porošene planjave Slavonije in južne Ogrske, videl turške in cesarske vojake in videl med njimi begati mladega človeka s plavimi očmi, ki bi rad dosegel, da bi njegovi nekdanji kameradje nazaj zahtevali poslana mu peresa. V duhu ga je videl celo v obleki turškega vojaka, kako reši cesarskega kirasirja gotove smrti. Spomnil pa se je tudi svoje obljube, dane ob slovesu. »Nikomur na svetu

ne smete ničesar povedati — le čez tri leta šele mojemu očetu . . .«

Vzravnal se je na zofi, trdo je pogledal Snoju v obraz in odločno rekel:

»Smete! Leonora je svobodna in če jo še vedno ljubite, jo smete tudi zasnubiti.«

»Hvala vam za to pojasnilo,« je rekel Snoj in je staremu vojaku stisnil roko. »Zdaj vem, da bi mi tudi Čerin ne mogel očitati ničesar.«

»Ničesar!« je potrdil major. »Kdo ve, če je Čerin sploh še živ.«

Dan po tem pogovoru se je poročnik Snoj odpeljal na Notranjsko.

Od Postojne dalje je šel peš. Hotel je Leonoro presenetiti. Če bi ga tako nenadoma videla pred seboj, bi se gotovo izdala, kaka čuvstva gojijo njega in če si je zanj ohranila kaj prijateljstva, potem, je menil, se ga bo hitro privadila in ga vzljubila.

Skromna je bila hiša, v kateri je sedaj prebival stari Gornik s svojo hčerjo. Poslopje je stalo sredi malega vrta in je bilo vse obraslo od divje trte, da je izgledalo mično in prijazno. Okrog vrta je bila po kraškem običaju zložena ograja iz kamnov.

Po ozki poti je prišel Snoj do hiše. Kmetska dekla, ki je stala na vratih, ga ni vprašala kaj da hoče in kdo da je.

»Gospodična je v lopi na vrtu,« je namesto odzdrava rekla dekla, kakor bi bilo samo ob sebi umljivo, da išče tujec Leonoro.

Snoj je šel okrog hiše. Iz vrtne lope so se slišali tenki glasovi mandoline, pojoče melanholične akorde. Snoju je postalo toplo pri srcu in naglo je stopil v lopo.

»Ah, vi ste prišli, gospod Snoj,« je vzkliknila Leonora. »Mislila sem si, da nas obiščete.«

Odložila je mandolino in dala Snoju roko. Videlo se ji je, da je vesela njegovega prihoda. Zapazila je, da je vrgel Snoj nagel pogled na njeno mandolino in z ljubkim smehljanjem ga je vprašala:

»Ali jo še spoznate? Lani ste mi jo poslali za Božič. Ta mandolina je sedaj moja edina prijateljica. Nekaj časa se je pač nisem dotaknila; preveč mi je klicala v spomin, kar bi rada pozabila; a sedaj sva že zopet dobri in kadar prebiram te tanke strune, tedaj mislim vedno tudi na vas in sem vesela, da ste moj prijatelj.«

Dala mu je novič roko in on je to mehko roko vroče poljubil in sladke nade so se vzbudile v njegovem srcu in te nade so se premenile v pravo blaženstvo, ko je Leonora odločno izjavila, da mora vsaj nekaj dni ostati in da ga na noben način ne pusti prej oditi.

Prijeten je bil ta večer v tihi samotni hiši pod Nanosom. Snoj je pripovedoval zopet o svojih doživljajih v vojni in govorilo se je o vseh mogočih stvareh do pozne noči. Ako se je Snoj naposled spravil spat, se je na tihem čudil, da ves večer ni nihče omenil Čerina in zdelo se mu je, da stoji med njim in med Leonoro Čerinova senca. In to mu je nekoliko zagrenilo veselje na svidenju z Leonoro.

Nekaj lepih dni je preživel Snoj pri Gornikovih. Z Leonoro sta obhodila vso okolico, se smejala in veselila in se zopet resno in pametno zgovarjala. A kadar je hotel Snoj razodeti Leonori svoja čustva, vselej je prenehal takoj po prvih besedah, vselej se mu je novič zazdelo, da leži Čerinova senca med njim in med njo.

Zadnji dan pa ni bil vesel. Snoj se kar ni mogel sprijazniti z mislijo, da mora oditi in zapustiti Leonoro. Nestrpno je čakal, da bi ga povabila, naj še ostane, a Leonora ni izrekla nobene take besede.

»Ali je uganila, da jo ljubim in me ne mara uslišati,« si je mislil Snoj, »ali misli, da predolgo molčim in nimam resnih namenov?«

Sklenil je pa, da hoče imeti še ta dan gotovost, da mora biti še ta dan izrečena odločilna beseda.

Ko je stari Gornik popoldne odšel po opravkih z doma, sta ostala Snój in Leonora sama v sobi. Leonora je vzela mandolino v roko in ji izvabljala lahke, hrepeneče zvoke, polne mehkode in hrepenjenja.

»Ti glasovi izražajo moja čustva,« je rekel Snój. »Da, Leonora, moje srce je polno hrepenjenja po vas in moja duša polna ljubezni. Tudi ko sem bil v vojni, so bile moje misli in moja čustva vedno pri vas. Rad vas imam Leonora in zato vas vprašam: »Ali smem čez leto dni, ko bo vojna končana, zopet priti?«

Leonora je položila mandolino iz rok. Njen ozki obraz je bil prepadel in skoro boječe je pogledala Snoja.

»Vedno sem vas rada imela,« je rekla prostodušno »in vedno bom vesela, da ste mi prijatelj. Če pojdete zopet na vojsko, pišite mi večkrat; hvaležna vam bom, če se me bodete spominjali.«

»Leonora — ali smem čez leto zopet priti?«

»Smete,« je odgovorila, »a morda bo bolje, če me izbrišete iz svojega spomina, da, morda bo bolje.«

»Leonora . . .«

»Poslušajte me,« je rekla zdaj z odločnim glasom, kakor da je spet samo sebe dobila v oblast. »To mi lahko verjamete, da mi bo spomin na vas

vedno ljub. Da, Snoj, imam vas rada, najljubši ste mi med vsemi prijatelji. A vendar je bolje, da se vsaj dolgo časa ne vidiva. Morda preide čas, ko vam bom razodela in zaupala kar mi narekuje moje sedanje postopanje. Za danes vam rečem le to: na mojem srcu leži strah, moreč strah, da sem storila veliko krivico in da sem nekoga pahnila v nesrečo in morda v smrt. Očitati si nimam ničesar, prav ničesar, in morda je moj strah neutemeljen. A dokler ne mine ta strah, dotlej bo bolje, da se ne vidiva.«

Ves bled in kakor okamenel je stal Snoj pred Leonoro in ni mogel izpregovoriti nobene besede. Leonora pa je stopila k njemu, mu položila obe roki na rami in mu tiho rekla:

»Ali mi ostanete tudi še sedaj prijatelj?«

»Da, Leonora,« je odgovoril iskreno; »vedno zvest in vdan, do smrti zvest in vdan.«

Tedaj pa je Leonora naslonila glavo na njegove prsi in se razjokala, Snoj pa ji je s tresočo roko gladil lase.

V mraku se je Snoj poslovil in je odšel. Do ograje ga je spremila tudi Leonora, a stari Gornik je šel ž njim še dalje, češ, da ga mora spremiti vsaj do ceste.

Pri razpotju pa se stari mož kar ni mogel ločiti, še vedno je imel kaj vprašati in kaj naročiti. Šele prav nazadnje je dejal:

»Gospod Snoj — povejte mi, kaj je s Čerinom? Vi gotovo veste, kaj je ž njim, o, vi to gotovo veste. Nekaj dni pred požarom je prišel k nam in je drugi dan kar nagloma odjezdil. Še poslovil se ni. Nič ni rekel nikomur — kar šel je. In nihče ne ve, ne kam, ne zakaj. Saj bi vas ne izpraševal, ali jaz vem, kako je moji hčeri pri srcu. Naj mi to tudi še tako zakriva, jaz ji vendar vidim v dušo, poznam njene bolesti in vem, kaj trpi. Vsaj gotovost bi hotel imeti, če je Čerin še živ in kje da je.«

Snoju se je stari mož smilil in v prvem trenutku mu je hotel celo povedati, v kakih okoliščinah je Čerin zapustil vojaško službo. Rekel si je, da bi ga potem Gornik in Leonora laglje pozabila. A še o pravem času se je spomnil, da bi to bilo njega samega nevredno. Mislil je, da nihče, tudi Leonora ne ve, v kakih razmerah se je Čerin ločil od svojih tovarišev in ni hotel svoje skrivnosti izrabiti, da bi ž njo premagal senco, ki je ležala med njim in Leonoro.

»Ničesar ne vem, gospod Gornik, prav ničesar,« je rekel. »Odkar je Čerin zapustil naš polk, ni bilo nič

več slišati o njem. Tudi v Ljubljani ne vedo ničesar, niti njegov posebni prijatelj major Žun. A če bom kaj izvedel — na mojo čast, gospod Gornik — takoj vam to sporočim.«

»O, prosim vas, prosim,« je ječal stari mož. »Vsaj gotovost bi rad imel, da bi mi Leonona od žalosti ne umrla.«

VI.

Poražena Turčija se je vso zimo trudila, da bi dosegla mir. Toda na veliko veselje vse armade ni hotel princ Evgen ničesar slišati o miru, marveč si je postavil za cilj, zavzeti Belgrad in na njegovi trdnjavi razviti cesarsko zastavo.

Bojevanje tudi čez zimo ni ponehalo. Temešvarski zapovednik grof Mercy je zavojeval Rumunsko in je v trdi zimi, meseca novembra zavzel Bukarešt. Graničarski general Maksimilijan Petraš je vdrl z vojaki v Bosno in zavzel Dervent ter pregnal Turke iz trdnjave Lišnice med Zvornikom in Šabcem.

Na spomlad je začel princ Evgen zopet zbirati veliko armado. Hitel je toliko bolj, ker so postali Turki zopet predrzni. Prihajali so v večjih četah čez Donavo in Savo in plenili po Sremu. Celo gori do Karlovca so se upali ter povsod plenili in požigali.

Koncem maja 1717. je prišel princ Evgen zopet na južno Ogrsko

in se utaboril v Pančevi. Dne 16. in 17. junija je svojo armado srečno prepeljal čez Donavo, ne da bi ga bili Turki vznemirjali. 61 bataljonov pešakov in 176 eksadronov konjenikov je prepeljal princ Evgen na takrat turška tla in jih zbral okrog Belgrada. Turška posadka je štela kakih 30.000 mož, katerim je poveljeval hrabri Mustafa paša.

Cesarska armada je obkolila Belgrad na kopnem od vseh strani. Čez Donavo so bili napravljeni mostovi za dovažanje živil. Samo proti Savi je bil Belgrad svoboden.

Nevarnost ni pretila cesarski armadi iz Belgrada, nego od juga in od vzhoda. Veliki vezir Halil paša je v Drinopolju zbiral velikansko armado. Od vseh koncev razprostranega turškega cesarstva so hiteli hrabri možje pod zastavo kalifovo. Vse večje vojske so se približevale Semendriji in Oršovi, ki so prihajale ob Moravi in Donavi in tudi v Rumuniji se je nabrala mogočna turška četa ter vdr-la na Sedmograško in korakala na Karanšebeš. Princ Evgen pa se ni dal zvabiti izpred Belgrada, marveč je vse sile posvetil utrjenju svojega tabora okrog Belgrada. Napravil je mogočne nasipe in globoke jarke in se pripravil za bojevanje proti bel-grajski posadki in proti armadi Halil paše.

Bojevanje se je začelo 1. julija. Ta dan je pregnala cesarska armada Turke iz Zemuna, a pet dni pozneje se je vnela med cesarskimi in med turškimi ladjami na Savi in na Donavi ljuta bitka. Turški naskoki pa so bili vsi srečno odbiti. Od tega dne so se boji neprestano ponavljali, zdaj večji, zdaj manjši. Ko je 13. julija nastal velik vihar, ki je poškodoval mostove cesarske armade, so Turki z ljuto silo poskusili veliki most razdejati. 10.000 Turkov je napadlo most, ki ga je branilo samo šestdeset mož, a ti so se tako hrabro ustavljali strahovitemu navalu, da je utegnil general O' Duyer jim prihiteti na pomoč in Turke pregnati. Toda vsi ti uspehi niso cesarski armadi nič pomagali. Turki so se iz belgrajske trdnjave izselili in napravili taborišče zunaj Belgrada ter neprestano bombardirali utrdbe cesarske armade. Škoda, ki so jo povzročale bombe, je bila velika. Cesarski je niso mogli sproti popravljati. Vrh tega so v cesarski armadi nastale bolezni in se je bilo bati, da izgubi vojaštvo pogum in bojaželjnost.

In prav tedaj se je od juga začela približevati mogočna armada velikega vezirja. Položaj cesarske armade je bil sedaj prav kritičen. Upanje, da zavzame armada Belgrad, še predno pride veliki vezir, se ni izpolnilo

in sedaj je bila vsled tega cesarska armada v največji nevarnosti. Umakniti se ni več mogla, kajti spričo dveh velikih sovražnih armad ni bilo več mogoče priti čez Donavo in čez Savo, v svojem taboru pa armada tudi ni mogla ostati, saj bi bila stala med dvema ognjema.

Tedaj se je princ Evgen odločil, da prehití svoražnika in da se z vso svojo silo najprej loti armade velikega vezirja, a če to armado premaga in razbije, da potem naskoči in zavzame Belgrad.

Dne 16. avgusta se je vnela velika bitka. Samo majhno posadko je princ Evgen pustil v taborišču, vso drugo armado je peljal v boj proti armadi velikega vezirja. Pešaki so stali v sredi, na desnem in na levem krilu pa konjeniki. Ob eni uri zjutraj je bila armada razpostavljena in je princ Evgen ukazal, naj se začne pomikati proti sovražniku. A komaj se je začelo to pomikanje proti turškim utrdbam, je nastala gosta megla, tako da je bilo posamičnim oddelkom nemoogoče zasledovati določeno jim smer. Konjeniki na desnem krilu, ki jim je zapovedoval feldmaršal grof Palffy, so zgrešili pot in so zašli za turške nasipe. Presenečeni Turki so z veliko premočjo napadli cesarsko konjeništvó in vnel se je velik boj. Turkom je to pokazalo, da se jim bli-

ža cesarska armada in razpostavili so vse svoje moči za boj. Bitka se je vnela na celi črti.

Konjenikom na desnem krilu se je slaba godila. Vzlic hrabrosti se niso mogli ubraniti turških navalov, niso mogli niti naprej niti nazaj. Šele ko je general grof Mercy prihitel na pomoč s konjeniki, so bili Turki odbiti, a ko je general grof Starhemberg pripeljal pešake, so bili Turki na desnem krilu premagani in pregnani iz njihovih utrd.

Med tem se je dvignila megla in princ Evgen je videl sedaj, da je vsa njegova armada v najgroznejši nevarnosti. Ker je bilo desno krilo zašlo v stran, je bila pretrgana zveza med tem krilom in središčem. Če bi se bili Turki vsuli v to odprtino, bi bili lahko cesarsko armado popolnoma pokončali. Toda princ Evgen jih je prehitel. Postavil se je sam na čelo voja princa Beverna, ga peljal v to odprtino in planil nad Turke.

Strašna je bila bitka, a naposled so bili Turki premagani in so morali zapustiti svoj tabor ter se umakniti. Turki so pustili na bojišču 20.000 mrtvih in ranjenih, cesarska armada je pa imela 1500 mrtvih in 3500 ranjenih. Cesarski so zavojevali kakih 200 topov in 51 zastav, izgubili pa tudi sami več zastav.

Širna bojna poljana je bila vsa posuta z mrličmi in ranjenci. Preko teh trupel in teles so drveli cesarski konjeniki, zasledujoči premaganega sovražnika, za konjeniki pa so pritiskali pešaki. Skrb za ranjence je bila prepuščena maloštevilnemu sanitetnemu oddelku cesarske armade.

Med ranjenci, ki so jih vojaki prinesli v cesarski tabor, je bil tudi kirasirski praporščak Gall. Težke so bile njegove rane, a hujše, kakor vse rane, ga je skelelelo, da so Turki vzeli njegovemu eskadronu staroslavni prapor in ga odnesli seboj. Nobena tolažilna beseda ni nič zalegla. Mladi Gall je obžaloval, da ni mrtev obležal na bojišču, zakaj sodil je, da sme sovražnik odnesti prapor samo tedaj, če je njega čuvar mrtev.

»Rama ti je prestreljena, ranjen si na rokah in na glavi — vsaka teh ran priča, da si z največjo hrabrostjo branil naš prapor,« so govorili Gallu njegovi prijatelji. »Ničesar si nimaš očitati in če je tvoj eskadron izgubil prapor, ni s tem omadeževana njegova čast. Eskadron se je čudovito hrabro vojskoval. Skoro polovica vsega moštva je padla, kapitan Bosizio pa je padel sovražniku v roke.«

»Bosizio — ujet?« je vzkliknil Gall. »To ni mogoče! Morda je pa-

del, morda je težko ranjen, ali celo mrtev, toda ujet ni. Tak junak, kakor je Bosizio, se ne da ujeti.«

»Ni ga med mrličiči in ni ga med ranjenci — kje naj torej bo, če ne v rokah sovražnikovih?«

Sanitetni vojaki so med tem neprestano nosili ranjence, turške in cesarske, v lacaret. Pomagali so jim vsakovrstni ljudje, eni prisiljeno, eni prostovoljno. Med poslednjimi je bil mlad človek, ki je s posebno vne-
mo in redko neustrašenostjo izpoln-
njeval prevzete dolžnosti. Še med bo-
jem, med najljutejšo bitko je poma-
gal ranjencem; nosil jih je uprav iz-
pod konjskih kopit z bojišča, ne me-
neč se za kroglice, ki so švigale okrog
njegovih ušes, in ne meneč se za ne-
prestano smrtno nevarnost, v kateri
se je nahajal.

Ta mladi mož je bil Andrej Če-
rin. Na svojih rokah je prinesel Gal-
la z bojišča v lacaret, in kadar je pri-
šel v Gallovo bližino, se je skrbno
zanj pobrigal in pazljivo poslušal na
vse Gallovo pripovedovanje.

Čuvši, da je eskadron izgubil
svoj prapor, se je Čerin nasmehnil.
Izraz veselja je spreletel njegov očr-
neli in upadli obraz, ki ga je sedaj
dičila gosta brada in nič več mu ni
bilo mar ne za bolnike, ne za ranjen-

ce. Odšel je zopet iz lacareta na bojno polje in se ni več vrnil.

»Škoda moža,« so govorili zvečer v taborišču, ko so ga pogrešali. »Gotovo se mu je primerila kaka nesreča, sicer bi bil prišel nazaj, saj si je lahko mislil, da ga čaka lepa nagrada. Z neverjetno hrabrostjo je opravljal svoje samaritansko delo. Tisočkrat je bil v smrtni nevarnosti. Tudi Gall bi ne bil več med živimi, če bi ga ne bil ta človek rešil.«

Čerin je pa med tem že prišel čez bojno polje in je šel za turškimi konjeniki, ki so bili odnesli prapor eskadronu, pri katerem je Čerin sam nekdanj služil. Turki so bili bežali proti jugu in Čerin je hitel, da bi jih došel. Svet je bil opustošen vse naokoli, kakor daleč je videlo njegovo oko. Nikjer ni bilo žive duše. Prebivalstvo je pred Turki zbežalo na vse strani. Vse hiše so bile opustošene, nekatere so še gorele.

Strahota je vladala vse naokrog. Čerin je pa šel svojo pot. Tod in tam je naletel na kakega mrliča, na turškega vojaka, ki je bil vsled dobljenih poškodb na begu omagal in se mrtev zgrudil s konja. Tod in tam je bilo videti tudi osedlanega konja brez jezdeca, ki je begal po poljani, ali pa se mirno pasel, ki je pa utekel, čim se mu je Čerin približal.

Peš je nadaljeval Čerin svojo pot, dokler ni pri vodnjaku poleg pogorele kmetske hiše zagledal konja, ki se ni umaknil od turškega vojaka, ki je ležal poleg njega na tleh. Čerin je prijel konja za uzdo in se potem nagnil nad vojaka. Videl je, da je bil vojak mrtev. Bržčas si je pri vodnjaku hotel močiti in obvezati strašno rano, ki jo je imel na glavi, a ga je prehitela smrt.

Čerin je na konju nadaljeval svoje potovanje. Dasi je bila žival utrujena in je vse bolj pešala, jo je Čerin vendar neprestano vzpodbadal in jo podil, kolikor je mogel vso noč, dokler ni došel turške armade.

Ta se je sedaj počasi pomikala proti jugu, saj so bili cesarski ustavili preganjanje in se povrnili v svoj tabor pred Belgradom. Toda reda ni bilo v tej armadi nobenega več. Vsa prizadevanja vojskovodij, ustaviti umikanje, so bila brez uspeha. Na povelja oficirjev vojaki sploh niso več poslušali in se tudi niso več ravnali po dobljenih ukazih. V turški armadi je vladala splošna zmešnjava. Posamezni oddelki so bili docela razkropljeni, tako da je bilo izključeno, jih spraviti skupaj.

Turška armada je bila že ves dan in vso noč na begu in ker se je zjutraj mnogo ur ljuto bojevala, je

bila vsa upehana in izmučena. Čim bližje je Čerin prihajal zadnjim turškimi četami, toliko več je na svojem potu našel onemoglih Turkov. Nekateri so bili vsled zadobljenih ran umrli, drugi so bili ali ranjeni, ali tako upehani, da so na potu obležali.

Ko je Čerin naposled zagledal zadnje vrste umikajoče se turške armade, je krenil na stran, da bi obšel turško vojsko in prišel pred njo. Zavedal se je, da se med to ogromno množino vojaštva ne bo mogel orientirati, če je ne bi mogel natančno opazovati.

Bil je že dan, ko je prišla turška armada v obližje Niša. Čerin je bil objezdil desno krilo turških čet in je skrit na drevesu z nekega griča opazoval pod njim pomikajoče se čete. Pešaki so korakali naprej, njim pa so sledili konjeniki; to je bil edini red, ki so ga mogli poveljniki vzdrževati. Med pešaki in konjeniki so bili otovorjeni vozovi, kar so jih Turki sploh mogli rešiti iz svojega tabora. Razen orožja in municije so na teh vozovih ležali tudi ranjenci, kar so jih Turki peljali seboj, ob vozove pa so bili privezani ujeti cesarski oficirji. Ujete vojake so Turki na potu pomorili, oficirje pa so peljali seboj, da bi jih zamenjali za turške oficirje, ki so jih ujeli cesarski.

Kar je Čerin videl, mu je zado-
stovalo toliko, da je zamogel napra-
viti načrt, kako poskusi svojo srečo.

V Nišu se je turška armada
ustavila. Posamični razkropljeni od-
delki so pač še drli naprej, ali jedro
cele armade je Halil paša vendar
zopet skupaj spravil in se ž njim uta-
boril v Nišu. Nameraval se je umak-
niti še dalje proti jugu, toda šele po-
tem, ko zbere razkropljene oddelke,
ko jih zopet uredi in ko se armada
odpočije.

Prebivalstvo niškega okoliša je
dobilo ukaz, da priskrbi za armado
živila. Vojaki so hodili po vaseh in hi-
šah in prisilili prebivalstvo, da se je
pokorilo temu ukazu. Od vseh strani
so gonili živino v glavno taborišče
in kmetsko prebivalstvo je moralo
nositi moko in kar je drugega imelo.
Vojaštvo je med tem plenilo po hi-
šah in odnašalo, kar je bilo količkaj
vredno.

Med te kmetske ljudi se je vti-
hotapil tudi Čerin. Z njimi vred je
gonil živino in brez težav je prišel v
osrčje turškega tabora. Po stari tur-
ški navadi so bili tudi tu vozovi po-
stavljeni okrog celega tabora, a šo-
torov ni bilo nič, ker jih je turška
armada vse morala zapustiti pred
Beigradom. Vojaštvo je ležalo vse
vprek na golih tleh.

Že dvakrat zapored se je bilo Čerinu posrečilo, da je prišel s kmetskimi ljudmi v tabor, a jetnikom se ni mogel približati. Videl jih je ležati zvezane na rokah in na nogah kraj vozov, a ni se jim mogel približati, kajti med njim in med jetniki je ležalo vse polno vojakov, na vozovih pa so ležale v boju pridobljene zastave in tudi prapor kirasirskega eskadrona, ki ga je hotel Čerin iztrgati iz turških rok. Bilo je nemogoče priti do jetnikov in do tabora.

Toda Čerin ni obupal. Ko so kmetje pod vojaškim nadzorstvom odhajali iz tabora in je Čerin izprevidel, da mu ne bo mogoče se priti-hotapiti do jetnikov, je ogovoril najbližjega mu vojaka in zahteval od njega, naj ga pelje pred zapovednika. A vojak je razljučen nad tako zahtevo srdito zavpil nadenj:

»Kako si upa smrdljivi gjaur zahtevati, da bi pogledal v obličje našega paše,« se je jezil vojak in s kopitom svoje puške suval Čerina, ter ga podil iz taborišča.

»Izročiti imam zapovedniku važno pisanje,« se je opravičeval Čerin. »Zvest in pokoren podložnik sem presvetlega sultana. Saj bi lahko utajil, kar hočem zapovedniku izročiti, a pošten človek sem in ravnam po pravici.«

Pristopilo je bilo med tem že več vojakov, ki so radovedno poslušali, kaj ima njihov tovariš s tujim človekom. Čerinove besede so vendar napravile nekaj vtiska na vojaka.

»Kako pisanje imaš?« je vprašal vojak. »Kje si je dobil in od koga?«

Čerin je potegnil iz žepa turško pisanje z velikim pečatom, katero je našel pri mrtvem turškem vojaku na bojišču pred Petrovaradinom. Veliki pečat, ki je visel na pisanju, je vojaku pričal, da mora biti na tem pergamentu kaj posebnega.

»Daj sem,« je ukazal, »da izročim to pisanje zapovedniku.«

Čerin se je branil, češ, da bi rad sam govoril z zapovednikom, a vojaki so kar vsi zavpili nad njim.

»Daj pisanje in počakaj na odgovor,« je ukazal vojak, s katerim je bil Čerin najprej govoril. »Če bo paša hotel s tabo govoriti, te bo dal poklicati.«

Pri teh besedah je vojak iztrgal Čerinu pergamen iz rok, svojim tovarišem pa je rekel:

»Primate tega človeka in pazite nanj; kdo more vedeti, kje je dobil to pisanje.«

Vojaki so zagrabili Čerina. Zvezali so mu roke in ga peljali k vozovom, kjer so imeli jetnike, ter vrv pričvrstili ob voz.

»Tukaj počakaj, da pride odgovor,« so rekli in se zopet razšli.

Čerin je bil vesel. Dosegel je, kar je hotel doseči. Blizu njega sta ležala dva zvezana cesarska oficirja. Od njiju naprej jih je ležalo še mnogo, a zaman je iskal Čerin med njimi Bosizia.

Oficirja se nista zmenila za Čerina. Kaj jima je bilo za preprostega kmetskega mladeniča, ko sta imela dovolj svojih skrbi.

Čerin je čakal, da so došli turški vojaki, ki so bili zvezali in privezali na voz. Potem je zašepetal v nemškem jeziku:

»Gospoda — poslušajta me, a pazita, da vaju kdo kdo ne zasači.«

Oficirja sta se zganila. Nemške besede, ki jih je izgovoril Čerin, so jima pričale, da nimata opraviti s srbskim kmetičem.

»Kdo ste?« vpraša eden njih.

»Človek, ki hoče dobiti v boju ugrabljeni kirasirski prapor. Ta prapor leži na vozu, nekaj korakov od tod. Saj se razlikuje od vseh drugih in ga je lahko spoznati. Ali mi hočeta pomagati?«

»Kako naj vam pomagava,« je odgovoril eden oficirjev, »ko sva zvezana na rokah in na nogah.«

»To je moja stvar,« je dejal Čerin. »Mene bodo kmalu izpustili. Jaz

pa vama pustim tu bodalo. Lahko prerežeta sebi in vsem tovarišem vezi in lahko vam bo v temi tudi čez vozove uteči. Morda bodo straže pri vašem begu koga ujele ali ustrelile, toda večina vas uteče gotovo. Če mi zastavita svojo častno besedo, da prineseta seboj prapor, vama pustim bodalo.«

»Na čast in poštenje,« je rekel prvi oficir.

»Na čast in poštenje,« je pritr dil drugi.

Čerin se je tako zasukal, da so prišle njegove noge tik oficirskih rok.

»Za mojim obuvalom tiči bodalo,« je dejal. »Vzemite je in lezite gor. Kadar bo noč, storite, kakor smo se dogovorili. Jaz bom čakal pred taborom in vam bom preskrbel tudi nekaj orožja. Udarite jo od vozov vedno v isti smeri, dokler ne zagledate konjenika. To bom jaz. Ne pozabite: obljubili ste mi na čast in na poštenje, da prinesete kirasirski prapor.«

Bil je zadnji čas, da je Čerin končal, kajti bližali so se mu vojaki in ga odvezali, ter ga peljali seboj. A niso ga peljali pred zapovednika, nego pred izhod in mu ukazali, naj se odpravi, ter ga imenovali tepca in bedastega gjaura, ki je mislil, da

je našel zaklad, pa je našel perga-
men brez važnosti. Vojaki so se sme-
jali in so dali Čerinu nekaj sunkov
in udarcev na pot, a na tihem se je
smejal tudi Čerin, saj je imel zavest,
da je svoj načrt dobro izvedel.

Noč je že objemala zemljo in ti-
hota je vladala v turškem taboru, ko
se je Čerin približal kraju, koder je
hotel pričakovati, če se jetnikom po-
sreči beg čez vozove in če prinesejo
seboj prapor kirasirskega eskadrona.
V senci starodavnih dreves se je
ustavil, komaj dober streljaj od tur-
škega tabora, tako da je lahko zasle-
doval obrise in sence okrog tabora
razpostavljenih straž.

Pod drevje je zložil tudi orožje,
kar ga je dobil, ko je v naglici pre-
iskal pot, po kateri so bili pribežali
Turki do Niša. Za silo je to orožje
zadostovalo. Zlasti puškam je posve-
til Čerin vso pozornost. Skrbno je
vsako pregledal in nabil in jih razpo-
stavil pred seboj.

Redke zvezde, ki jih je razloče-
val med oblaki, so mu razodevale, da
je že polnoč minila, ko se je iz tabo-
ra zaslišal strašen krik in je počilo
nekaj strellov. Čerin je uganil, da je
prišel odločilni trenotek. S puško v
roki je stopil izpod drevja. V temi ni
mogel drugega razločiti, kakor da so
na straži stoječi konjeniki začeli dir-

jati okrog tabora in da se izza vozov bliskajo streli. Jetniki so morali torej biti že na begu, prišli so torej čez vozove.

Čerin je nastavil puško in je ustrelil v zrak. Njegov namen je bil, vzbuditi pri Turkih mnenje, da stoji pod taborom sovražna četa. Zato je kar je mogel naglo izstrelil vse puške, kolikor jih je imel, drugo za drugo, potem pa zasedel svojega konja in glasno kričeč v nemškem jeziku »Bežite pod drevesa, tam dobite orožje,« jezdil proti taboru.

Njegovo streljanje je Turke presenetilo. Straže pred trdnjavo so se ustavile, čez vozove se je vsulo polno turškega vojaštva in se tam razpostavilo, da počaka na domnevanega sovražnika. Puške so pokale in vmes so se čula glasna povelja turških zapovednikov.

Tedaj so pa tudi že pribežali jetniki. Slišali so Čerinovo klicanje in dasi precej daleč drug od drugega oddaljeni, so vendar vsi našli pravo pot in srečno dospeli do dreves.

»Ali imate prapor?« To je bilo prvo Čerinovo vprašanje, ko je došel do begunov. V tem trenutku mu ni bilo mar ne za svoje življenje, ne za varnost osvobojenih oficirjev, samo za prapor mu je bilo.

»Tu je prapor — vzemite ga.«

To je bil odgovor, ki ga je dobil Čerin. V tistem hipu je tudi že zagrabil prapor z obema rokama in ga stisnil k sebi s trdnim sklepom, da raje na mestu pogine, kakor da bi prapor zopet dal iz rok.

Oficirji so med tem pograbili orožje, ki je ležalo na tleh.

»Treba je bežati,« so govorili. »Turki so se začeli že pomikati nizdoli od svojega tabora.«

Nabili so puške in ustrelili proti taboru, potem pa se spustili v beg. Pot jim je kazal Čerin, ki je s praporem v rokah jezdil naprej. Pri iskanju orožja je bil spoznal pokrajino in je vedel, da se bo z osvobojenimi jetniki rešil, če jih pripelje do košatega in razprostranega gozda, ki je ležal v bližini.

Turški konjeniki so se bili med tem zbrali in se v manjših oddelkih odpravili iskat sovražnika. Pomikali so se prav počasi in previdno naprej in s tem omogočili ubeglim jetnikom, da so dospeli do gozda.

»Rešeni smo,« je dejal Čerin, ko so bili beguni skriti v gozdu. »Turki bodo preiskali vso okolico svojega tabora, a v ta gozd ne pojdejo, dokler se ne zdani. Nekaj ur imamo torej časa, da se umaknemo iz njih obližja.«

Krepkih korakov so ubegli jetniki s Čerinom na čelu nadaljevali svojo pot skozi temni gozd. Marsikdo je

na tem potu padel in se pobil, marsikdo si je ob trnju razpraskal roke in obraz, a vendar so bili veseli. Najsrečnejši in najveselejši pa je bil med njimi Andrej Čerin.

Na drugem koncu gozda je ležala mala srbska vas. Bil je že dan, ko so begunci dospeli do te vasi, ležeče skoro tri ure od turškega tabora. Svesti so si bili, da jih Turki ne pridejo sem iskat in da so tukaj skoro popolnoma varni. A vzlic temu so si v vasi nakupili samo najpotrebnejšega živeža, potem pa zopet odšli in si daleč od vasi, daleč od pota izbrali skrivališče, da bi se odpočili.

Šele tu si je Čerin svoje nove tovariše natančneje ogledal. Šestnajst jih je bilo, sami mladi možje različnih polkov, a nobenega kirasirja. A tudi osvobojeni jetniki so si šele tu ogledali moža, ki jim je pomagal, da so utekli in se mu zahvalili za njegovo pomoč.

»Dovolite, neznani nam junak,« je dejal najstarejši izmed ubeglih oficirjev, »da vas vprašamo, kdo ste. Čudovita je bila naša rešitev in radi bi vedeli, komu se imamo zahvaliti za svoje osvobojenje. To niste, kar kaže vaša obleka. A kdo ste? In kakšen nagib vas je vodil, da ste tvegali svoje življenje, samo da dobite kirasirski prapor. To je za nas uganka — rešite nam jo.«

Čerin je odkimal z glavo in pritisnil prapor k sebi, kakor bi se bal, da mu ga kdo otme.

»Kaj vam je pomagano, če vam povem svoje ime in svoj rojstni kraj,« je dejal zamišljeno.

»Moje ime vam ničesar ne razodene in moje domovine ne pozna nobeden izmed vas. Dovolj bo, če vam povem, da je čuvar tega prapora bil v boju težko ranjen in ker sam ni mogel iti iskat izgubljenega prapora, sem to storil jaz.«

Beguni so čutili, da jim Čerin neče razodeti popolne resnice. A spoštovali so njegovo tajnost, ker so spoštovali njegovo izredno junaštvo, ki jih je osvobodilo iz jetništva.

»En sam izmed nas je ostal v rokah Turkov,« so pripovedovali oficirji. »Ukovan je bil v železje, ker je bil že na potu poskusil uteči. A kdo da je in kako se zove, tega nihče ne ve. Oblečen je bil kot kirasirski kapitan, a Turki so ga držali tako daleč od nas, da ni bilo mogoče govoriti z njim.«

Čerin je sklonil glavo. Na misel mu je prišel kapitan Bosizio, ki so ga v cesarskem taboru pogrešali in ki je prišel v roke Turkov, a rekel ni ničesar. Molče se je z novimi tovariši odpravil proti Belgradu.

VII.

Zmaga princa Evgena nad turško armado Halil paše je vzela turški posadki v Belgradu vsako upanje na osvobojenje in rešitev. Že dan po tej zmagi je belgrajski zapovednik stopil v dogovore s princem Evgenom in doseglo se je sporazumljenje. Turški posadki in turškemu prebivalstvu je princ Evgen dovolil svoboden odhod. Dne 22. avgusta 1717 ni bilo nobenega Turka več v Belgradu in je cesarska armada zasedla mesto. Cesarski so dobili v roke 600 topov, vse turško brodovje na Donavi in na Savi in ogromno množino streliva.

Ravno na dan kapitulacije je dospela v cesarski tabor četica mož, ki je nosila s sabo kirasirski prapor. Bili so to iz turškega tabora ubegli oficirji s Čerinom na čelu. Prihod te čete je spravil pokonci malone ves tabor. Vojaki in oficirji so hiteli skupaj in viharno in prisrčno pozdrav-

ljali osvobodjene oficirje. Vse je kričalo veselja, vse je oficirjem dajalo roke in vse vpraševalo, kako se jim je posrečilo pobegniti iz jetništva.

Čerin se je hotel tiho umakniti iz tega kroga. Kaj je bilo njemu mar vsega tega, ko je komaj čakal, da bi stopil pred svojega nekdanjega tovariša in mu izročil iz turških rok srečno ugrabljeni prapor. A komaj se je bil oddaljil nekaj korakov od osvobojenih oficirjev, planili so vsi za njim in ga zadržali.

»Kam hočete, kaj nameravate?« so ga vpraševali.

»Prapor nesem tistemu, ki ga ima čuvati.«

Toda oficirji so ugovarjali in kar siloma so zadržali Čerina.

»Vsakemu, kar mu gre,« so odločili in obrnivši se do začudenih tovarišev, so jim rekli:

»Ta neznani mož nas je osvobodil; njemu se imamo zahvaliti, da smo utekli iz turškega jetništva. Rešil nas je s smrtno nevarnostjo, da bi dobil kirasirski prapor, ki je bil v turških rokah. Ali ni prav, da ga izroči poveljniku tabora in da vsaj sprejme dostojno zahvalo za njegovo veliko junaštvo?«

Strmeli so oficirji, čuvši ta pojasnila, potem pa so, kakor na en glas, vsi zaklicali:

»Da, res je tako, pojdimo pred poveljnika.«

Obkoljeni od stotin oficirjev in vojakov so šli Čerin in osvobojeni jetniki proti šotoru, v katerem je prebival zapovednik tabora, general Maksimilijan grof Starhemberg. Hrup, ki ga je spotoma povzročala ta množica, je izvabil grofa Starhemberga iz njegovega šotora. Ko so ga zagledali oficirji in vojaki, so zaorili burni »vivat« - klici in vsa množica se je zapodila pred generalski šotor. Vse je kričalo in vsakdo izmed osvobojenih oficirjev je hotel poročati generalu. Le iz teža so višji in starejši oficirji napravili red in mir in omogočili, da je eden osvobojencev poročal generalu o izvršenem begu in o Čerinovem junaštvu.

Že med tem pripovedovanjem so bili vsi pogledi obrnjeni na Čerina, a ko je general grof Starhemberg po končanem poročilu snel klobuk in Čerinu podal roko, tedaj je vsa množica sledila njegovemu izgledu. Na tisoče pokrival se je dvignilo v zrak in iz tisoč grl so doneli »vivat« - klici. Bled in drhteč je stal Čerin sredi te množice in krčevito stiskal prapor k sebi, ne vedoč, kaj naj reče na generalovo vprašanje, kdo da je in kaj mu je bilo na tem, da je kirasirski prapor Turkom otel.

»Odgovorite mi vendar na moje vprašanje,« je dobrohotno rekel general, »saj je pač naravno, da želim princu Evgenu poročati o tem izrednem slučaju.«

»O — ni treba,« je skoro prestrašeno vzkliknil Čerin. »Kar sem storil, to se je zgodilo iz nagibov, ki jih ne morem razodeti. Pustite mi mojo skrivnost in dovolite, da izročim prapor njegovemu čuvarju.«

General Starhemberg je zmajeval z glavo. Ta skrivnostni človek, ki je izvršil veliko junaštvo, ga je vse bolj zanimal.

»Vsaj to lahko poveste, kdo da ste,« je dejal in smehljaje je dostavil: »to moram celo zahtevati v imenu princa Evgena.«

Čerin je vzel iz žepa v papir in platno zavezano pisanje in je je molče izročil generalu.

»Pismo?« je ta vprašal. »In pisava mojega brata?«

»Da!« je potrdil Čerin. »Njegova vzvišenost, gospod feldmaršal grof Starhemberg v Ljubljani mi je dal na vas to priporočilo.«

Poslušalci so se zganili. Priprost človek, ki ga nihče ne pozna, nosi seboj priporočilno pismo feldmaršala grofa Starhemberga! Vse je trepetalo radovednosti in sam general nič manj od drugih. Naglo je odprl pis-

mo, je preletel z očmi in se razočaran obrnil do Čerina.

»To je malo! Moj brat mi piše: »Izročitelja tega pisma, Andreja Čerina, ti toplo priporočam; če se obrne s kako prošnjo do tebe, ustrezimu.«

Zopet je general zmajeval z glavo in ugibajoč, kaj more biti pač s tem Andrejem Čerinom, je rekel:

»Ali imate kake prošnje? Če je v mojih močeh, vam jih izpolnim.«

»Samo eno prošnjo imam,« je skromno odgovoril Čerin, »da smem ta prapor izročiti poročniku Gallu.«

»Vi čudni, skrivnostni človek,« je vzkliknil general. »Seveda vam to željo izpolnim. Ali povem vam po pravici, rad bi vedel, kaka je vaša skrivnost!«

Čerin ni dal nobenega odgovora. Za ves svet bi ne bil razkril svoje tajnosti, a srce njegovo je bilo veselo, da je general ugodil njegovi prošnji.

»Spodobilo bi se sicer, da bi vi v pričo princa Evgena izročili kirasirskemu eskadronu njegov prapor in da vam ves eskadron izkaže zasluženo čast in zahvalo, a ker hočete drugače, naj se zgodi po vaši volji. Pojdimo!«

V velikem bolniškem oddelku cesarskega tabora je med drugimi le-

žal mladi praporščak pl. Gall. Težke so bile njegove rane in mu provzročale velike bolesti, a še večje so bile njegove duševne muke. Ni mu bilo mogoče preboleti, da je prapor njegovega eskadrona prišel Turkom v roke. Nobena tolažilna beseda ni nič pomagala, Gall je bil prepričan, da je eskadron po njegovi krivdi izgubil svoj prapor, češ, ko bi bil jaz v polni meri storil svojo dolžnost, bi bil sedaj ali mrtev, ali pa bi prapor ne bil izgubljen. Tega mnenja se je oklepал toliko bolj, ker je bil brez sledu izginil tisti, ki ga je težko ranjenega prinesel z bojišča, in ki bi mogel najbolje izpričati, da je Gall svoje dolžnosti kot čuvar prapora izpolnil.

Zamaknjen v svoje misli je ležal Gall v bolniškem šotoru, ko se je njegovemu ležišču približala množica oficirjev. Ves prostorni šotor so napolnili. Pred njimi pa je korakal general Maksimilijan grof Starhemberg.

Začudeno so se ranjenci in bolniki dvigali s svojih ležišč in tudi Gall je dvignil glavo ves presenečen, da se je general ustavil pred njegovim ležiščem. Tedaj je zapazil, da je poleg generala Starhemberga stoječi mož držal v rokah prapor. Spoznal je ta prapor na prvi pogled. Z enim

samim sunkom se je vzravnal na svojem ležišču in obe roki iztegnil po praporu. Toda njegova slabost je bila še prevelika; padel je nazaj na svoje ležišče, a še tedaj je iztegal roke in prosil:

»Naš prapor — naš prapor — dajte mi naš prapor . . .«

Molče je Čerin pristopil k ležišču in poleg ranjenega Galla položil eskadronski prapor. Gall je prapor objel in ga stiskal k sebi, kakor bi ga ne hotel nikoli več dati iz rok, medtem, ko so njegove ustne šepetale nerazumljive besede, dokler ni z izrazom blaženosti na obličju umolknil. Izgubil je bil zavest.

V naglici poklicani zdravniki so Galla zopet spravili k zavesti, a trajalo je še precej časa, predno se je poleglo njegovo razburjenje in je bilo mogoče ž njim govoriti.

»Poročnik Gall — ali vas nič ne zanima izvedeti, kdo je ta prapor osvobodil iz turških rok?«

Tako je vprašal general Starhermberg in stopil tik Gallovega ležišča.

»Mož, ki se je z neverjetno hrabrostjo izpostavil največji nevarnosti, da otme vaš prapor in je pomagal šestnajstim oficirjem iz turškega ujetništva, pač zasluži, da se mu zahvalite.«

»Kdo je ta mož, o kako sem mu hvaležen,« je dihnil Gall in njegov pogled je preletel okoli njegovega ležišča stoječe oficirje, ter obstal na Čerinu.

»Ta mož mi je rešil življenje,« je šepetal Gall in pokazal na Čerina. »Odneseš me je z bojišča in me obvaroval, da me niso konji poteptali. O, ta mož bo izpričal, da sem hrabro branil naš prapor . . .«

»Ta mož je tudi prapor rešil iz turških rok,« je general Starhemberg prekinil Galla. »Njemu gre vsa čast in vsa hvala.«

»Vi — vi — ste rešili mene in — ste rešili tudi naš prapor —«

Srepro je Gall upiral svoj pogled v bradati obraz Čerinov.

»Ta obraz — ta obraz —« je ječal, »ta obraz —«

Naenkrat je ves prebledel, oči so mu stopile iz votlin in na ves glas je zaklical:

»Čerin —«

Spoznal je bil tudi v blatni kmetski opravi vzlic gosti bradi svojega nekdanjega tovariša.

Za trenotek je vladala v prostranem šotoru tišina. Z zaprtimi očmi je Gall ležal na svoji primitivni postelji in težko sopol, tako da so mu že hoteli zdravniki zopet pomagati. A ta slabost je Galla kmalu

minila. Odprl je zopet oči, dolgo je počival njegov pogled na Čerinu, potem je tiho rekel:

»Ali moreš odpustiti in pozabiti —?«

»Hvala za to besedo,« je odgovoril Čerin in dal Gallu roko. »O, hvala ti.«

Vsi navzoči so bili ginjeni in tudi general grof Starhemberg ni mogel prikrivati svojih čustev.

»Gospodje,« je rekel okrog nje ga stoječim oficirjem, »kakor vidite, nas tu ni potreba. Gotovo si imata gospod Čerin in poročnik Gall marsikaj povedati. Pustimo ju torej sama.«

Potem pa se je obrnil do Čerina:

»Vas pa prosim, gospod Čerin, oglasite se jutri pri meni, zakaj spodobi se, da se vam za vaše junaštvo izkaže primerna zahvala.«

Z grofom Starhemborgom na čelu so oficirji zapustili bolniški šotor. Čerin in Gall sta ostala z ranjenici sama. Čerin se je vsedel na rob Gallovega ležišča. Dolgo časa nista izpregovorila nobene besede. Končno je Gall prosil, naj Čerin pove, kako je osvobodil iz turških rok kirasirski prapor. In Čerin je s skromnimi besedami popisal svoje dejanje.

»Povej mi še eno,« je dejal Gall, ko je bil Čerin končal svoje pripove-

dovanje. »Čemu si prišel sem doli na bojišče, čemu si se izpostavljaj takim smrtnim nevarnostim in prenašal toliko trpljenja? Ali vse zaradi . . .«

»Da, vse zaradi očitka, ki ste mi ga poslali nekdanji kameradje.«

»O, Čerin, ti si ne moreš misliti, kako mi je hudo.«

Čerin je vzel iz žepa majhen omot in ga počasi odvil. Na koščku papirja so bila zapisana tri imena in nad njimi so bili zataknjeni štirje konci pavovih peres.

»Čerin — ta peresa — ti jih hraniš!« je ves prestrašen zaklical Gall.

»Da, hranim jih,« je odgovoril Čerin, »ali če misliš, da sem vreden — ali vzameš ti svoje pero nazaj?«

»Daj mi pero — o, odpusti, odpusti.«

Vzel je svoje pero in videl, da so na listku ostala še tri peresa.

»Kako je to — poslali smo ti tri peresa — ti pa jih imaš štiri?«

»Da, štiri — kdo ve, če jih bodo darovateljji vzeli kdaj nazaj, kakor si ti vzel svoje.«

VIII.

V onih dnevih, ko je cesarska armada pred Belgradom izvojevala svojo zmago, so na Razdrtem nesli k zadnjemu počitku starega Gornika. Razgret je prišel od svojih opravkov domov, legel na zofo in umrl. Mirno in tiho, kakor je bilo vse njegovo življenje, tako je tudi zapustil svet. Leonora mu je izbrala najlepši kot na pokopališču in na njegov grob zasadila najlepše cvetlice, potem pa se je na povabilo gospe Jerajeve začasno preselila v Ljubljano, da pozabi svoje gorje in spravi v red vse zapuščinske zadeve. Prenašala je hrabro svojo boleost in gledala brez strahu v prihodnjost.

Snoj ji je bil opetovano pisal. Njegova pisma so sicer poročala samo o njegovih vojaških doživljajih, a čitala jih je vendar z velikim zanimanjem in čitala jih je večkrat, kajti prijetno ji je bilo, misliti nanj, ki je v vsakem pismu vprašal, če sme

upati, da postane njegova žena in ki ga je rada imela, dasi se ni mogla odločiti, da bi se ž njim poročila.

Majhen je bil krog njenih znancev v Ljubljani in malo je prišla med ljudi, a vendar ji je čas hitro mineval. Major Žun jo je največkrat obiskoval in ž njim se je najraje zabavala, že ker je toliko vedel povedati o ljudeh, ki jih je vse poznala. Govorila sta o Bosiziju, o Snoju in o Gallu in o mnogih drugih, samo imena Čerin nista nikdar izpregovorila.

Nekega dne pa je prišel major Žun ob nenavadni uri na obisk h gospe Jerajevi. Bil je ves zbegan in je srdito tolkel po svoji leseni nogi. Šele, ko je bil že ves truden in mu je roka omahnila, je bruhnil iz sebe besede:

»Strašno — najbrž bo oslepel — gotovo več ne izpregleda.«

»O kom pa govorite?« je čudeč se vprašala Leonora. »Kaj se je zgodilo?«

»Top se je vnel pri nabijanju, smodnik se je vnel in mu puhnil v obraz — doživel sem že take slučaje — najbrže bo oslepel,« je v največji razburjenosti pripovedoval major. »Zdravniki nimajo nič upanja, da bi okreval.«

»A kdo, kdo?« je vprašala Leonora.

»Kdo, kdo,« je zakričal major.
»Kdo drugi pač, kot poročnik Snoj.«
Leonora je položila obe roki na
srce.

»Ni mogoče,« je zavzdihnila, »ni
mogoče.«

»Mogoče je in resnično je.« Ma-
jor je bil nevoljen in je govoril z
ostrim poudarkom. »Sam sem čital
pismo, ki ga je feldmaršal grof Star-
hemberg danes dobil od svojega
brata.«

Leonora se je vsedla poleg ma-
jorja in ga prijela za roko.

»Prosim vas, povejte mi natanč-
no, kaj je v pismu.«

»Ni mnogo,« je dejal major. »Ge-
neral Starhemberg piše, da se je
koj, ko je cesarska armada prišla čez
Donavo in začela oblegati Belgrad,
zgodila velika nesreča. Pri nabija-
nju topa se je smodnik vnel. Vsi, ki
so bili v obližju, so bili ali ranjeni,
ali ubiti. Tudi Snoju, ki je slučajno
tam bil in gledal nabijanje, je puh
osmodil obraz in ga poškodoval na
očeh. Odpravili so ga v Petrovara-
din, kjer je velika bolnica, a bati se
je, da oslepi.«

»Strašno — strašno,« je dihnila
Leonora in naslonila glavo ob roko.

Nič več ni poslušala, kar je go-
voril Žun in na njegova vprašanja
ni nič odgovarjala. Njene misli so

bile doli pred Belgradom in pa v bolnici petrovaradinski. Mnogo ur je tako molče presedela, zatopljena v misli tako, da ni zapazila, kdaj je odšel major Žun in da tudi gospa Jerajeva ni mogla spraviti iz nje nobene besede.

Naenkrat se je zganila in kakor da je storila trden sklep, ki ji je zopet dal notranji mir, je sedla za mizo in spisala dolgo pismo. Gospa Jerajeva je od daleč čitala naslov: Gospodu kirasirskemu poročniku Jurju pl. Snoju v vojaški bolnici v trdnjavi Petrovaradin.«

»Kaj si mu pisala,« je vprašala gospa Jerajeva.

»Pisala sem mu, da hočem postati njegova žena.«

Gospa Jerajeva se je kar prestrašila.

»Leonora — kaj vendar misliš. Dokler je bil zdrav, si vedno omahovala in se nisi mogla zanj odločiti, a zdaj, kó je slep, ga hočeš vzeti?«

»Prav zato, ker je slep, ga hočem vzeti,« je odgovorila Leonora in tišje je dostavila: »Enega imam na vesti, naj popravim na drugem, kar sem zakrivila.«

In nobene besede ni bilo več spraviti iz nje, naj je gospa Jerajeva uporabljala tudi vse svoje nenavadne zgovorniške zmožnosti.

Mesec dni po tem dogodku je dobila Leonora pismo, pisano s tujo roko. To kratko pismo ji je naznanilo, da je Snoj zapustil bolnico in se je odpeljal domov, ter da utegne v štirinajstih dneh biti v Ljubljani. Na koncu pisma je bilo očitno v naglici pripisano: Snoj ni ozdravljen in morda nikoli več ne bo videl.

Leonora je vedela, da je pismo ravno toliko časa potovalo v Ljubljano, kakor Snoj. Od tega trenutka ni več zapustila hiše, pač pa pošiljala služkinjo po dvakrat na dan na pošto vprašat, kdo se je pripeljal.

»Pojdi ga sama pričakovat,« ji je prigovarjala gospa Jerajeva. — »Hvaležen ti bo in raje ti bo verjel, da ga ljubiš.«

»Ne,« je rekla Leonora, »mislil bi, da se mi smili zaradi njegove slepote in tega mnenja nečem v njem obuditi.«

Naposled je Snoj prišel. Vojak, ki je bil v vojni izgubil eno roko, ga je vodil. Leonora ju je videla z okna in ustrašila se je, videč obvezo nad Snojevimi očmi. Kako onemogel in slab je bil. Ni bil še vajej slep hoditi po svetu. Korakal je počasi s plaho previdnostjo in dasi ga je vojak držal za roko, je vendar neprestano s palico tipal zdaj sem, zdaj tja, kakor bi se bal, da kam zadene.

Tudi gospa Jerajeva ga je videla z okna in potem je zbežala iz sobe, ker ni hotela biti prisotna, ko stopi slepi Snoj pred svojo nevesto.

Ko je Snoj stopil v sobo, ko je Leonora iz bližine videla njegov razorani in razjedeni obraz in črno obvezo nad njegovimi očmi, je plaho odstopila nekaj korakov.

Snoj je obstal pri vratih in skoro proseče je zaklical:

»Leonora, ljuba gospodična Leonora . . .«

Na ta klic je prihitela k njemu in mu dala roko.

»Pozdravljeni, gospod Snoj,« je reka tiho, »pričakovala sem Vas težko.«

Peljala ga je k zofi in se vsedla kraj njega. Snoj jo je držal za roko in dolgo časa sta sedela molče drug poleg drugega.

»Ljuba Leonora,« je končno rekel Snoj, »težko mi je povedati, kako mi je pri srcu. Ko ste mi pisali tisto kratko, a tako pomembno pismo, ko ste mi naznanili, da hočete postati moja žena, tedaj pač niste vedeli, da pišete človeku, ki ga je zadela velika nesreča. Ko ste pisali svoje pismo, tedaj sem jaz ležal v bolnici in sem trpel telesne in duševne bolečine. Vaše pismo mi jih je olajšalo; kakor hladilo na pekoče

rane, tako je vaše ljubo pisanje vplivalo name. Ali ob enem sem si tudi rekel: Ko bi Leonora vedela, kaj se mi je zgodilo, ko bi vedela, da morda oslepim za vedno, bi mi pač ne bila pisala tega pisma.«

Leonora se je nasmehnila. Kako malo jo je Snoj poznal.

»Kar sem pisala, pri tem ostanim,« je rekla odločno. Ni mu hotela reči, da jo je prav usmiljenje privedlo do tega, da je hotela postati njegova žena, kajti ni mu hotela priznati, da je bil njen namen, na njem popraviti, kar je storila drugemu.

»Ne, Leonora, tako ne smete govoriti,« je dejal Snoj. »Brezvestno bi bilo, če bi jaz sprejel tako žrtev. Ko sem Vam pisal, sem bil zdrav in Vi ste sprejeli mojo snubitev, misleč, da sem zdrav. A sedaj sem pohabljen. Morda celo oslepim za vedno... Vojaški zdravniki so sicer rekli, da še ni vse upanje izgubljeno, da morda še ozdravim. Toda vojaški zdravniki niso posebni strokovnjaki. In zato Vam moram povedati, ljuba Leonora, da Vas smatram za popolnoma svobodno...«

»Ne, Snoj,« ga je prekinila Leonora, »jaz sem Vaša nevesta in postanem Vaša žena, če ozdravite ali ne.«

Tako ljubo, tako mehko in toplo so zveneale te besede, da so Snoja prevzela topla čuvstva. Privil je Leonoro k sebi in jo poljubil na čelo.

»Kako te ljubim, ti zlato dekle...«

Pustila se je poljubovati in bila je ponosna, da je imela toliko moči v sebi in mogla tako heroično izpolnjevati svoj sklep. Hotela se je žrtvovati in zdelo se ji je, da ji ta žrtev ne bo pretežka, a vendar je čutila, da v njenem srcu ni ničesar tega, kar je bilo tedaj, ko jo je Čerin poljubil. Snoj pa je bil pri vsi svoji nesreči srečen, dasi se ni dal odmakniti od svojega sklepa in ni hotel privoliti, da bi bila Leonora njegova nevesta, ako ne ozdravi.

»Glej, moje ljubo dekle,« ji je rekel, »kaj bi ti počela s slepim možem. Vse življenje bi bila nesrečna. Breme bi ti bil in nadloga.«

»A jaz se vendar smatram za vezano,« ga je ona prekinila, »in nič me ni strah prihodnjosti, tudi če bi ti ne ozdravel.«

Naj je tudi Snoj dosledno vztrajal pri tem, da je Leonora svobodna, in da se poroči ž njo samo če ozdravi, vendar jo je smatral za svojo nevesto, kajti upal je trdno, da naposled še ozdravi in da se potem uresniči koprnenje njegove duše.

Od tega dneva je prihajal Snój vsako popoldne na obisk h gospe Jerajevi in je presedel vsako popoldne na istem koncu zofe, kjer je prvič poljubil Leonoro. In te ure so bile zanj toliko lepše, ker je imel čut, da se mu polagoma vrača vid in so mu zdravniki dajali upanje, da bo okreval in vsaj za največjo potrebo zopet videl.

»Ni mnogo, kar mi obetajo zdravniki,« je Snój pripovedoval Leonori, »a toliko vendar, da mi zagotovi srečo življenja. Zakaj to ti povem, Leonora, če bom le količkaj videl, potem postaneš moja žena. Nečem, da bi imela slepega moža, a s slabovidnim možem boš že izhajala. Koj ko pade obveza z mojih oči, bo poroka, in potem pojdem na Notranjsko. Saj vem, da moreš biti srečna samo v domačem kraju. Tudi Čerin je to vedel in mi je enkrat rekel: Leonora je cvetlica, ki more živeti samo v notranjskem zraku.«

Prvič je bilo med njima sedaj izrečeno Čerinovo ime. Snój je imel pač namen, da tega imena pred Leonoro nikdar ne izreče, a spozabil se je bil in žal mu je bilo tega.

»Ne zameri, če sem v svoji nerodnosti izrekel Čerinovo ime; morda sem s tem zadel ob komaj zaceljeno rano...«

»Nikakor ne,« je mirno odgovorila Leonora. »Kar je bilo, to je pozabljeno in pokopano. Lahko govoriš o Čerinu z menoj ravno tako, kakor o kakem drugem človeku.«

Besede so bile iskrene in Snój jim je brezpogojno verjel. Prepričan je bil, da je Leonora pozabila na Čerina in da je njenemu srcu zadana rana zaceljena. Ni pa bil gotov, da bi se ta rana ne odprla in da bi iz nje ne udarila stara ljubezen, če bi Čerin zopet stopil pred Leonoro.

»Če ti ni mučno govoriti o Čerinu,« je rekel, »potem mi morda poveš, zakaj sta se razročila. Naposled je vendar naravno, da me to zanima in ko sem bil pri tebi na Razdrtem, si mi sama obljubila, da mi to o svojem času že poveš.«

»Ne izprašuj me,« je prosila Leonora. »Kar je v zvezi z mojo razroko, to ni samo moja tajnost, nego tudi Čerinova, in zato ti sedaj tega še ne morem povedati.«

»Samo ne zameri, da sem te vprašal,« je rekel Snój in ni od tega trenutka nikdar več omenil Čerinovega imena.

Nekaj dni pozneje, ko je bil že Snój po svojem običajnem obisku zapustil hišo gospe Jerajeve in je Leonora pripravljala mizo za večerjo, je na hodniku slišala imeno-

vati svoje ime. Slišala je tuj moški glas in začudeno odprla vrata.

V temni veži je stal vojaško oblečen človek, ki je vpraševal deklo, če more govoriti z Leonoro Gornikovo.

»Kaj želite gospod,« je vprašala Leonora in dvignila luč, ki jo je držala v rokah, da posveti tujcu v obraz. A ko je pogledala v ta obraz, ji je luč skoraj padla iz rok.

»Gall«, je zaklicala v skrajnem presenečenju, »Gall, kaj ste res vi?«

»Da gospodična, Jošt Gall, kirasirski praporščak, stoji pred Vami in prosi milostnega sprejema.«

Prijela ga je za roko in ga potegnila za sabo v sobo.

»Mali Gall, cvet kirasirjev, fant vseh fantov,« je s presrčnim veseljem govorila Leonora, »sem stopite v luč, da vam pogledam v obraz, če so vam že zrasle brke.«

Postavila je luč na mizo in zasukala Galla k sebi ter mu pogledala v lice.

»Kaj vidim — kaj pomeni ta brazgotina čez ves obraz — kdo vas je tako opraskal?«

»Turški meč,« je odgovoril Gall in nagnil glavo, da je Leonora videla veliko, široko brazgotino, segajočo od sredi glave do ust.

»Odpustite mi mojo porednost,« je Leonora prosila vsa prestrašena.

»Vajena sem, da sem se z vami vedno šalila, saj se še spominjate, kake burke sva časih uganjala. In potem tako sem se vas razveselila, da bi vas bila najraje objela — Gall, ljubi Gall, ne bodite hudi.«

»Nič mi tako ne govorite,« se je branil mali Gall. »Norce sva vedno brila in jih bodeva še. Tu pri vas, ko vas vidim tako veselo, se šele prav zavedam, da sem zopet doma.«

»Najprej mi morate povedati, kako ste dobili to strašno rano,« je silila Leonora. A svojega veselega razpoloženja ni mogla premagati. »O, Gall, zdaj izgledate tako marcijalično, kakor kak general. Kaj bodo rekla vsa dekleta od štirinajstih do sedemnajstih let, ki so Vas oboževala. Glejte, da postanete hitro kapitan, saj zaslužili ste to gotovo.«

»Kdo drugi prej, kakor jaz,« je menil Gall nekako potrto. »Šel sem v vojno z upanjem, da se odlikujem in si pridobim latorik, a pridobil sem si samo mnogo ran in še življenje so mi drugi rešili.«

»Gall — tega mi ne bodete natvezili,« je rekla Leonora. »Prepričana sem, da ste se hrabro vojskovali.«

»Res je — bil sem hraber,« je dejal Gall. »Vsi so mi to priznavali, a sreče nisem imel. Koj v začetku

boja sem bil težko ranjen, sem padel s konja in naši konjeniki bi me bili pohodili, da me ni rešil izredno pogumen in požrtvovalen človek.«

»Čast temu človeku. Kdo pa je to bil?«

Gall je preslišal to vprašanje in hitro nadaljeval pripovedovanje.

Natančno je popisal vse svoje doživljaje od trenutka, ko je v bitki padel, pa do trenutka, ko mu je bil zopet izročen iz turških rok oteti prapor. Popisal je tudi vse, kako je Čerin osvobodil oficirje in rešil prapor, a imena njegovega ni imenoval. Leonora ga je poslušala s takim zanimanjem, da se ga ni upala prekiniti.

»In ko sem zopet imel prapor, naš kirasirski, s tolikim junaštvom oteti prapor,« je končal Gall, »tedaj sem se skoro razjokal žalosti in kesa.«

»Kaj pravite?« se je čudila Leonora. »Žalostni ste bili...«

»Da, a ne zaradi sebe, nego zaradi Vas.«

Strmeč nad temi besedami je Leonora pogledala Gallu v obraz.

»Ne umejem Vas! Zaradi mene ste bili žalostni?«

»Da, gospodična Leonora, zaradi Vas! Ah, kdo si je pač tedaj mogel misliti, da bodele Vi izvedeli za pavova peresa, ki smo jih poslali Čerinu...«

Bleda kakor smrt je vstala Leonora in stopila pred Galla.

»Kdo Vam je to povedal?«

»Čerin sam...«

»Vi ste ga videli?«

»Da! Čerin je tisti junak, ki je meni rešil življenje in naš prapor osvobodil iz turških rok.«

Leonora je sklonila glavo. Kakor okamnela je s stisnjenimi ustnicami stala pred Gallom in gledala v tla. Gall je vzel svojo listnico in potegnil iz nje pavovo pero.

»Gospodična Leonora,« je rekel s prosečim glasom. »Trije kameradje smo pred vojno poslali Andreju Čerinu tri taka peresa in ga s tem obdelžili zaničljive lastnosti. Tudi jaz sem bil eden tistih, ki so nekdanjemu tovarišu to očitiranje zagnali v obraz. Jaz pa sem to pero vzel nazaj in svojega tovariša prosil za odpuščenje. Prosim, gospodična Leonora -- ali vzamete to pero?«

Šele zdaj je Leonora zopet dvignila glavo.

»Čemu ste to pero prinesli meni?«

»Ker mi je tako Čerin naročil.«

Molče je vzela konec pavovega peresa iz Gallovih rok in ga ogledovala dolgo časa, tako dolgo, da je malemu Gallu začelo postajati tesno pri srcu. Nekako plaho je gledal

Leonoro in se na tihem vpraševal, kaka čuvstva pač divjajo v duši tega sicer tako pogumnega in ponosnega dekleta.

Naenkrat se je Leonora obrnila h Gallu, se nagnila k njemu in ga poljubila.

»Drugače se vam ne morem zahvaliti,« je rekla tiho in preprosto, med tem ko je Gall ves zažarel, kakor da ga je doletela največja čast.

»Sedaj mi pa še enkrat vse od kraja povejte, ljubi Gall,« je rekla Leonora, ko se ji je zopet povrnil notranji mir. »Saj si lahko mislite, da me to zanima.«

In zopet je Gall pripovedoval na dolgo in na široko vso zgodbo svojega ranjenja in kirasirskega prapora in Leonora ga je molče poslušala in ga gledala z jasnimi pogledi, ki so razodevali, kako neskončno je srečna in vesela. Do pozne noči je ostal Gall v hiši gospe Jerajeve, a ko je zapustil hišo, je vendar ponesel seboj veliko žalost, kajti pri slovesu mu je Leonora povedala, da je nevesta poročnika Snoja in da se ž njim poroči, naj ozdravi, ali naj oslepi. Skromna pamet Jošta pl. Galla tega sklepa ni mogla pojmiti in to ga je navdalo z veliko žalostjo.

IX.

Mali Jošt plem. Gall je znal biti jako trdoglav. O tem se je prepričala tudi Leonora, ko ga je prosila, naj nič več ne govori o Čerinu. To prošnjo ji je narekovalo spoznanje njenih dolžnosti napram Snoju. Iz svobodne volje je postala njegova nevesta in je hotela postati tudi njegova žena, in zato je hotela izbrisati iz svojega srca vsak spomin na Čerina.

»Kakor sanje je bilo vse to, kar ste mi povedali,« je rekla Gallu. »Te sanje so me oni večer prevzele, a sedaj mora biti tega konec. Zato vas prosim, prijatelj, ne kličite mi Čerina v spomin.«

Toda mali Gall je znal biti trdoglaven. Čerinovega imena ni nikoli več omenil, a zasukaval je vsak pogovor tako, da se je Leonora nehote spominjala Čerina. Pa tudi sicer je vsakemu, kdor ga je hotel poslušati, pripovedoval o Čerinovih junaških dejanjih, major Žun pa je te novice po svojih močeh razširjal.

Vsa Ljubljana je bila polna teh dejanj, a ker ni nihče vedel, kaj je vzrok temu čudovitemu početju bivšega oficirja, je to še razvnelo občno radovednost. Zakaj o dogodkih s pavovimi peresi ni izpregovoril nihče izmed tistih, ki so o tem vedeli. Te splošne govorice so dale povod, da je bila Leonora mnogokrat vprašana, kje da je Čerin, in kaj da je ž njim, vprašana celo od malo znanih oseb, prav kakor bi se bili ljudje zarotili, da ji bodo neprestano klicali Čerina v spomin. Samo Snoj ni nikoli govoril o Čerinu.

Gospa Jerajeva je na dan svojega godu priredila večerjo, na katero je poleg Snoja na posebno željo Leonore povabila tudi majorja Žuna in malega Galla. Želela je, da bi bil večer vesel in zabaven, da bi razvedrila Snoja in mu olajšala duševno trpljenje zaradi njegove boleznin na očeh.

In bil je v resnici vesel večer, kajti mali Gall je bil zabaven družabnik in zgovorni major Žun je znal pripovedovati toliko mičnih in smešnih stvari, da se je družba izborno zabavala in da se je smejal in šalil celo Snoj, ki je bil navadno resen in malobeseden.

Naposled je Leonora poiskala celo svojo mandolino in ji izvabljala

nežne akorde. Igrala je različne pesmi, in posebno Snoj je te glasove toliko raje poslušal, ker se je Leonora dala le redkokdaj pregovoriti, da je vzela mandolino v roko.

Naenkrat se je Snoj zganil in čim je Leonora prenehala igrati, jo je naglo vprašal:

»Kakšna skladba je to? Še nikoli je nisi igrala?«

Leonora je zardela in obrnila obraz v stran.

»Že dolgo, dolgo nisem te pesmi igrala,« je rekla zamišljeno, »sama ne vem, kako da sem se je zdaj spomnila.«

V duhu pa je pri teh besedah stal pred njo Andrej Čerin. Zanj se je naučila te pesmi, samo njemu jo je svirala in pela, in odkar se je ločila od njega, je ni nikdar več igrala.

Šele zdaj se je zavedla, kako tajno moč ima Čerin še vedno na njo, in zdelo se ji je, kakor da leži težak kamen na njenem srcu.

»Še nikdar nisi igrala te pesmi,« je menil Snoj, kakor bi govoril sam s seboj. »A vendar sem jo že nekje slišal. Znan mi je ta napev, a ne morem se domisliti, kje sem ga slišal. In vendar vem, da sem ga slišal, in moralo je biti o posebni priliki...«

Veseli pogovor med družbo je tekел dalje, a Snoj se ga ni več ude-

leževal. S povešeno glavo je sedel za mizo.

»Zdaj se spominjam,« je naenkrat zaklical. »Čerin je ta napev žvižgal tisti dan, ko me je spremljal v vojašnico, tisti dan, ko je izstopil iz armade.«

V sobi je zavladala tišina. Majorja Žuna je naenkrat začelo daviti, da se je komaj odkašljaj, mali Gall se je umaknil v temo, Leonora pa je mandolino položila na omaro. Začuden so se spogledovali drugi povabljeni.

»Da, Čerin je to žvižgal,« je nekako trpko rekel Snoj. »Dobro se še spominjam, kako vesel je bil tisti dan in kaka čuvstva so mene navdajala.«

V celi družbi sta bila samo Gall in Leonora, ki sta vedela, kaj je hotel Snoj s tem povedati in kaj pomeni trpkost Snojevih besed. Leonorini in Gallovi pogledi so se srečali — razumela sta se.

»Čerin, Čerin...« je menil Snoj in je govoril, kakor bi bil sam v sobi. »Kdo ve, kje je, kdo ve, če še živi?«

Snoj je bil edini človek v Ljubljani, ki ni še ničesar vedel o Čerinovih junaštvih. Leonora mu ni bila ničesar povedala, tudi Gall in Žun sta molčala, z drugimi ljudmi pa sploh

ni prišel v dotiko. Zapuščal je svoje stanovanje samo popoldne, da je obiskal Leonoro, sicer pa ves dan sameval doma, brez svojcev in brez družbe, ves odtujen svetu.

Snojevo vprašanje po Čerinu je najbolj zadelo gospo Jerajevo, ki bi bila itak najraje preprečila in onemogočila zakonsko združitev med Leonoro in Snojem. Čakala je že dolgo na priliko, da bi prelomila Leonori dano obljubo in izpregovorila odkrito besedo o Čerinu, kajti zdelo se ji je nenaravno in krivično prikrivati, kaj je Čerin storil.

»Čerin je živ in zdrav, in gotovo jako zadovoljen, da je doživel v vojski tako pečeščenje,« se je energično oglasila gospa Jerajeva, in ko so ji Leonora in Gall in major začeli dajati znamenja, naj molči, je samo odmahnila z roko. »Zakaj naj bi gospod Snoj ne vedel, da se je Čerin v vojski posebno odlikoval.«

»Ljuba gospa,« je rekel Snoj s prizanesljivim usmevom na ustnih, »Čerin ni več vojak . . . Kaj bi delal v vojski?«

Ravno tega prizanesljivega usmeva pa gospa Jerajeva ni mogla trpeti. Kakor bi jo bilo nekaj pičilo, tako je planila kvišku.

»Čudeže dela,« je zaklicala s svojim gromkim glasom, »junaštva

doprinaša, ranjence vleče konjem izpod kopit, jetnike rešuje iz turškega tabora . . . Gallu je rešil življenje in prapor je otel praporščaku našega eskadrona.«

Ko je gospa Jerajeva imenovala Gallovo ime, se je Snoju naenkrat zresnil obraz. Obrnivši se na tisto stran, kjer je menil, da sedi Gall, je skoro svečano vprašal:

»Ali je res, Gall?«

»Res je!« To je bilo vse, kar je odgovoril Gall.

Snoj ni ničesar več vprašal. Molče je kimal z glavo, a vendar sta Leonora in Gall uganila, kaj se godi v njegovi duši.

»Meni se zdi, da časih slepci tudi prav dobro vidijo,« je kasneje Gall šepetaje rekel Leonori in ta mu ni mogla ugovarjati.

V Snoju je ta dogodek obudil težke dvome. Uverjen je bil, da je Leonora pač samo slučajno svirala tisti napev, ki je moral biti Čerinu neskončno ljub, ali uvideval je tudi, da se Čerin še ni odpovedal svoji ljubezni do Leonore, domneval je, da si hoče Čerin z doprinašanjem junastev novič pridobiti Leonoro in to mu je provzročalo velike muke.

Od tega dneva naprej ni vpričo Leonore nikdar več omenil Čerinovega imena. Bal se je tega imena in bal

se je, da bi Čerin znal tudi od njega opravičeno zahtevati, naj vzame svoje pero nazaj. Vedel je, da bi bila v tistem trenutku Leonora zanj izgubljena.

Tolažilo ga je le to, da bi Leonora gotovo ne hotela postati njegova žena, če bi še mislila na Čerina. V tem, da je bila Leonora pripravljena se ž njim poročiti, tudi če ne ozdravi in da ni hotela nič slišati o njegovih ugovorih, je videl jamstvo, da ga ljubi, da hoče iz ljubezni postati njegova žena.

S tisto doslednostjo, s katero je Snój vpričo Leonore molčal o Čerinu, je pa po svojih maloštevilnih znancih dal poizvedovati po Čerinu. Pogostoma je tudi z Gallom in Žunom govoril o Čerinu, a dveh stvari pri vseh teh pogovorih ni izvedel, zakaj sta se Leonora in Čerin razšla in ni izvedel, da je Gall svoje Čerinu poslano pero vzel ne le nazaj, nego je prinesel Leonori.

Vse te moreče skrbi, ki so Snoja trpinčile mnogo mesecev, so pa razpadle v nič tisti dan, ko so zdravniki Snój u povedali, da zadobi zopet vid, da ne oslepi. Do te ure ni hotel Snój nikdar nič slišati o Leonorinih prošnjah, naj že določi dan poroke. Nepremakljivo je stal na svojem stališču, da mora imeti gotovost, da

ozdravi, drugače se ne poroči, ker neče, da bi se Leonora žrtvovala.

A sedaj, ko so mu zdravniki zagotovili, da bo čez nekaj tednov lahko odložil obvezo, ki jo je nosil nad očmi, ko se je sam prepričal, da se mu vrača vid, sedaj ni več omahoval.

»Mesec dni potem, ko pade obveza, pojdeva pred oltar,« je končal Snój svoje poročilo in je pritisnil Leonoro na srce, ter ji poljubil ustne.

»Jaz te imam rada, od srca rada,« to je bilo vse, kar je odgovorila Leonora na ljubezenske prisege Snójeve in ni se branila, ko jo je Snój objemal in poljubljal. A njene ustne so bile mrzle in njene oči so bile rdeče od solza, ki jih je prelivala na tajnem.

»Kako sem čudna,« je sama sebi dostikrat očitala »in vsa drugačna od deklet moje starosti. Da imam Snója res rada, to vem in čutim, a zdaj vidim, da vendar še ni zaceljena stara rana.«

Bil je tisti čas sploh čas posebnega veselja, kajti povrnil se je po dolgih bojih zopet mir v dežele habsburškega cesarstva. Z zavzetjem Belgrada in premaganjem armade Halil-paše namreč še ni bilo konec vojne s Turki. Cesarski so imeli prestati še velike in težke boje. Turki so v Rumunski postavili na noge veliko

armado in poskusili čez Sedmograško udreti na Ogrsko in zopet zavzeti trdnjavo Temešvar. Ravno tako so v Bosni zbrali velike čete in neprestano vznemirjali vojaško krajino. Bojevali so se zdaj srečno, zdaj nesrečno, a prizadejali so cesarski armadi velike izgube.

Premaganega zapovednika Halilpašo je sultan odstavil. Kar je bilo še zbrane njegove armade, se je večinoma razkropila. En del so odrinili na Rumunsko, drug v Bosno, eni so se pa sploh razšli.

Dolgotrajni vojni je naredil konec mir, ki je bil sklenjen v Požarevcu 17. avgusta 1718. S tem mirom je bilo kronano hrabro in požrtvovalno bojevanje cesarske armade. Kajti ta mir je prinesel cesarstvu znamenite sadove. Turki so se odpovedali vsem svojim posestim na Ogrskem in so se umaknili čez Donavo in Savo.

Vojna je bila končana in vojaštvo se je zopet vračalo domov. Tudi kranjski kirasirji so prišli zopet v domače kraje. Ali med njimi je bilo še malo tistih, ki so šli dve leti poprej na vojno.

Ko so se kirasirji vrnili v Ljubljano, jih je pozdravil Gall, edini oficir, ki je še k njim pripadal od tistih, ki so bili te vojake peljali na

južno Ogrsko. Gall jim je jezdil nasproti in jih je potem spremil skozi mesto. Veselo je donel glas trombe in ljudje so hiteli na okna, da pozdravijo domače sinove.

Tudi Leonora se je nagnila z okna. Njen pogled je obvisel na praporu, ki je plapolal v zraku in poleg katerega je zopet jezdil mali Gall. In v hipu se je umaknila in je zaprla okno.

»Pozabila bi ga rada, pa ga ne more,« je sam pri sebi mislil Gall, ki je vse to zapazil in je vse to umel.

»Nihče ne ve, kaj je z Bosiziom,« so oficirji pripovedovali Gallu, ko jih je vprašal po usodi njihovega kapitana. »Halil-paša je svojo armado zapustil, čim je bil odstavljen, armada sama se je pa razšla. Bosizia so ali ubili, ali pa so ga odpeljali kdo ve kam. Ko so prišli cesarski parlamentarji v Niš, že Bosizia ni bilo več tam ...«

»In Čerin — ali se je kaj slišalo o njem?«

»Ničesar! Izginil je iz cesarskega tabora brez sledu. Iskali smo ga in poizvedovali po njem še dolgo, a vse zaman.«

X.

Po morju je plavala jadrenica, obložena do vrha z lesom, namenjenim v Egipt. Leto in dan je ta jadrenica vozila iz Soluna les v Egipt, iz Egipta pa žito v Solun. A mornarji na ti ladji so bili razen štirih vsi ujetniki. Nihče ni prišel ž njimi v dotiko, nihče ni imel prilike ž njimi govoriti, nihče ni vedel od kod da so in kako so prišli v sužnost turškega kapitana. Na nogah so imeli prikovano težko verigo, ki jim je onemogočila svobodno kretanje in storila nemogoč vsak beg.

Eden teh okovanih jetnikov je bil bivši kirasirski kapitan Bosizio.

Ko se je razšla armada Halilpaše, je eden zapovednikov odpeljal z različnim blagom tudi vjetega kapitana Bosizia. Odpeljal ga je v Solun. Tam ga je držal nekaj dni v svoji hiši. Ko je Bosizio to zapustil, so ga odpeljali na ladjo, kjer so mu na noge prikovali težke verige. Od tedaj je moral na ladji opravljati najtežja

dela, a na kopno ni nikdar več stopil in z nobenim tujim človekom ni več prišel v dotiko.

Z ljutim srdom v srcu je prenašal Bosizio svoje gorje. Nešteto-krat je že mislil skočiti v morje, da naredi konec svojemu trpljenju, a vedno se je iznova porodilo v njem upanje, da vendar še dobi priliko osvoboditi se iz svoje sužnosti in se maščevati nad svojim krutim gospodarjem, ki nobenemu jetniku ni privoščil besede, da bi ga ne oplazil par-krat z dolgim bičem po hrbtu. Ne-prenehano je Bosizio pazil, da bi se po- lastil kakega orožja, kake sekire ali noža, da bi s silo poskusil se osvobo- diti, a ni se mu posrečilo. Kapitan in njegovi ljudje so skrbno pazili na jetnike.

Ko je ladja, zopet otovorjena z lesom, plavala vnovič iz Soluna, je Bosizio zapazil, da se nahaja na ladji nov mornar. Na videz ga je že po- znal, saj je v Solunu večkrat delal pri spravljanju lesa na ladjo. Novi mor- nar je bil neutruden. Delal je nepre- stano, z vidnim veseljem, in kapitan je bil ž njim tako zadovoljen, da ga je postavljajl drugim mornarjem za zgled.

»Ti boš že še srečen in bogat,« je kapitan prorokoval novemu mor- narju. »Ni mi žal, da sem te vzel na

ladjo, žal mi je samo, da hočeš v Egiptu ostati. Kaj ko bi ostal pri meni v službi?»

»Prav rad, gospod,« je odgovoril novi mornar. »V Egipt grem samo, da dvignem denar, ki mi ga je zapustil neki sorodnik.«

»Ali je kaj več tega denarja,« je z navidezno dobrohotnostjo vprašal kapitan in s svojim lisičjim pogledom premeril novega mornarja.

»Menda je pettisoč beneških tolarjev — torej lepo premoženje.«

Kapitan, krmilar in kuhar, ki so navadno tičali skupaj, so se spogledali.

»Pettisoč tolarjev — to je že lep denar,« je menil kapitan. »Kdor ima pettisoč tolarjev, ne gre več služiti za mornarja.«

Kapitan je prekinil pogovor in šel po svojih opravkih, a Bosizio, ki je pazil na vsako najmanjšo stvar, je bil prepričan, da imajo kapitan in njegovi ljudje zle namene z mladim mornarjem. Že to mu je bilo sumljivo, da so ga sploh vzeli na ladjo, kajti prepričan je bil, da so samo jetniki na ti ladji tujei, kapitan in drugi mornarji pa da so, če ne sorodniki, pa vsaj vsi skupaj lastniki ladje.

Bosizio je vse nestrpneje iskal prilike, da bi z novim mornarjem izpregovoril nekaj zaupnih besedi, a

posrečilo se mu je to šele drugi dan. Ko je po obedu legel kapitan spat in je imel krmilar opravka pri krmilu, se je Bosizio približal novemu mornarju.

»Pazite se! Gospodarji ladje vas bodo vkovali v verige in zaslužjili, kakor so že druge,« je šepetal Bosizio. »Še vsakega mornarja, ki je prišel prostovoljno na to ladjo, je doletela ta usoda.«

»Vem kaj me čaka,« je odgovoril mornar,« a zdaj se ni še ničesar bati.«

Še bolj kakor ta mirni odgovor je Bosizia presenetilo, da mu je mornar odgovoril v nemškem jeziku. Mornar pa se ni brigal za Bosiziovo začudenje. Izvršuje svoje posle je naglo s pritajenim glasom rekel:

»V svoji vreči imam med obleko tri samokrese, več bodal in streliva. Vzemite to orožje in skrijte je, saj morate ladjo bolje poznati, kakor jaz, in lahko najdete varno in priročno skrivališče. Tudi več pil je v moji vreči.«

Videč, da je Bosizio v skrajnem začudenju odpiral usta in hotel še govoriti, je dejal mornar:

»Ne vprašujte ničesar, nego storite kar sem vam rekel, čim prej, tem bolje! Glavno je, da ste oboroženi.«

Bosizio se je takoj pokoril in je izginil pod krov. Lahko je našel na

ladjo vtihotapljeno orožje. Ko se je zopet prikazal na krovu, je vsa njegova osebnost izdajala neupogljivo odločnost. Stopil je v bližino mornarja, navidezno se nagnil nad svoje delo, pri tem pa vprašal:

»Kdo ste mladi mož, ki ga je usoda pripeljala kot angelja rešitelja na to razbojniško ladjo?«

»Ni me pripeljala usoda na to ladjo, nego prosta volja,« je odgovoril mornar.

»Vi ste vedeli, v kako strašno nevarnost se podajate,« je strme vprašal Bosizo.

»Vedel sem,« je odgovoril mornar, »da vas ali osvobodim sužnosti ali da zapadem dosmrtni sužnosti na piratski ladji. Ali me ne poznate, kapitan Bosizio?«

Mornar se je obrnil proti Bosiziu, da mu je ta videl v obraz.

»Znani se mi zdite...«

»Jaz sem Andrej Čerin...«

Zazvenela je težka veriga na Bosiziovih nogah; močni mož, čigar krepke narave tudi strašna sužnost ni mogla premagati, je drhtel po vsem životu, ali Čerin je hitro odšel od njega, da bi kdo izmed gospodarjev ladje kaj ne opazil. Poiskal si je opravka na spodnjem koncu ladje, med tem ko je Bosizio ostal na drugem koncu pri odkazanem mu delu.

Čerin je želel, da bi začel krmar ž njim kak pogovor. Svest si je bil, da bodo Bosizio in drugi jetniki zdaj, ko se oboroženi, lahko premagali kapitana in njegove razbojniške pajdaše. A vedel je tudi, da niti on sam niti kdo izmed jetnikov niso zmožni ladje voditi dalje in jo spraviti v kak varen pristan. Napad na pirate se je moral torej zgoditi v bližini kakega otoka. A kdo jih je poznal, kdo je vedel, kateri so varni, kateri ne? Čerin je to želel izvedeti od krmarja in se je v ta namen mudil v krmarjevi bližini.

Pa tudi krmar je želel govoriti s Čerinom, kar tako slučajno, kakor mu je naročil kapitan, in sicer o Čerinovi izmišljeni dedščini, ki so se je hoteli piratje polastiti. Prijazno je krmar povabil Čerina k sebi in začel ž njim pogovor o njegovih namenih za bodočnost. V ta pogovor se je Čerin rad zapletel. Povedal je krmarju, da se hoče posvetiti mornarski službi in postati krmilar, ali tudi kapitan, in si s svojo dedščino kupiti lastno ladjo.

Krmar je z veliko vnemo izpraševal Čerina o različnih posamičnostih glede dedščine, in izvedel je vse mogoče stvari, a ravno bistveno važnega ni Čerin nič razodel. Kapitan, ki mu je krmilar seveda vse to

povedal, je dal ukaz, naj krmilar pozveduje še dalje. Vsled tega je bil Čerin mnogo v dotiki s krmilarjem in je med drugim izvedel marsikako posamičnost o vodstvu ladje in krmarski umetnosti ter je prišel do spoznanja, da bi bilo najbolje uprizoriti napad na piratske lastnike ladje v bližini otoka Cipra.

Bila je noč. Pri krmilu je stal kapitan sam in Čerin je pod njegovim vodstvom opravljal krmarske posle. V silni daljavi so se na morju prikazale posamične luči.

»Ali vidiš te lučice, ki se prikazujejo v daljavi?« je vprašal kapitan. »To so različne ladje, ki jadrajo proti Cipru.«

»Kako daleč je še do Cipra?« je vprašal Čerin.

»Še dvajset milj ne, ali ker je veter slab, rabili bomo še mnogo ur, predno pridemo v bližino otoka.«

»Ali se tam ustavimo?« je zopet vprašal Čerin.

»Ne! Čemu bi tratali čas? Živil in vode imamo še dovolj do Egipta, a vsled slabega vetra smo itak že preveč časa izgubili.«

Ladja je plula enakomerno v isti smeri. Odkar je bila prišla na široko morje, ven izmed otokov in iz morja štrlečih skal, je bilo krmarenje priprosto, in zato sta kapitan in

krmar rada prepuščala Čerinu skrb za krmilo.

O polnoči je šel kapitan spat in na njegovo mesto je stopil krmar sam. Pregledal je, če je vse v redu, in videč, da je veter slab, se je zavil v kožuh in se kraj krmila vlegel na krov. Z naročilom, naj ga Čerin prebudi, če bi nastal močnejši veter, je zaspal. Ladja je bila prepuščena Čerinovi skrbi.

Čerin se je zavedal, da je prišel odločilni trenotek. Vedel je tudi, da brez prelivanja krvi se osvobojenje jetnikov ne izvrši. Kapitan in njegovi ljudje so bili vedno oboroženi, in Čerin ni dvomil, da se bodo ljuto branili. A spoznaval je, da se temu ni mogoče ogniti.

Na krovu ladje so bili razen njega samega in krmarja še trije ujetniki. Dva sta bila priklenjena ob jambor in sta imela uravnnavati jadra, tretji pa je sedel na jamboru in vsled tega ni bil priklenjen. Ostali jetniki so bili zaprti pod krovom.

Naglih korakov je šel Čerin pod krov in je odprl jetnikom vrata. Iz teme je slišal Bosiziov glas.

»Kdo je?«

»Vstanite, čas je prišel.« Zazvene-
nele so verige in jetniki so stopili iz
svoje ječe.

»Ali ste se vse natančno domenili?« je vprašal Čerin.

»Vse«, je na kratko odgovoril Bosizio.

»Potem potrpite nekoliko trenutkov, da se jaz vrnem na krmilo,« je dejal Čerin. »Žvenket vaših verig zna zbuditi krmarja in mož bo takoj streljal, a jaz ga zgrabim za roke, da ne bo nikogar zadel...«

Čerin se je vrnil na svoje mesto. Spotoma je ob jamboru priklenjenima jetnikoma izročil sekiro, ki jo je imel skrito, da bi se mogla osvoboditi, potem je stopil h krmilu.

Čez nekaj hipov se je začulo rahlo rožljanje verig. Jetniki so držali ob noge jim prikovane verige z rokami, ali vsakega rožljanja s tem vendar niso mogli preprečiti.

Krmarja je to rožljanje prebudilo. Čerin je videl, kako se je zganil pod svojim kožuhom in nekoliko privzdignil glavo. A krmar ni vstal in se ni nič premaknil.

Nekaj korakov pred krmilom so se pojavili jetniki. Pred njimi je stopal Bosizio s samokresom v roki. Obstal je na koncu hlodov, ki so bili na ladji nakopičeni, in dal Čerinu z roko znamenje, naj stopi v stran. A Čerin je v tem hipu videl, da se je izpod krmarjevega kožuha prikazal svetli konec samokresa, in v tre-

notku se je zagnal nad krmarja, da bi mu onemogočil ustreliti. V tem trenutku pa je tudi že počil samokres in Čerin je zadet obležal nad krmarjem. Predno se je ta mogel dvigniti s krova, sta ga že popadla dva jetnika in ga čez ograjo vrgla v morje.

Strel je prebudil kapitana in njegove ljudi. Pripravljeni vedno na kak upor jetnikov, so prihiteli s samokresi in meči, ali jetniki so jim zabranili, da bi se bili zbrali in orientirali. Vsakega posameznika so napadli in ga premagali.

Niti četrť ure ni trajal ta boj in zmaga je bila izvojevana. Jetniki so kapitana in njegove pirate vse pokončali, a tudi dva jetnika sta obležala v tem boju. Med tem, ko so osvobodenci metali mrliče v morje, je Bosizio hitel na krmilo in našel tam Čerina ležati v krvi.

Krepki mož, ki je malo časa poprej s tako srditostjo klal svoje sovražnike, je skoro omedlel, videč, da leži Čerin ves krvav na tleh.

»Čerin, za boga Čerin... Kaj ti je?«

Čerin je počasi odprl oči in se ozrl na Bosizia.

»Zadet sem. Zadela me je krmarjeva kroglja...«

»Ki je bila meni namenjena in ki bi me bila gotovo zadela, da se nisi ti vrgel nad razbojnika. O, Čerin, dvakrat si me rešil, jetništva in smrti...«

»Ali vzameš zdaj svoje pero nazaj?« je vprašal Čerin tiho.

»Kakšno pero?« se je začudil Bosizio.

»Tisto pavovo pero... Saj veš... Ti, Snoj in Gall ste mi poslali tri pavova peresa...«

Čerin ni mogel dalje. Vsled izgube krvi je bil tako onemogel, da ni mogel več govoriti, samo proseče je vpiral svoje poglede na Bosizia.

»Pomagajte, ljudje, pomagajte vendar,« je kričal Bosizio v silnem strahu za Čerinovo življenje. »Napravite luč, prinesite obveze, prinesite žganja...«

Osvobojeni jetniki so na to kričanje pridrveli h krmilu in se potem podvizali, da izpolnijo Bosiziove ukaze. Kot star vojak, ki je bil v mnogih bitkah in že sam večkrat ranjen, je znal Bosizio Čerinu podati vsaj prvo pomoč. Prerezal je obleko in preiskal rano. Videl je, da ni smrtna in to mu je dalo toliko miru, da je mogel rano izprati in jo obvezati. Čerinu pa je dal piti žganja in ga potem nesel na posteljo ustreljenega piratskega kapitana. Držeč

Čerina za roko, je sedel nepremično pri postelji in pazil na vsak njegov težki dih.

Čerin se je kmalu toliko opomogel, da je mogel vsaj govoriti in Bosiziu pojasniti, kaj bi bilo storiti.

»Ladja je v bližini otoka Cipra,« je pojasnjeval Bosiziu. »V kak priistan seveda ne smemo, ker bi tam takoj spoznali, da nismo gospodarji ladje, in to je toliko nevarnejše, ker je otok v turških rokah.«

»Kaj naj storimo?« je vprašal Bosizio, ki je bil v pomorskih stvareh popolnoma neizveden.

»Najbolje bo, da se peljemo proti Cipru. Do noči pridemo gotovo tako blizu da bomo lahko v čolnu zapustili ladjo in se rešili na otok. V priistan seveda ne smemo, marveč izstopiti moramo kje zunaj, da se lahko skrijemo pri kakem kristjanskemu kmetu. Na ladji je gotovo mnogo denarja in dragocenosti, s temi si bomo že pomagali.«

Med tem, ko je Bosizio sedel pri Čerinu, so osvobojeni jetniki preiskali vso ladjo. Našli so res mnogo denarja in vsakovrstnih dragocenosti, pa tudi različne obleke in orožja. Bosizio jim je prepustil vse, le kar je bilo v kapitanovi sobi, je pridržal sebi in Čerinu. Bilo je tega več kakor se je nadejal, našel je celo

premoženje samih suhih beneških cekinov.

»Če rešiva samo ta denar, sva bogata,« je veselo zatrjeval Čerinu in najdeno zlato povezal, da bi je mogla on in Čerin okrog pasa privezano ponesti s seboj.

Ladja se je komaj premikala. Ker se je Čerin počutil bolje, so mu pri krmilu pripravili ležišče, tako da je mogel dajati potrebna naročila za vodstvo ladje. Sicer je sam le bore malo vedel in znal, a toliko vendar, da je ohranil ladji pravo smer proti otoku Cipru.

Med tem nezamudnim poslom je Čerin povedal in razložil Bosiziu, kaj je vse doživel in storil, odkar je zapustil domovino.

»Ko je bil kirasirski prapor zopet v Gallovih rokah,« je pripovedoval Čerin, »sem odšel skrivaj iz cesarskega tabora, da bi poiskal bežečo turško armado . . .«

In mene rešil iz turškega suženjstva,« ga je prekinil živahni Bosizio.

»Seveda,« je preprosto rekel Čerin. »Ti si bil vendar na čelu prijateljev, ki so mi poslali ona strašna peresa, torej mi je bilo ravno največ na tem, da bi ti svoje pero nazaj vzel. Oblekel sem se v uniformo turškega vojaka, se oborožil in si obvezal glavo in roko. Tako so me ljudje sma-

trali za zaostalega ranjenca in so me puščali ne le v miru, nego mi še odgovarjali na moja poizvedovanja. Čuvši v Nišu, da je en del turške armade z vozovi krenil proti Mitrovici, sem slutil, da so tudi tebe peljali na to stran, če te niso prej umorili.

»Pozabili so me umoriti,« se je zasmeljal Bosizio. »Ko so moji sojetniki s tvojo pomočjo ušli, jaz jim pa nisem mogel slediti, ker sem bil z železno verigo priklenjen k vozu, sem se zaril v vozu med vreče in drugo šaro in si tako rešil življenje. V strašni zmedenosti, ki je vsled bega jetnikov nastala, me ni nihče iskal. Turki so mislili, da so jih cesarski dohiteli in so začeli iznova bežati na vse strani. Mene pa so na svojem vozu peljali seboj. Umiral sem že lakote in žeje, ko so me v Mitrovici našli. Pri razpadu armade so Turki sami pokradli in odpeljali, kar so mogli. Tudi voz, na katerem sem bil jaz, je bil z mnogimi drugimi vred in z vso vsebino prodan nekemu Albancu, ki me je potem vlekel v Solun in me prodal piratom.«

— »Jaz sem ti pa sledil ves pot, a nisem se ti mogel približati. V Mitrovici sem našel tvoj voz in šel sem potem neprestano za njim. V Solunu sem videl, v katero hišo so te peljali in stal sem v bližini na straži, do-

kler te niso peljali na piratsko ladjo. Tja ti seveda nisem mogel koj slediti. A ko sem izvedel, da se vrača ta ladja vsak mesec v Solun, sem si napravil načrt, kako te rešim. Najprej sem delal pri nalaganju lesa na to ladjo in ko sem se piratom s svojo pridnostjo prikupil, sem se ž njimi dogovoril, da me prepeljejo v Egipt. Vedel sem, da bi me kaj hitro zaslužnili in vkovali v železja, če bi jih ne spravil v kako zmoto. Zato sem jim natvezil, da grem v Egipt dvignit dedščino. Verjeli so in da bi se mogli polastiti te dedščine, so lepo z menoj delali, saj so morali prej izvedeti potrebne posamičnosti o tej dedščini, predno so se mogli mene lotiti. In tako sem dobil čas in priliko se s teboj porazumeti in zdaj smo svobodni vsi skupaj.«

Do poznega večera sta si Čerin in Bosizio pripovedovala še vsakovrstne svoje doživljaje od časa, kar sta se v Ljubljani ločila in imela sta si še marsikaj povedati, ko sta bila primorana pretrgati svoje pogovore, kajti treba je bilo rešiti se s piratske ladje.

Ta se je bila pač precej približala otoku in do kopnega je bilo samo še nekaj milj, toda rešitev je bila težavna, ker jadrenica ni imela čolna. Osvobojenci so iz sodov in hlodov

skovali velik plav, znesli nanj, kar se jim je zdelo vredno vzeti seboj in ko so bili pripravljene za odhod, je Bosizio polil ladjo z oljem in zanetil ogenj. Le malo časa potem, ko so osvobodenci na svojem plavu odrinili, se je na ladji dvignil velik plamen in jim je svetil čez morje.

XI.

Naposled je vendar prišel tako dolgo in tako težko pričakovani dan, ko so zdravniki dovolili Snoju, da je odložil obvezo, ki jo je imel toliko časa nad očmi. Videl je zopet! Videl je sicer slabo in spoznaval, da za vojaški stan več ne bo, a vendar videl je, razločeval vse stvari in mogel končno pogledati v lepi, cvetoči obraz svoje neveste.

Snoj je bil srečen; bil je zdrav in le še malo dni ga je ločilo od poroke z Leonoro. Za to poroko so bile že storjene vse priprave in Leonora se je odpeljala že na Notranjsko, da uredi svojo hišo, v kateri je hotela prebivati s Snojem in da pred svojo poroko obišče še enkrat grob svojega očeta.

V teh dnevih Leonorine odsotnosti je ogorel človek s trdimi koraki prestopil Snojev prag in z globokim glasom zaklical:

»Pozdravljeni, Snój, po dolgih mesecih vas od srca pozdravljam!«

»Kaj — ste li res vi — živi in zdravi — kapitan Bosizio?«

»Nihče drugi kot kapitan Bosizio — živ in zdrav in svoboden in srečen.«

Bil je res kapitan Bosizio. Prašna je bila njegova obleka in zagorel njegov obraz, v očeh pa je gorel oni isti plamen volje in odločnosti, kakor nekdanj.

Sedel je na ponudeni mu stol, zadovoljno stegnil noge od sebe in se glasno in hrupno smejal.

»Davi sem prišel v Ljubljano,« je pripovedoval živahno. »Major Žun mi je povedal, kako ste bili bolni na očeh in da ste vendar ozdraveli. Prav od srca vam čestitam, dragi kamerad in prav vesel sem, da ste ozdraveli.«

Snoj sam ni vedel, zakaj mu obisk kapitana Bosizia ni bil nič prav po godu. Sicer se je z Bosiziom vedno izvrstno razumel in z njim prijateljsko izhajal, a vendar mu sedaj njegov obisk ni bil prav po volji.

»Hvala vam,« je rekel nekoliko hladno in segel Bosiziu v roko. »A tudi jaz vam moram čestitati. Slišal sem, da ste bili v bitki pri Belgradu ujeti in da so vas Turki odpeljali seboj. Kako ste se rešili?«

»Čudovita so časih pota usode,« je vzkliknil Bosizio. »Moje osvobo-

jenje je pravi čudež. Mislil sem že, da sem za vse življenje izgubljen in obsojen, služiti s težkimi verigami na nogah za sužnja na piratski ladji, a prišel je izreden človek in me osvobodil.«

Bosizio je ostro pogledal Snoju v obraz in potem začel pripovedovati o svojem jetništvu in o svojem osvobojenju. Popisal je vse to v živih barvah, a dasi ni imenoval nobenega imena, je vendar zapazil, kake slutnje spreletavajo Snoja.

»Z otoka Cipra,« je končal Bosizio svoje pripovedovanje, »sva se moj rešitelj in jaz na beneški ladji odpejljala v Evropo, in sicer v Benetke. Moj rešitelj leži sedaj v beneški bolnici, kjer mu izrežejo kroglo iz rame, jaz pa sem pohitel naprej v svojo domovino.«

Nastal je molk, dolg in mučen molk. Snój je dolgo časa gledal v zrak, potem se je nagnil k Bosiziu.

»Tudi vi ste vzeli svoje pero nazaj?«

»Torej ste uganili, da je bil Čerin tisti junak, ki me je osvobodil?« je vzkliknil Bosizio in naglo pristavil: »Seveda sem vzela svoje pero nazaj — to se pač razume, da sem je vzela, ravno tako, kakor Gall.«

Zopet je nastal molk, a trajal je le nekaj trenutkov.

»Tudi jaz bom vzel svoje pero nazaj,« je izjavil Snoj odločno. »Možki je doprinesel taka junaštva, kakor Čerin, mora dobiti za storjeno mu žaljenje zadoščenje.

»Pray tako, prijatelj,« se je veselo smejal Bosizio. »Čerin to zasluži, ne samo za to, kar je storil Gallu in meni, nego tudi za to, kar je storil vam.«

»Meni?« Snoj je to vprašal s silnim začudenjem in naglo dostavil: »Meni Čerin pač ni ničesar izkazal.«

Počasi je vzel Bosizio iz žepa zavit papir in ga začel odvijati.

»Ali se še natančno spominjate, kaj ste doživeli, ko so vas Turki pri Petrovaradinu ranili in ujeli?« je počasi in s poudarkom vprašal Bosizio. »Spominjajte se! V svojem žepu ste našli zlato zapestnico z dragimi rdečimi in zelenimi kamni in zarisanimi arabskimi znamenji. Ali ne?«

»Da — res je,« je zaklical Snoj. »A kdo vam je to povedal?«

»Tisti, ki ni mogel in ni hotel tedaj z vami govoriti, a vam je zapestnico vtaknil v žep, kot plačilo za to, kar vam je bil vzel.«

Bosizio je odprl papir, ki ga je mečkal v rokah in vzel iz njega drobno srebrno verižico, na kateri je visela tanka svetinjica.

»Ali poznate to verižico in svetinjico? Ko ste ležali zvezani v turškem taboru pred Petrovaradinom, je prišel za turškega vojaka oblečen človek in je prerezal vrv, s katero ste bili zvezani, pretrgal pa tudi to verižico in jo vzal seboj. Zdaj vam je pošilja po meni, kajti tisti turški vojak je bil Andrej Čerin.«

Roke so se tresle Snoju, ko je segel po verižici in mrzel pot ga je oblil.

»Torej je Čerin tudi meni rešil življenje,« se je izvilo iz njegovih prsi. »Vsem trem, ki smo mu poslali peresa. Res, kapitan Bosizio, osramotil nas je vse tri in mene najhuje.«

»Osramotil ni Čerin nikogar,« je ostro odgovoril Bosizio. »Dokazal nam je na najvzvišenejši način, da ni zaslužil našega očitanja. Čerin je človek, ki le ne more ubijati, ki pa je v stanu doprinašati največja junastva. Ali tega ne razumete?«

Snoj je tiho prikimal, a čez nekaj časa se novič zganil.

»Meni bi bilo vendar ljubše, da me Čerin ni rešil,« je rekel trpko. »Kajti jaz sem ženin njegove bivše neveste.«

Bosizio je planil s stola, da je ta odletel nazaj.

»Kaj — vi ste ženin Leonore Gornikove?«

»Da,« je rekel Snoj »in že čez nekaj dni bo poroka.«

Bosiziu je to naznanilo kar sapo zaprlo. Mrko je upiral svoje poglede v Snoja in sovražna čustva so se porajala v njegovi duši.

»Poznate me dolgo, poročnik Snoj,« je rekel sarkastično »in znano vam je, da sem jako radoveden. Nobene pravice nimam se vtikati v vaše zadeve. Ali tam v beneški bolnici leži človek, ki je svoje življenje in svojo svobodo izpostavil najstrašnejši nevarnosti.

»Dovolite — ta mož ni bil več ženin Leonore Gornikove, ko sem jo jaz zasnubil.«

»Resnica je to,« je dejal Bosizio. »A Leonora Gornikova je tega svojega ženina odslovila, ker smo mu njegovi kameradje poslali očitiranje strahopetnosti in zaničevanja.«

Snoj še vedno ni vedel, iz kakega vzroka in v kakih okoliščinah sta se Leonora in Čerin razšla. Bosiziove besede so ga presenetile.

»Ne razumem vas, gospod kapitan,« je rekel resno. »Ni mi znano, zakaj sta Leonora in Čerin svojo poroko razveljavila in me tudi nič ne briga. Ko sem jaz Leonoro zasnubil, je bila popolnoma svobodna. Major Žun mi je to prvi povedal in izrečno je priznal, da se proti Čerinu nič ne

pregrešim, če jo zasnobim. In Leonora sama je priznala, da je popolnoma svobodna in sama mi je, ko sem bil na bojišču, sporočila, da sprejme mojo snubitev.«

Resno sta si moža gledala v oči.

»Ne dolžim vas ničesar in ne dvomim niti najmanje o tem, kar ste mi povedali,« je zopet povzel Bosizio. »A dovolite mi, da vam nekaj povem. Čerin nič ne sluti, da je Leonora Gornikova vaša nevesta. Zaradi peres, ki smo jih mi poslali Čerinu, ga je Leonora odslovila. Še več, poleg zaročnega prstana mu je vrgla še eno pero pred noge.«

»Je - li to resnica?« je v silnem začudenju vzkliknil Snój.

»Resnica, ki mi jo je razodel Čerin sam,« je dejal Bosizio. »To je tudi vzrok, da je šel Čerin za armado na bojišče in doprinesel dejanja, s katerimi nas je prisilil, da smo svoja peresa vzeli nazaj. Zadoščenje pa ni popolno, dokler tudi Leonora Gornikova ne vzame svojega peresa nazaj. Ni dvoma — Leonora Gornikova je bila svobodna, ko je sprejela vašo snubitev, gotovo pa je tudi, da takrat ni vedela, če je Čerin živ ali mrtev, če se še kdaj vrne, ali ne, in najmanj je vedela in najmanj je mogla vedeti, da je Čerin nesel svoje življenje na semenj, samo da bi ona

svoje pero vzela nazaj in s tistim upanjem, da si njo zopet pridobi.«

Snoj ni ugovarjal, nemirno je nekaj časa begal po svoji sobi sem in tja, potem se je ustavil pred Bosiziom.

»Če sem vas prav razumel,« je rekel, »bi se jaz po vašem mnenju ne smel poročiti, predno ni Čerin imel prilike, govoriti z mojo nevesto.«

»Zdi se mi, da bi bil vsak oficir našega polka tega mnenja.«

»Tudi jaz sem tega mnenja,« je izjavil Snój. »Dokler je Leonora prosta, lahko še posluša glas svojega srca. Svobodno naj jo najde Čerin in svobodno naj Leonora izbere.«

»Kamerad, prosim, dajte mi roko,« je mehko dejal kapitan Bosizio, »vedel sem, da bo to konec našega pogovora.«

Ker si nista imela nič več posebnega povedati, sta se kmalu ločila. Šele zdaj, ko je bil Snój sam, je spoznal, v kako nevarnost je spravil svojo življensko srečo. Bolelo ga je toliko bridkeje, ker je, odkar je zopet videl, verjel, da Leonora neče postati njegova žena samo iz usmiljenja do oslepelega, vedno le njej udanega prijatelja, nego iz čistega nagnenja in iz prave ljubezni. Dokler se je bilo bati, da postane slep, je bil vedno pripravljen pustiti Leonori svobodo,

ki mu jo je hotela žrtvovati, a sedaj, ko je zopet videl, mu je bila misel, da utegne Leonoro izgubiti, strašna.

Dano obljubo je seveda hotel na vsak način izpolniti. Trden je bil njegov sklep, naj Čerin najde Leonoro neomozeno in trden je bil tudi njegov sklep, da se Leonori odpove, če bi videl, da je v njenem srcu še kaj nekdanje ljubezni do Čerina. A rekel si je tudi, da ima pravico se boriti za svojo srečo in da ni dolžan se popolnoma umakniti, ter prepustiti Čerinu bojišče.

»Najbolje bo, da grem sam na Notranjsko,« je ukrepal sam pri sebi. »Bosizio bo obvestil Čerina, da je Leonora na Razdrtem. Kakor ima Čerin pravico, da gre tja, pridobit si Leonoro, tako imam jaz pravico, da grem tja si ohranit Leonoro.«

Sklenil je, da Leonori ničesar tega ne pove, kar mu je Bosizio razodel. Njegov namen je bil, pod kakršnokoli pretvezo odložiti poroko za nekaj časa. Nič ni hotel storiti proti Čerinu. Želel je sam, da bi se Leonora popolnoma neovirano odločila med njim in med Čerinom, a hotel je biti vsaj v bližini, hotel je biti Leonori vsaj pred očmi v trenutku odločitve, da bi ne bila samo pod vplivom Čerinovim.

Še tisti dan je pisal Leonori dolgo pismo in ji naznanil, da je poroko

odložil. Navajal je raznovrstne vzroke in končno priporočal Leonori, naj še enkrat v svojem domačem kraju, kjer ni izpostavljena nobenim vplivom, dobro preudari, če je res samo in edino iz ljubezni sprejela njegovo snubitev in če je iz njene duše resnično izbrisan vsak spomin na njenega prejšnjega ženina.

Nekaj dni pozneje je Bosizio zopet obiskal Snoja in mu povedal, da je Čerin že zapustil Benetke in da je na potu domov.

»Bil sem sam pri Čerinovem očetu,« je pripovedoval Bosizio, »in ko sem se ločil od njega, je bil stari lev krotak, kakor ovca in zdaj težkega srea pričakuje sina, na katerega je streljal, ko sta se zadnjič videla.«

Snoj je umel, kaj mu je hotel Bosizio namigniti, da pride namreč Čerin že v najbližnjih dneh tudi na Razdrto, in odpravil se je takoj sam na Notranjsko.

XII.

Od vipavske strani je dospel samotni jezdec pod sivi Nanos, odkoder se mu je odprl razgled na vse strani in kakor bi hotel s pogledi pozdraviti posebej vsako hišo, vsako urevo in vsak kamen, tako se je oziral okrog sebe.

Šele ko se je njegova duša nasrkala posebne lepote te pokrajine se je spustil nizdol in prišedši na razpotje, ustavil cvetočo mlado žensko.

»Ali poznate Gornikov gradič« je vpraševal. »Ali so Gornikovi doma?«

»Gradič je že predlanskim pogorel« je odgovorila ženska, »stari gospod je pa tudi že umrl.«

»Pogorel grad, stari gospod pa umrl?« je čudeč se vprašal samotni jezdec. »Kaj pa gospodična — saj jo gotovo poznate?«

»Seveda jo poznam! Po očetovi smrti se je preselila v Ljubljano, zdaj je pa zopet doma.«

Ženska je pokazala z roko na samotno hišo, ki je ležala nekaj streljajev od velike ceste.

»V tisti hiši tamkaj stanuje,« je rekla ženska. »Čedna hiša, samotna.«

S prijazno zahvalo za pojasnila je Čerin nadaljeval svojo pot. Ženska pa je radovedno gledala za njim.

»Kdo je neki to?« je govorila sama s seboj. »Oni dan je tod prijezdil črn človek, velik in močan, ki je izgledal kakor kak vojak in je vprašal za gospodično, danes pa izprašuje po njej ta blede človek. Ta blede človek, ki ima tako velike in jasne oči in se tako prikupno smeje je gotovo kak snubec. Kako podi konja. Kakor bi se bal, da bi kaj zamudil.«

Ženska se je še dolgo ozirala za Čerinom in je nadaljevala s svojimi opravili šele ko je tuji jezdec izginil izpred njenih oči.

Ko je Čerin od velike ceste zavil na stransko pot, vodečo mimo Leonorinega bivališča, je skočil s sedla in držeč konja za uzdo je peš korakal proti hiši, ki ga je pozdravljala iz košatega zelenja divje trte. Privezal je konja k vratom in stopil na dvorišče, ki je bilo pred hišo. Izpred hišnega praga se je dvignil velik pes, ki se je tamkaj grel v jutranjem solncu. Leno se je stegoval, vohal nekaj hipov, potem pa veselo začajal, skočil k Čerinu, se smukal okrog nje in se vzpenjal nanj.

»Kaj si me še spoznal, stari Sultan« mu je govoril Čerin. »Le vzpe-

njaj se in poskakuj, saj sem te tudi jaz vesel.«

Iz hiše je prihitela dekla gledat, koga pes tako hrupno pozdravlja in koj za njo je stopila čez prag v beli jutranji obleki Leonora Gornikova.

Nemo je obstala pri hiši in sklenila je roke. Samo gorak žarek iz njenih oči je pozdravil Čerina.

Ta je snel klobuk z glave. Naredil je nekaj korakov proti Leonori in potem obstal.

»Andrej«

Tiho je izrekla njegovo ime in potem umolknila. Ni se mogla ganiti, vsa je bila brez moči, samo njen v Čerina obrnjeni pogled je razodeval njena čuvstva.

Videla je, kako se je Čerin v dobrih dveh letih postaral. Ko se je od njega ločila, je izgledal kakor mladenič, zdaj je bil zrel mož, kateremu se je poznalo na obrazu, da je pretrpel mnogo dušnih in telesnih muk.

»Andrej« je zopet rekla Leonora in je z naglimi koraki pihitela k njemu ter mu dala roko. »Pozdravljen Andrej iz vsega srca«.

Čerin se je sklonil nad to mehko majhno roko, ki je ležala v njegovi in jo poljubil.

»Hvala za ta pozdrav« je odgovoril.

»Mnogo bridkosti in mnogo trpljenja sem ti provzročila in po nepo-

trebnem,« je rekla Leonora. »Odpusti mi, Andrej...«

»Ničesar ti nimam odpustiti« je dejal Čerin. »Kar se je zgodilo, je bilo naravno...«

»Daj mi nazaj tisto nesrečno pero« je vzdihnila Leonora. »Prosim te in odpusti.«

Čerinovo lice je spreletel izraz veselja in sreče. Vzel je iz žepa zavoj.

»Gall in Bosizio sta vzela svoji peresi nazaj, tudi Snoj je vzame, kakor mi je sporočil Bosizio, in tu Leonora, je tvoje.«

Vzela je pero in je stisnila k sebi.

»Stotisočkrat sem se kesala svojega dejanja,« je zaihtela in ni več mogla zadrževati solza. »Stotisočkrat sem te v mislih prosila odpustčanja. Vsa ta peresa hočem imeti in hranila jih bom kot spomin. Gall mi je svoje že dal. A ti praviš, da sta tudi Bosizio in Snoj vzela svoji nazaj.«

»Da, Bosiziu sem je že dal, Snoju je še dam.«

Leonora je peljala Čerina v sobo. Sedla je kraj njega in zahtevala, naj ji vse pove, kar je doživel. In Čerin, ki ni vedel, da Leonori še ni znano, kako je osvobodil Snoja in rešil Bosizia, je prostodušno popisal svoje doživljaje in veseleč se začudenja, ki ga je vse bolj kazala Leono-

ra ni nič slutil, da so to za Leonoro popolnoma nove stvari.

»Vse to si storil, Andrej, vse da bi jaz vzela svoje pero nazaj,« je rekla Leonora vsa bleda in prepadena, »med tem ko sem se jaz trudila, da bi izbrisala iz svojega srca vsak spomin nate.«

Zakrila je lice z rokama, kajti ni hotela, da bi Čerin videl njene solze. Njeno telo je mrzlično drhtelo in pritajeno ihtenje je izdajalo vihar, ki je divjal v njeni notranjosti. Naenkrat je vstala.

»Spozabila sem se,« je rekla in njen glas je bil trd. »Ne zameri Andrej — a jaz sem nevesta tvojega bivšega tovariša Snoja.«

»Nevesta?« je vprašal počasi, med tem ko ga je nekaj streslo. »Snojeva nevesta?«

»Da, Snojeva nevesta,« je rekla Leonora. »Nikogar na svetu nima, razen mene — vid njegov je tako slab in ne bo nikdar več popolnoma dober . . . in . . . jaz nisem mislila, da se boš še kdaj vrnil.«

»In jaz nisem nikdar mislil, da boš name čakala. Nikdar! Prepričan sem bil, da si me popolnoma pozabila, a prišel sem vendar, da ti vrnem dano mi pero. Samo eno mi dovoli, da ti povem: rad te imam, kakor nekdanj, ljubim te in iz te ljubezni ti želim vso srečo na vseh potih življenja.«

Mehko in otožno so se glasile te besede, Leonoro pa so pretresle tako, da je naslonivši glavo ob roko zajokala na glas. Čerin se je nagnil k njej, poljubil njene lase in odšel. In Leonora ga ni zadrževala.

V kuhinji pa so deklice stikale glave in šušljale in ugibale, kaj naj vse to pomeni.

»Jaz pa vam rečem,« je zatrjevala deklica, ki je Čerina prva videla, »tega ima naša gospodična rada in nikogar drugega na svetu. Jaz sem to vedela, ko je gospodična stopila iz hiše. Kako sta se pogledala! In ko je gospodična potem rekla »Andrej...« slišite, vsi pisarji tega sveta ne morejo popisati, koliko ljubezni je bilo v tej eni sami besedi.«

In ženske so prikimavale in prisluškujoč na vratih so šepetale:

»Strašno ji je hudo . . . Ali ga mora imeti rada . . . Kaj se je neki zgodilo.«

Ves dan se ni ganila Leonora iz svoje sobe. Šele v mraku se je toliko pomirila, da je poskrbela v hiši, kar je bilo treba, potem pa se je zopet vrnila v svojo sobo in vzela v roke mandolino. Polglasno so vrele melodije iz nežnega glasbila in končno je mogočno in koprneče zazvenel napev pesmi, ki jo je Snoj doslej le dvakrat slišal, enkrat, ko jo je žvižgal Čerin,

drugič, ko jo je Leonora igrala v hiši gospe Jerajeve.

Skozi odprto okno je zvenela ta melodija in od daleč jo je slišal in spoznal mož, ki se je, spremljan od svojega sluge, bližal hiši. Ko je udarila ta melodija na njegovo uho, je obstal in poslušal, potem je bolesto zaklical:

»Ta melodija — prišel sem prepozno!«

A šel je dalje, kajti ni mu bilo mogoče, da bi se bil kar odpovedal svoji življenski sreči, vsaj prepričati se je hotel, če je res vse izgubljeno.

Mirno in prijazno kot vselej ga je sprejela Leonora. A ni se čudila, da je prišel, ni ga vprašala, čemu je prišel in ni ji prišlo na misel, ga vprašati, zakaj je pravzaprav poroko odložil. Pozorno in ljubeznivo je skrbela zanj, a Snoj si je rekel, da se briga zanj kakor mati za svojega otroka in ne kakor nevesta za svojega ženina.

»Z menoj govori, z menoj se bavi, a njene misli so pri njem,« si je na tihem rekel Snoj. »Njeno prijateljstvo in njena dobrotta sta pri meni, njeno srce pa je Čerin odnesel seboj.«

Nenadoma je prekinil Snoj pogovor, ki je ravno tekkel in je vprašal:

»Leonora — ali si tudi ti vzela svoje pero nazaj?«

Pogledala mu je globoko o oči.

»Da — tudi jaz! A kdo ti je povedal, da je bil tu?«

»Vedel sem, da pride, vedel sem, da je na potu. Bosizio mi je to povedal. In ker sem trepetal za svojo srečo, sem hitel sem, a česar sem se bal, to se je vendar zgodilo. Hotel sem se boriti zate, a vidim, da je vse izgubljeno.«

»Ne umejem te,« je rekla Leonora. »Čerin je bil tu in jaz sem vzela svoje pero nazaj. A povedala sem mu tudi, da sem tvoja nevesta in pustila sem ga oditi.«

»A zame si vendar izgubljena,« je vzkliknil Snoj. »Tista melodija, ki sem jo slišal grede semkaj, mi je vse povedala...«

»Ne delaj si nepotrebnih bolesi,« je rekla Leonora in položila svojo roko na Snojevo ramo. »Tvoja nevesta sem in postati hočem tvoja žena...«

»Ti se hočeš žrtvovati, Leonora,« je dejal Snoj, »a tega ne morem dopustiti. Nisem prišel sem, da bi tvojo osebo iztrgal Čerinu, prišel sem z namenom, da bi se vojeval za tvojo ljubezen. A zdaj vidim, da ima tvojo ljubezen Čerin, edinole on, in zdaj tudi vem, da jo je vedno imel. Ti me

imaš pač rada, razen Čerina morda nikogar tako kakor mene, ali svojo dušo si darovala Čerinu in njemu si zapadla za vse življenje. Slutil sem to mnogokrat, danes to vem. A očitati si nimava ničesar, ne ti meni, ne jaz tebi. Ti si mislila, da boš mogla svojo prvo ljubezen brez sledu iztrgati iz svojega srca in si se motila, kakor sem se motil jaz, misleč, da boš Čerina počasi vendar pozabila. Oba sva bila v zmoti, ker sva oba pozabila, da je ljubezen moč vseh moči, da je večja in močnejša kakor življenje in smrt.«

Še tisti večer je Snoj zapustil hišo Leonore Gornikove in se odpeljal v Ljubljano.

* * *

Zopet se je smejala spomlad. Pogoreli Gornikov gradič je bil iznova dozidan in polno rok je bilo na delu, da ga izpremeni v prijetno bivališče. Dva moža sta ogledovala to delo. Eden je bil ves siv in je težko hodil, a njegove oči so se še iskrile in krepko in odločno je bilo njegovo vedenje. To je bil »stari lev«, polkovnik Čerin. Njegov spremljevalec je bil major Žun.

»Prav prijetno bivališče bo to, prav prijetno,« je godrnjal stari Čerin. »Več kot štirideset let sem se

vojskoval po vsem svetu, a vse žive dni nisem napravil takega plena, kakor sta ga Bosizio in moj sin napravila na piratski ladji. Srečo mora imeti človek...«

Potem pa se je obrnil k svojemu spremljevalcu in nenadoma rekel:

»Povejte, major, ali razumete vi mojega fanta? Najprej ni hotel iti v vojno — potem pa taka dejanja! Ali vi to razumete?«

»Zdi se mi, da pač.«

»Jaz ne,« je odločno izjavil stari lev. »In to dekle — ali je vi razumete?«

»Pač, razumem jo!«

»Jaz tudi nje ne,« je izjavil polkovnik. »Čudna sta ta dva človeka, a rada se imata in srečna sta, da kaj takega še nisem videl na svetu.«

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIILNICA

00000476281

